

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
HISTORICKÝ ÚSTAV

DIPLOMOVÁ PRÁCE

JIRÍ OLIVIER WALLIS V SÍTI RODINNÝCH VZTAHŮ

Vedoucí práce: PhDr. Rostislav Smíšek, Ph.D.

Autorka práce: Bc. Monika Řezáčová

Studijní obor: Učitelství českého jazyka a literatury a dějepisu pro SŠ

Ročník: třetí

2018

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci na téma *Jiří Olivier Wallis v síti rodinných vztahů* jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledky obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 31. července 2018

.....
Bc. Monika Řezáčová

Na tomto místě bych v první řadě chtěla upřímně poděkovat PhDr. Rostislavu Smíškovi, Ph. D., za vstřícnost, užitečné rady a cenné připomínky. Dále děkuji pracovníkům a pracovnícím Akademické knihovny Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích a Moravského zemského archivu v Brně za ochotný přístup. Velký dík patří také Mgr. Aleně Venušové za pomoc s francouzskými překlady. Největší poděkování patří především mé rodině, sestře a všem přátelům za jejich podporu a trpělivost se mnou i Jiřím Olivierem Wallisem a jeho rodinou.

Mé rodině

Anotace

Předkládaná diplomová práce se věnuje především vypovídací hodnotě korespondence raně novověkého šlechtice a válečníka Jiřího Oliviera Wallise s jeho rodinnými příslušníky na konci 17. a v první polovině 18. století. Stranou pozornosti nezůstane ani míra intenzity vztahu mezi jednotlivými aktéry písemné komunikace a současně myšlenkový obraz Jiřího Oliviera v dopisech blízkých příbuzných. V neposlední řadě se práce rovněž zabývá některými antropologickými kategoriemi raně novověké kultury, které se objevily na stránkách dopisů hraběte Wallise a jeho rodinných příslušníků.

Annotation

The presented thesis deals mainly with the informative value of the correspondence of the early modern nobleman and the warrior George Olivier Wallis with his family members at the end of the 17th and the first half of the 18th century. The attention of the author will be focus on the extent of the intensity of the relationship between the individual actors of written communication and the image of thought of George Olivier in the letters of close relatives. Last but not least, the thesis also deals with some of the anthropological categories of early modern culture which appeared on the pages of the letters of Count Wallis and his family members.

Obsah

I. Úvod	8
II. Wallisové.....	17
III. Šlechtická komunikace na prahu novověku.....	22
III. 1 Korespondence s otcem Jiřím Arnoštem Wallisem.....	24
III. 2 Korespondence Jiřího Oliviera Wallise a jeho matky na konci 17. století.....	29
III. 2. 1 Na vídeňském dvoře	29
III. 2. 2 První kompanie	35
III. 3 Korespondence s bratrem Františkem de Paula Wallisem v letech 1716-1717.....	40
III. 4 Korespondence Anny Marie Wallisové a Luisy Wallisové se svým bratrem	48
III. 5 Manželská korespondence Jiřího Oliviera Wallise a jeho první ženy	54
III. 5. 1 Každodenní starosti Marie Antonie, rozené Götzenové	54
III. 5. 2 Jiří Olivier Wallis a jeho korespondence s manželkou v letech 1739 a 1740	59
IV. Strasti a radosti rodinné korespondence Jiřího Oliviera Wallise.....	63
V. Závěr	70
VI. Seznam použitých pramenů a literatury	73
VI. 1 Archivní prameny	73
VI. 2 Vydané prameny a staré tisky.....	74
VI. 3 Literatura	75
VII. Obrazové přílohy.....	79

I. Úvod

Dějiny šlechty jakožto privilegované společenské vrstvy měly vždy v českém i zahraničním dějepisectví své pevné místo. Ačkoli výzkum dějin raně novověké šlechty a jejich kariér v období po roce 1620 patří v současné době k nejrychleji se rozvíjejícím odvětvím historického bádání, zejména před rokem 1989 patřila zmiňovaná látka téměř k tabuizovaným tématům. Na vině bylo především trauma, které v českých historících a historičkách vzbuzovala právě bitva na Bílé hoře.¹

Pojednání o raně novověké šlechtě, která se angažovala především v tureckých válkách a válce třicetileté, vznikala již na konci 19. a na počátku 20. věku.² Tato díla ovšem silně ovlivňoval pozitivismus, jenž se zaměřoval zejména na odosobněný popis historických událostí. Pro historiky píšící v duchu pozitivismu byla typická systematická práce s prameny, které badatel třídil, podroboval kritice a hledal v nich příčinnostní vztah. Obrovské množství informací, jež badatelé nashromáždili, se však nijak nezhodnotilo.³

V období po druhé světové válce, kdy do slibně se rozvíjející domácí historiografie zasáhl nástup komunismu, byl především tehdejší komunistickou stranou povolen pouze jeden oficiální směr – marxismus.⁴ Pro české badatele se stala vzorem sovětská historická věda a studium revoluční tradice. S nástupem této ideologie došlo k příkrému odsouzení dosavadní literatury. Tématy nových prací se staly především nejnovější dějiny, jež adorovaly komunistickou stranu.⁵ Historikové, kteří se po roce

---

¹ Pavel MAREK (ed.), *Svědectví o ztrátě starého světa. Manželská korespondence Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkovic a Polyxeny Lobkovické z Pernštejna*, České Budějovice 2005, s. 7.

² Například Antonín GINDELY, *Dějiny českého povstání léta 1618 I-IV*, Praha 1870-1880; Beda DUDÍK, *Schweden in Böhmen un Mähren 1640-1650*, Wien 1879; Antonín REZEK, *Dějiny Čech a Moravy nové doby I-II*, Praha 1892-1893 (především druhý díl se zabývá dobou vlády císaře Leopolda I.). Naopak Josef Matoušek se ve svém pojednání zaměřil na diplomatické styky mezi Rudolfem II. a papežskou kurií. Josef MATOUŠEK, *Turecká válka v evropské politice v letech 1592-1594*, Praha 1935.

³ František KUTNAR – Jaroslav MAREK, *Přehledné dějiny českého a československého dějepisectví*, Praha 1997, s. 273-274.

⁴ Pavel BĚLINA, *Raně novověké vojenství*, in: Marie ŠEDIVÁ KOLDINSKÁ – Ivo CERMAN a kol., *Základní problémy studia raného novověku*, Praha 2013, s. 472.

⁵ Josef HANZAL, *Cesty české historiografie 1945-1989*, Praha 1999, s. 90-96. Blíže k tomu zejména úvod bakalářské práce Moniky Řezáčové. Monika ŘEZÁČOVÁ, *Uherské bojiště v letech 1716-1717 očima Jiřího Oliviera Wallise*, České Budějovice 2015, s. 9-10 (Bakalářská práce).

1948 chtěli věnovat dějinám šlechty, se uchýlovali k dějinám umění⁶ nebo se zabývali ekonomikou šlechtických velkostatků.⁷

Po pádu komunistického režimu v roce 1989 začala do české historiografie postupně pronikat celá řada moderních metodologických přístupů. K jednomu z nejvýznamnějších patřila historická antropologie, jež teoreticky vychází z etnologie, etnografie, dějin mentalit a německých sociálních dějin. Do zorného pole bádání historiků a historiček se dostal konkrétní lidský jedinec se svým vnitřním myšlenkovým světem. Předmětem studia se tak stalo jednání, myšlení a pocity raně novověkého člověka. Badatelé začali klást důraz na zvláštnost a svébytnost lidského jednání. Stranou pozornosti nezůstal ani každodenní život jedince.⁸ Vedle tohoto přístupu se objevila v prostředí dějin vojenství rovněž *The New Military History*. Směr, který se vyvinul v USA na konci šedesátých let 20. století, čerpal z nových, dosud nevyužitých či jen sporadicky využívaných pramenů jako byly korespondence, deníky, paměti, ikonografické prameny a další.⁹ Tento proud se částečně odvracel od tradičního popisného vojenského dějepiscectví a studia životních osudů významných vojevůdců, zbraní, taktik a válečných operací. Svou pozornost naopak obracel k interakci války a společnosti, ekonomiky, politiky a kultury.¹⁰

Právě výše zmiňovaná badatelská východiska se na přelomu 20. a 21. století uplatnila také v české historiografii při snahách proniknout do myšlenkového světa raně novověkého člověka.¹¹ Právě historickoantropologický přístup využil ve svých pracích především Václav Bůžek a další jihočeští historikové.¹²

---

⁶ Například Eva ŠAMÁNKOVÁ, *Architektura české renesance*, Praha 1961; Jaromír NEUMANN, *Český barok*, Praha 1974.

⁷ Vítězslav PRCHAL, *Společenstvo hrdinů. Válka a reprezentační strategie českomoravské aristokracie 1550-1750*, Praha 2015, s. 17. K tomu například Josef VÁLKA, *Hospodářská politika feudálního velkostatku na předbělhořské Moravě*, Praha 1962; Josef PETRÁŇ, *Zemědělská výroba v Čechách v druhé polovině 16. a 17. století*, Praha 1963.

⁸ Richard van DÜLMEN, *Historická antropologie. Vývoj. Problémy. Úkoly*, Praha 2002, s. 11. Blíže k tomu pouze výběrově Michael MITTERAUER – Gerd DRESSEL, *Historische anthropologie. Ein Einführung*, Wien 1996; Václav BŮŽEK – Josef HRDLIČKA – Pavel KRÁL – Zdeněk VYBÍRAL, *Šlechta raného novověku v historickoantropologických proudech současné evropské historiografie*, Časopis Matice moravské 122, 2003, s. 375-409; Marin NODL – Daniel TINKOVÁ (edd.), *Antropologické přístupy v historickém bádání*, Praha 2007.

⁹ V. PRCHAL, *Společenstvo hrdinů*, s. 62.

¹⁰ Peter PARET, *The New Military History*, *Parameters* 31, 1991, s. 10-18, zde s. 10.

¹¹ V. PRCHAL, *Společenstvo hrdinů*, s. 14.

¹² Pouze výběrově J. HRDLIČKA, *Hodovní stůl a dvorská společnost. Strava na raně novověkých aristokratických dvorech v českých zemích (1550-1650)*, České Budějovice 2000; P. KRÁL, *Mezi životem a smrtí. Testamenty české šlechty v letech 1550-1650*, České Budějovice 2002; V. BŮŽEK, *Ferdinand Tyrolský mezi Prahou a Innsbruckem. Šlechta z českých zemí na cestě ke dvorům prvních Habsburků*,

Své pevné místo v české historiografii získal také výzkum dějin jednotlivých šlechtických rodů.¹³ Jaroslav Pánek se ve své komplexně pojaté monografii věnoval dějinám posledních Rožmberků.¹⁴ Práce se poté stala vzorem pro další generace historiků a historiček. Výzkumem pánů z Pernštejna se dlouhodobě zabýval zejména Petr Vorel.¹⁵ Za zmínku stojí také spíše regionálně pojatá práce Milana Svobody o rodu Redernů.¹⁶

V posledních letech se především v prostředí Historického ústavu Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích začaly objevovat rovněž edice pramenů osobní povahy raně novověkých urozených jedinců.¹⁷ Jednou z nich je edice

---

České Budějovice 2006; Jaroslav DIBELKA, *Obranné strategie mužů a žen obviněných ze smilstva a cizoložství. Panství Třeboň na přelomu 17. a 18. století*, České Budějovice 2012.

¹³ Lobkovicům se věnoval například Stanislav KASÍK, *Lobkowiczové. Dějiny a genealogie rodu*, Olomouc 2002. O rodu Kinských psali například Ivan BROŽ, *Velké postavy rodu Kinských*, Praha 1997; Aleš VALENTA, *Dějiny rodu Kinských*, České Budějovice 2004. Šlechtickým rodem Schwarzenberků se zabývali pouze výběrově Martin GAŽI (ed.), *Schwarzenbergové v české a středoevropské kulturní historii*, České Budějovice 2008; Rostislav SMÍŠEK, *Císařský dvůr a dvorská kariéra Ditrichštejnů a Schwarzenberků za vlády Leopolda I.*, České Budějovice 2009; Olivier CHALINE – Ivo CERMAN (edd.), *Les Schwarzenberg. Une famille dans l'histoire de l'Europe, XVIe – XXIe siècles*, Paris 2012; Václav GRUBHOFFER, *Pod závojem smrti. Poslední věci Schwarzenberků v letech 1732-1914*, České Budějovice 2013. K výzkumu rodu Chotků přispěl I. CERMAN, *Chotkové. Příběh úřednické šlechty*, Praha 2008.

¹⁴ Jaroslav PÁNEK, *Poslední Rožmberkové. Velmoži české renesance*, Praha 1989. K tomu také Jaroslav PÁNEK – Eliška FUČÍKOVÁ – Martin GAŽI – Roman LAVIČKA – Petr PAVELEC – Robert ŠIMŮNEK, *Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami*, České Budějovice 2011. Rodem Rožmberků se věnoval rovněž Václav BŮŽEK. Pouze výběrově V. BŮŽEK, *Život na dvoře a v rezidenčních městech posledních Rožmberků*, České Budějovice 1993; TÝŽ, *Dvory velmožů s erbem růže. Všední a sváteční dny posledních Rožmberků a pánů z Hradce*, Praha 2007; TÝŽ a kol., *Světy posledních Rožmberků*, Praha 2011; Václav BŮŽEK – Odřej JAKUBEC, *Kratochvíle posledních Rožmberků*, Praha 2012.

¹⁵ Pouze výběrově Petr VOREL, *Páni z Pernštejna. Českomoravský rod v zrcadle staletí*, Pardubice 1993; TÝŽ, *Páni z Pernštejna. Vzestup a pád rodu zubří hlavy v dějinách Čech a Moravy*, Praha 1999. Pány z Pernštejna ve středověku se dále zabýval například Jaroslav TEPLÝ, *Pernštejnové ve 13. a 14. století*, Pardubice 1996; TÝŽ, *Rod Pernštejnů za přemyslovských a lucemburských králů*, Pardubice 2016.

¹⁶ Milan SVOBODA, *Redernové v Čechách. Nalézání zapomenutých příběhů 16. a 17. věku*. Praha 2011.

¹⁷ Pod pojmem prameny osobní povahy se skrývaly především osobní a cestovní deníky, memoáry a autobiografie. Teprve od devadesátých let 20. století se v prostředí německé historické vědy začal objevovat výraz *Ego-Dokumente*. Do této skupiny se začaly řadit také další písemnosti, jako například osobní korespondence, výslechové protokoly či závěti. Důležité ovšem bylo, aby tyto písemnosti obsahovaly autobiografické pasáže, které by umožnily blíže proniknout do myšlenkového světa pisatele, jeho rodiny a celkově životních osudů daného jedince. P. MAREK (ed.), *Svědectví*, s. 22. Edice osobních pramenů šlechty raného novověku zpracovávali historikové již v 19. a v první polovině 20. století. Pouze výběrově František DVORSKÝ (ed.), *Zuzana Černínová z Harasova. Dopisy české šlechtičny z polovice 17. století*, Praha 1886; TÝŽ, *Dopisy pánův Jana a Vojtěcha z Pernšteina z let 1509-1548*, Praha 1902; TÝŽ, *Dopisy Karla staršího ze Žerotína z let 1591-1610*, Praha 1904; Julius GLÜCKLICH (ed.), *Václava Budovce z Budava korespondence z let 1579-1619*, Praha 1908; Zdeněk KALISTA (ed.), *Korespondence Zuzany Černínové z Harasova s jejím synem Humprechtem Janem Černínem z Chudenic*, Praha 1941. Z nejnovějších edic například Z. VYBÍRAL (ed.), *Paměti Pavla Korky z Korkyně. Zápisky křesťanského rytíře z počátku novověku*, České Budějovice 2014; Petr MAREŠ (ed.), *Korespondence Albrechta Pětipeského z Chýš a Egrberku z let 1570-1596*, České Budějovice 2015; Miroslav ŽITNÝ (ed.), *Korespondence Šťastného Václava Pětipeského z Chýš a Egrberku z let 1600-1610*, České Budějovice 2015; TÝŽ, *Korespondence Šťastného Václava Pětipeského z Chýš a Egrberku z let 1611-1621*, České Budějovice

manželské španělsky psané korespondence Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkovic a jeho manželky Polyxeny Lobkovické z Pernštejna z pera Pavla Marka. V úvodní studii autor vystihl náladu v soudobé společnosti před a po bitvě na Bílé hoře. Zároveň dokázal představit oba manžele a popsal soužití obou jedinců nejen mezi sebou, ale rovněž s jejich jediným synem a dalšími členy blízkého i vzdálenějšího příbuzenstva.¹⁸ Stranou jeho pozornosti nezůstal ani stručný popis lobkovických sídel a statků. Mimo jiné se Pavel Marek zabýval i politickou činností nejvyššího kancléře Království českého.

Významné edice pramenů osobní povahy však vznikaly pouze na Filozofické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.¹⁹ Například Zdeněk Hojda a kolektiv autorů zpracoval ve dvou svazcích edici cestovního deníku Heřmana Jakuba Černína, který se v letech 1678-1682 vydal na kavalírskou cestu po Evropě.²⁰ Edice obsahovala podrobný popis rodinného zázemí výše zmíněného hraběte a současně přiblížení jeho každodenních starostí.²¹

Na počátku 21. století se v českém dějepisectví také objevily první synteticky pojaté práce zabývající se šlechtou raného novověku. První takové pojednání vzešlo z pera Jiřího Juroka.²² Pomocí hospodářsko-sociálního přístupu se autor zaměřil na popis vývoje české šlechty především z hlediska jejich majetkových poměrů. Naopak Marie Koldinská ve své práci zvolila spíše popularizující přístup a optikou dějin každodennosti pohlížela na raně novověkého urozeného jedince.²³ Její výzkum se opíral o studium dobové literatury a pramenů osobní povahy z rodinného archivu Valdštejnů a Lobkoviců. Petr Mařa ve svém díle o české aristokracii v letech 1500-1700²⁴ použil sociálněantropologický přístup inspirovaný Pierrem Bourdieuem. Stal se tak jedním

---

2016; R. SMÍŠEK (ed.), *Das Tagebuch Ferdinands zu Schwarzenberg aus den Jahren 1686-1688 und 1696-1697*, České Budějovice 2015.

¹⁸ P. MAREK (ed.), *Svědectví*.

¹⁹ Například práce z ediční řady *Manu propria*. Pouze výběrově Jana RATAJOVÁ (ed.), *Alžběta Lidmila z Lisova. Rodinné paměti*, Dolní Břežany 2002; Jiří KUBEŠ (ed.), *Kryštof Václav z Nostic. Deník z cesty do Nizozemí v roce 1705*, Praha 2004; Pavel MATLAS (ed.), *Z poddaného šlechticem. Rodinné paměti Zbudovských z Rovné Hory a Malých z Tulechova (1604-1737)*, Praha 2016.

²⁰ Zdeněk HOJDA – Eva CHODĚJOVSKÁ (edd.), *Heřman Jakub Černín na cestě za Alpy a Pyreneje I. Kavalírská cesta českého šlechtice do německých zemí, Itálie, Francie, Španělska a Portugalska*, Praha 2014; TITÍŽ (edd.), *Heřman Jakub Černín na cestě za Alpy a Pyreneje II. Cestovní deník Heřmana Jakuba Černína z let 1678-1682*, Praha 2014.

²¹ Autor v roce 2015 za obě knihy obdržel cenu Magnesia litera za literaturu faktu. Dostupné z [<http://kpvhas.ff.cuni.cz/node/117>] (Odkaz funkční k 29. červenci 2018).

²² Jiří JUROK, *Česká šlechta a feudalita ve středověku a raném novověku. Majetková a sociální struktura, politická moc a kulturní reprezentace šlechty a feudalit v českém státě ve 13. – první polovině 17. století*, Nový Jičín 2000.

²³ M. KOLDINSKÁ, *Každodennost renesančního aristokrata*, Praha 2001.

²⁴ Petr MAŘA, *Svět české aristokracie (1500-1700)*, Praha 2004.

z prvních badatelů, kteří se rozhodli překročit rok 1620.²⁵ Důležitým badatelským počinem byla rovněž práce kolektivu badatelů převážně z prostředí Jihočeské univerzity.²⁶ Autoři se ve svém pojednání nevěnovali pouze šlechtě, ale zaměřili se rovněž na panovnický dvůr, duchovenstvo, měšťany, venkovany a okrajové vrstvy společnosti. Díky tomu dokázali předložit obraz společnosti raného novověku v celé jeho šíři.

Většina výše zmíněných pojednání se však omezila pouze na předbělohorské dějiny. Teprve v posledních letech začal vzrůstat zájem českých historiků a historiček o dobu po roce 1620.²⁷ V dějinách šlechty se postupně vyčlenilo několik směrů bádání. Jedním z nich byl výzkum šlechtických sídel.²⁸ Svou pozornost zejména na 16. a počátek 18. století upřel Jiří Kubeš ve své dizertační práci o reprezentační funkci sídel šlechty.²⁹ Autor se zabýval především rozbohem interiérů renesančních a barokních šlechtických sídel. Jeho práce navíc obsahuje podrobné shrnutí domácího a zahraničního bádání problematiky sídel v raném novověku. Za zmínku stojí také pojednání Václava Bůžka a Ondřeje Jakubce o šlechtickém sídle posledních Rožmberků, Kratochvíli.³⁰ V jejich pojednání se prolíná pohled historika a historika umění. Zámeckými rezidencemi Ohradou a Hlubokou nad Vltavou se zabýval ve svých dvou pracech Jan Ivanega.³¹ Nezůstal však u pouhého popisu staveb, ale zaměřil se rovněž na důvody, které majitele vedly k přestavbám a prodeji a současně se věnoval též vnitřnímu vybavení obou staveb.

---

²⁵ V. PRCHAL, *Společenstvo hrdinů*, s. 14-15.

²⁶ V. BŮŽEK a kol., *Společnost českých zemí v raném novověku. Struktury, identity, konflikty*, Praha 2010.

²⁷ Přelomem 17. a 18. století se zabývá biografie prince Evžena Savojského od Víta Vlnase. Autor se ve svém pojednání o tomto slavném vojevůdci nevěnoval pouze vylíčení životních osudů slavného vojevůdce, ale život prince Savojského výtečně zasadil do kontextu evropské politiky dané doby, přičemž se nevyhnul ani kulturním otázkám. Vít VLNAS, *Princ Evžen Savojský. Život a sláva barokního válečníka*, Praha-Litomyšl 2011. K tomu srov. Max BRAUBACH, *Prinz Eugen von Savoyen I-V*, Wien 1963-1965. Obdobím přelomu 17. a 18. století se ve zjednodušené formě věnuje rovněž devátý svazek Velkých dějin zemí Koruny české. Pavel BĚLINA – Jiří KAŠE – Jiří MIKULEC – Irena VESELÁ – Vít VLNAS, *Velké dějiny zemí Koruny české IX*, Praha-Litomyšl 2011.

²⁸ Bohatý souhrn starších i novějších prací k bádání o šlechtických sídlech poskytuje zejména úvod diplomové práce Anny Fišerové. Anna FIŠEROVÁ, *Hmotná kultura sídel Krakovských z Kolovrat v letech 1750-1850*, České Budějovice 2017, s. 7-22 (Diplomová práce).

²⁹ J. KUBEŠ, *Reprezentační funkce sídel šlechty z českých zemí (1500-1740)*, České Budějovice 2005 (Dizertační práce).

³⁰ Václav BŮŽEK – Ondřej JAKUBEC, *Kratochvíle posledních Rožmberků*, Praha 2012.

³¹ Jan IVANEGA, *Hluboká. Lovecký zámek Ohrada a schwarzenberská sídla na panství Hluboká nad Vltavou*, Praha 2014; TÝŽ, *Lovecký zámek Ohrada – stavební dějiny*, Praha 2014.

K dalším tématům, která se v průběhu posledních tří dekad v české historiografii objevila, patří studium kavalírských cest raně novověkých šlechticů po Evropě.³² Této problematice se ve své práci zabýval Jiří Kubeš.³³ Na stránkách pojednání popsal cesty mladých urozenců do rozličných zemí tehdejší Evropy a zároveň se věnoval několika konkrétním případům cest za vzděláním.

Své místo mezi studovanými tématy si našly také dějiny šlechtických kariér.³⁴ Dvorskou kariérou na dvoře císaře Leopolda I. očima šlechticů z rodu Ditrichštejnů a Schwarzenberků se ve své monografii zabýval Rostislav Smíšek.³⁵ Jeho práce se inspirovala hmotnou kulturou císařského dvora a dějinami mentalit.³⁶ Do pobělohorského období spadá také práce Ivo Cermana o šlechtickém rodu Chotků.³⁷ Autor nejprve představil historii tohoto šlechtického rodu a poté se zabýval strmým společenským vzestupem některých jeho členů. Barokní šlechtou se na příkladu šlechtického rodu Valdštejnů zabýval také Jiří Hrbek.³⁸ Svou práci zasadil do hospodářských, politických a kulturních souvislostí. Petra Vokáčová se na základě zejména korespondencí několika urozených osob z přelomu 17. a 18. století zaměřila na jejich kariéru a životní styl. Pro svůj výzkum zvolila metodu biografických sond.³⁹

V neposlední řadě je třeba také zmínit badatele, kteří se zabývali šlechtickou reprezentací v pobělohorském období.⁴⁰ Na prvním místě je již výše zmiňovaný Jiří

---

³² Výběrově I. CERMÁN, *Zrození osvěcenského kavalíra. Vzdělání a cestování Jana Karla z Dietrichsteina*, Časopis Národního muzea 173, 2004, s. 157-190; Z. HOJDA, *Mladí Martinicové v Itálii. Kavalírské cesty české šlechty do Itálie v 16.-18. století*, in: Vladimír PŘIBIL (ed.), *Slánské rozhovory 2005: Itálie. Filosofie, hudba, dějiny umění, literatura*, Slaný 2006, s. 35-40; J. KUBEŠ, *Tři pohledy na kavalírskou cestu Franze Julia hraběte Verduga v letech 1681-1683*, Folia Historica Bohemica 25, 2010, s. 29-65.

³³ J. KUBEŠ, *Náročná dospívání urozených. Kavalírské cesty české a rakouské šlechty (1620-1750)*, Pelhřimov 2013. Srov. TÝŽ (ed.), *Šlechtic na cestách v 16.-18. století*, Pardubice 2007.

³⁴ Například Jiří BRŇOVJÁK, *Šlechticem z moci úřední. Udělování šlechtických titulů v českých zemích 1705-1780*, Ostrava 2015. K tomu také nejnovější práce Jiřího Kubeše o císařské diplomacii v 17. a 18. století. J. KUBEŠ a kol., *V zastoupení císaře. Česká a moravská aristokracie v habsburské diplomacii 1640-1740*, Praha 2018.

³⁵ R. SMÍŠEK, *Císařský dvůr*.

³⁶ V. PRCHAL, *Společenstvo hrdinů*, s. 16.

³⁷ I. CERMÁN, *Chotkové*. Ve své další práci se zaměřil zejména na vliv osvěcenských myšlenek na šlechtu, její vzdělání a socializační procesy v rámci této společenské vrstvy. TÝŽ, *Šlechtická kultura v 18. století. Česká šlechta a osvícenství*, Praha 2011.

³⁸ Jiří HRBEK, *Barokní Valdštejnové v Čechách 1640-1740*, Praha 2013.

³⁹ Petra VOKÁČOVÁ, *Příběhy o hrdé pokoře. Aristokracie českých zemí v době baroka*, Praha 2014.

⁴⁰ Pouze výběrově R. SMÍŠEK, *Jan Adam z Questenberka a hmotná kultura zámku v Jaroměřicích nad Rokytnou. (Příspěvek ke šlechtické reprezentaci v první polovině 18. století)*, Západní Morava 9, 2005, s. 50-70; Herbert HAUPT, *Umění ve službách reprezentace. Knižata z Lichtenštejna jako zadavatelé a sběratelé v období baroka*, Časopis Matice moravské 132, 2013, s. 9-24; Jiří KROUPA, *Architektonické reprezentace Lichtenštejnů a Ditrichštejnů. Paralely symbolických forem*, Časopis Matice moravské 132, 2013, s. 27-41; J. HRBEK, *Valdštejnský erb jako projev rodové reprezentace v 17. a 18. století*, Folia Historica Bohemica 29, 2014, s. 285-325.

Hrbek, který se věnoval každodenností valdštejských rezidencí, reprezentačními strategiemi a také kulturní činností, jež Valdštejnové podporovali.⁴¹ Reprezentačními strategiemi českomoravské šlechty vzhledem k válce se zabýval Vítězslav Prchal.⁴² Svůj výzkum zasadil do období od poloviny 16. do poloviny 18. století.⁴³ V centru jeho pozornosti nestojí válka samotná, ale její reprezentační potenciál. Studium rezidencí a zbrojnic šlechticů autor dokazuje, že válka mohla být mocným propagačním nástrojem. Jako aktéry své práce zvolil především šlechtice, kteří sice nezvolili válečnou kariéru, ale odkazovali na hrdinské činy vlastních předků, čímž raně novověcí urozenci dávali na odív svou výjimečnost a starobylost.

Výše naznačeným směrem se bude ubírat i následující pojednání. Půdorys heuristické základny předkládané práce tvoří dosud nevyužité písemné prameny osobní povahy. Pro svou analýzu autorka zvolila francouzsky a německy psanou korespondenci⁴⁴ Jiřího Oliviera Wallise s jeho nejbližšími rodinnými příslušníky z let 1687-1740, které jsou uloženy v Moravském zemském archivu v Brně⁴⁵ Rodinném archivu Wallisů Moravské Budějovice. Pro potřeby této práce byly využity všechny dochované dopisy z pozůstalosti Jiřího Oliviera Wallise, které si vzájemně vyměňoval s otcem Jiřím Arnoštem Wallisem⁴⁶ a sestrami Annou Marií⁴⁷ a Luisou Metternichovou, rozenou Wallisovou.⁴⁸ Naopak dopisů, které Jiří Olivier adresoval své manželce, se

---

⁴¹ J. HRBEK, *Proměny valdštejské reprezentace. Symbolické sítě valdštejského rodu v 17. a 18. století*, Praha 2015.

⁴² V. PRCHAL, *Společenstvo hrdinů*.

⁴³ Předbělohorským šlechtickým válečníkem se ve své práci věnoval především Zdeněk Vybíral, který zpracoval edici zápisků válečníka patnáctileté války (1593-1606), Pavla Korky z Korkyně. Autor pojednání se, mimo studie o životě tohoto válečníka, zabýval také historickými událostmi, zápisky o počasí a astronomickými jevy, které si zapisoval. Za zmínku stojí rovněž sémanticky pojatá studie Miroslava Žitného, jež se věnovala fenoménem „krýksmanství“. Z. VYBÍRAL (ed.), *Paměti Pavla Korky z Korkyně*; M. ŽITNÝ, „Dobrý krýksman“ – *diskursivní kategorie a maskulinní vzor myšlení nižší šlechty z českých zemí na přelomu 16. a 17. století*, *Studia Comeniana et historica* 43, č. 89-90, 2013, s. 224-248. Více k tomu M. ŘEZÁČOVÁ, *Uherské bojiště*, s. 10-12.

⁴⁴ Pokud autorka předloženého pojednání cituje konkrétní pasáže z jednotlivých listů, činí tak formou transliterace. Srov. Ivan ŠŤOVÍČEK, *Ediční teorie a metodika. Sborník autorových textů vydaných k jeho životnímu jubileu*, Praha 2008.

⁴⁵ Dále jen MZA Brno.

⁴⁶ V pozůstalosti Jiřího Oliviera Wallise se dochovaly pouze dva francouzsky psané dopisy z let 1687 a 1689. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 362.

⁴⁷ Z korespondence Jiřího Oliviera Wallise sestře Anně Marii Wallisové se dochovaly pouze dva dopisy z let 1706 a 1708. Z konce třicátých let 18. století se dohovaly jen čtyři dopisy, které Anna Marie adresovala svému bratru. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 356.

⁴⁸ K dispozici v MZA Brno zůstaly pouze dva listy Luisy Metternichové, rozené Wallisové, z let 1694 a 1697 a tři datované do roku 1738. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 365.

dochovalo mnohem více.⁴⁹ Několika násobně větší rozsah měl soubor korespondence Jiřího Oliviera Wallise s jeho matkou Marií Magdalenou,⁵⁰ rozenou z Attemsů, a bratrem Františkem de Paula.⁵¹ Po zevrubném prostudování všech dopisů posledních třech zmiňovaných osob⁵² se autorka zaměřila především na některé časové úseky, které podrobila detailnějšímu zkoumání. Z korespondence s Marií Magdalenou byly pro potřeby této práce použity listy z let 1693-1697 tak, aby pokryly období působení Jiřího Oliviera Wallise na císařském dvoře coby páže a současně reflektují zážitky mladého šlechtice z prvních válečných tažení do Uher.⁵³ Vybraná korespondence Jiřího Oliviera, kterou zasílal bratrovi, spadá do období turecké války v letech 1716-1717.⁵⁴ Podobným způsobem byla zvolena rovněž korespondence Jiřího Oliviera, kterou adresoval své manželce v letech 1739 a 1740.⁵⁵ Právě v tomto období se hrabě Wallis účastnil válečného tažení proti Turkům a následně byl uvězněn na Špilberku. Zároveň tyto dopisy z výše zmíněných let poskytovaly možnost porovnat vzájemné informace, které si v dané době manželé vyměnili.

Cílem následující práce bude pomocí moderních metodologických východisek, jako je historická antropologie a The New Military History, poodhalit rodinné vztahy, které panovaly mezi raně novověkým šlechticem, v tomto případě Jiřím Olivierem Wallisem, a jeho nejbližšími příbuznými, k nimž autorka pojednání počítá otce Jiřího Arnošta, matku Marii Magdalenu, rozenou z Attemsů, bratra Františka de Paula Wallise, sestry Annu Marii s Luisou a také manželku Marii Antonii, rozenou Götzenovou. Těžištěm následující práce bude především analýza obsahové náplně korespondence hraběte Wallise a jeho výše zmíněných příbuzných.

Autorka se ve svém výkladu nejprve zaměří na šlechtický rod Wallisů, který se pod vlivem anglických protestantů přesunul z Britských ostrovů na evropský kontinent. Největší prostor bude věnován především významným příslušníkům tohoto původně

---

⁴⁹ Zatímco dopisů, které posílala Marie Antonie, rozená Götzenová, Jiřímu Olivierovi, se dochovalo pouze osm z let 1717, 1733, 1737, 1738, 1740, dopisů, které zasílal na oplátku Jiří Olivier manželce, se do dnešních dnů zachovalo více než 40. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 366; MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 9, inv. č. 375.

⁵⁰ Jedná se o soubor více než 150 dopisů. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236.

⁵¹ Celkově jde o více jak 110 dopisů. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 9, inv. č. 377

⁵² Dopisy Jiřího Oliviera adresované Marii Antonii, rozené Götzenové, Marii Magdaleně, rozené z Attemsů a Františkovi de Paula Wallisovi.

⁵³ Jde zhruba o 15 dopisů.

⁵⁴ Soubor 10 dopisů.

⁵⁵ Jedná se o 7 dopisů.

irského rodu ve druhé půli 17. a na počátku 18. století, a to zejména otci a bratrovi Jiřího Oliviera a zároveň i samotnému hraběti Jiřímu Olivieru Wallisovi. V další části práce autorka nejprve teoreticky přiblíží komunikační praxi, která byla běžná pro období raného novověku. Následně se zaměří již na jednotlivé osoby z rodu Wallisů a témata, která probíraly ve vzájemné korespondenci s Jiřím Olivierem. Na základě dochovaných dopisů se bude snažit vytvořit jakousi mozaiku života tohoto raně novověkého šlechtice a válečníka prostřednictvím některých důležitých etap jeho života. Autorka se rovněž pokusí odpovědět na otázky, jako například jaké bylo mládí mladého Jiřího Oliviera? Jak se na stránkách dopisů Jiřího Oliviera Wallise promítala jeho účast v rozličných bitvách převážně 18. století, kterých se zúčastnil, a jak se proměňoval jeho pohled na ně? Jaký vztah měl ke svým příbuzným? Vnímá nějakým způsobem své uvěznění v žaláři národů v Brně?

Závěrečná kapitola se bude zabývat především antropologickými kategoriemi raně novověké kultury, jako byl stesk, strach či smrt, a tím, jakým způsobem se objevovaly na stránkách dopisů Jiřího Oliviera a jeho příbuzných. Autorka se také pokusí proniknout do myšlenkového světa raně novověkého šlechtice a nastínit jeho hodnotový žebříček. Stranou zájmu nezůstane ani stylizování hraběte Wallise do role statečného vojáka a schopného hospodáře.

II. Wallisové

Wallisové náleželi k hrstce starobylých irských katolicky smýšlejících šlechticů.⁵⁶ Původně nosili jméno „Walsh of Karighmain“.⁵⁷ Prvním nejstarším písemně doloženým předkem byl jistý David, zvaný Welshman, který se narodil v polovině 12. století.⁵⁸ Miroslav Baroch ve své studii uvádí, že Davidovi potomci byli nájemníky, popřípadě i vlastníky půdy, která se nacházela jižně od Dublinu.⁵⁹ Počátkem 17. století se Walshové museli vlivem anglických protestantů⁶⁰ přesunout z Irska na evropský kontinent.⁶¹ Příslušníci rodu Wallisů po několik generací sloužili v císařské armádě podobně jako například Piccolominiové, Lichtenštejnové či Daunové.⁶² Významně se pak angažovali v habsbursko-tureckých válkách, zasáhli také do válek o španělské dědictví.⁶³ To byl rovněž případ Jiřího Arnošta Wallise (1637-1689).⁶⁴

Do budování vojenské kariéry se zapojil již v sedmnácti letech jako nadporučík v císařském vojsku.⁶⁵ Počátkem sedmdesátých let 17. století vstoupil do služeb dánského krále Kristiána V. (1646-1699) a působil zde následujících devět roků.⁶⁶ Po návratu zpět do služeb Habsburků velel jako generálmajor uherské pevnosti Rábu, a to v době obležení Vídně Turky roku 1683.⁶⁷ Taktéž se zapojil do dobývání pevnosti

---

⁵⁶ Petr MAŠEK, *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II*, Praha 2010, s. 421.

⁵⁷ TÝŽ, *Modrá krev. Minulost a přítomnost 445 šlechtických rodů v českých zemích*, Praha 2003, s. 296.

⁵⁸ Miroslav BAROCH, *Hrabata Wallisové*, *Heraldika a genealogie* 40, 2007, č. 3-4, s. 193-226, zde s. 193.

⁵⁹ Centrum území náležících předkům Wallisů představoval hrad Carrickmines. Mladší členové rodu Walshů později vlastili rovněž hrady Kilgobbin a Shanganagh. Výše uvedená místa se dnes nachází na předměstí Dublinu. Tamtéž, s. 195-196.

⁶⁰ Na přelomu 16. a 17. století probíhaly v Irsku boje mezi anglickými protestanty a převážně irskými katolíky. V nastalých bojích zvítězili angličtí protestanté a Walshové, kteří stáli na straně anglo-irských katolíků, přišli o veškerý movitý majetek. Tamtéž, s. 196, 199.

⁶¹ Prvními, kdo opustili rodné Irsko a přesídlili do střední Evropy, byli v roce 1612 Richard Walsh (1583-1632), kterého již v Římskoněmecké říši nazývali Walsh-Wallis, a jeho bratři Tomáš (narozen 1590) a Robert (narozen 1560). David WORTHINGTON, *Scotisch Clients of the Habsburgs, 1618 to 1648*, Aberdeen 2001, s. 112 (Dizertační práce); M. BAROCH, *Hrabata Wallisové*, s. 199. Srov. P. MAŠEK, *Šlechtické rody*, s. 421.

⁶² I. CERMAN, *Šlechtická kultura*, s. 215.

⁶³ D. WORTHINGTON, *Scotisch Clients*, s. 104.

⁶⁴ M. BAROCH, *Hrabata Wallisové*, s. 200.

⁶⁵ Tamtéž, s. 201.

⁶⁶ Tamtéž.

⁶⁷ Dana KUDRNOVÁ, *Inventář rodinného archivu Wallisů G267*, Moravské Budějovice 1963, s. I. K problematice obléhání Vídně Turky v roce 1683 existuje bohatá literatura. Pouze výběrově Richard F. KREUTEL – Karl TEPLY, *Kara Mustafa vor Wien 1683 aus der Sicht türkischer Quellen*, Graz-Wien-Köln 1982; Jiří MIKULEC, *Leopold I Život a vláda barokního Habsburka*, Praha-Litomyšl, 1997, s. 139-141; Johannes SACHSLEHNER, *Wien anno 1683*, Wien 2004; Jiří BORITZKA, *Obležení Vídně roku 1683 a počátek ústupu Osmanů z Evropy*, *Historický obzor* 22, č. 1-2, 2011, s. 2-23.

Szeget (1686) a Subotici.⁶⁸ V roce 1687 stál v čele hrdelního soudu v Prešově a Košicích⁶⁹ a v říjnu následujícího roku byl povýšen na polního maršálka.⁷⁰

Spolu s manželkou⁷¹ hraběnkou Marií Magdalenou, rozenou z Attemsů, zplodil celkem šest dětí, dvě dcery, Annu Marii a Luisu,⁷² a čtyři syny, Jiřího Oliviera, Františka de Paula, Václava a Jana Huga.⁷³ Většina jejich nemovitého majetku se nacházela především v Kladsku. Sám Jiří Arnošt přikoupil ještě v průběhu svého života část tamního statku Kunzendorf.⁷⁴ Když hrabě během obléhání Mohuče 6. září 1689 zemřel, Marie Magdalena rozšířila rodový majetek ještě o Heinzendorf, dva dvory v Kunzendorfu, Alt-Waltersdorf a Plomnitz.⁷⁵

Nejstarší syn Jiřího Arnošta Wallise a Marie Magdaleny, rozené z Attemsů, Jiří Olivier, se narodil 8. února 1673.⁷⁶ Po otcově smrti roku 1689 se dostal spolu se svým bratrem Františkem de Paula⁷⁷ k císařskému dvoru jako páže.⁷⁸ Poté směřovala životní dráha Jiřího Oliviera, stejně jako jeho otce, do císařské armády. Svou vojenskou kariéru začal v devadesátých letech 17. století na uherském bojišti. Společenské postavení Jiřího Oliviera pak ještě stoupl, když v březnu roku 1706 získal spolu se svými bratry Františkem de Paula a Janem Hugem hraběcí titul.⁷⁹

V letech 1700-1716 velel pluku v Neapolsku a na Sicílii.⁸⁰ Mimo jiné bojoval také v Lombardii (1705-1707), na Apeninském poloostrově a ve Španělsku (1713).⁸¹ Pod

---

⁶⁸ M. BAROCH, *Hrabata Wallisové*, s. 201.

⁶⁹ Šlo o takzvaná prešovská jatka, což byl soudní proces s uherskými rebely, kteří podporovali Imricha Thökölyho. Na konci procesu přišlo na popravišti o život 29 katolíků. Blíže k tomu Peter KÓNYA, *Prešovský krvavý súd z roku 1687*, Prešov 2001; P. BĚLINA – J. KAŠE – J. MIKULEC – I. VESELÁ – V. VLNAS, *Velké dějiny IX*, s. 27-29.

⁷⁰ Antonio SCHMIDT-BRENTANO, *Kaiserliche und k. k. Generale (1618-1815)*, München 2006, s. 108.

⁷¹ Oženil se s ní v roce 1673. M. BAROCH, *Hrabata Wallisové*, s. 201.

⁷² M. Baroch uvádí jména Anna Magdaléna Wallisová a N. Wallisová. Dle popisu inventářů v MZA Brno a podpisů samotných šlechticů však bylo zjištěno, že se jedná o Annu Marii a Luisu. Nic bližšího ovšem o osobách obou žen bohužel není dále známo. Tamtéž. O tom například dopis Anny Marie Wallisové Jiřímu Olivierovi Wallisovi z 26. května 1706/1708. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 356, fol. 4v; dopis Luisy Wallisové Jiřímu Olivierovi Wallisovi z 14. srpna 1697. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 365, fol. 4v.

⁷³ M. BAROCH, *Hrabata Wallisové*, s. 201.

⁷⁴ Tamtéž.

⁷⁵ Tamtéž.

⁷⁶ Vzhledem k tomu, že většina odborné literatury uvádí rok 1673 (pouze M. Baroch píše rok 1676), přiklání se k němu také autorka. Pouze výběrově *Allgemeine Deutsche Biographie XL*, München-Leipzig 1896, s. 749; I. CERMÁN, *Chotkové*, s. 754.

⁷⁷ M. BAROCH, *Hrabata Wallisové*, s. 202.

⁷⁸ *Allgemeine Deutsche Biographie XL*, München-Leipzig 1896, s. 749.

⁷⁹ V MZA Brno se dochovala také několikastránková žádost o povýšení do hraběcího stavu z roku 1705. M. BAROCH, *Hrabata Wallisové*, s. 202.

⁸⁰ Tamtéž.

⁸¹ *Allgemeine Deutsche Biographie XL*, München-Leipzig 1896, s. 749-750.

velením Evžena Savojského se zúčastnil v srpnu 1716 bitev u Petrovaradína⁸² a Temešváru⁸³ a o rok později také obléhání Bělehradu.⁸⁴ Krátce poté se přesunul na Apeninský poloostrov, kde setrval dalších devět let. Již v roce 1719 dobyl Messinu,⁸⁵ přičemž až do roku 1730 byl jejím guvernérem.⁸⁶ Z Apeninského poloostrova se přesunul až koncem třicátých let 18. století opět na uherské bojiště.⁸⁷ Ačkoli platil za velmi schopného generála, jeho taktické chyby stály život mnoha císařských vojáků.⁸⁸ V červenci roku 1739, krátce po porážce habsburských vojsk u Grocky,⁸⁹ podepsal v Bělehradě společně s hrabětem Vilémem Reinhardem z Neippergu „ostudný mír“ s Turky.⁹⁰ K jeho uzavření ovšem nedostal přímý rozkaz.⁹¹ Kvůli této dohodě ztratil císař Karel VI. nemalé území, které Evžen Savojský dobyl dvacet let předtím. Šlo o celé Srbsko a Malé Valašsko, vzdát se musel dokonce i Bělehradu.⁹²

Trest na sebe nenechal dlouho čekat. Císař nechal Jiřího Oliviera Wallise 22. února 1740 zatknout a uvěznit v Brně na Špilberku,⁹³ kde ho ovšem přijali s veškerými vojenskými poctami.⁹⁴ V žaláři však dlouho nezůstal. Na svobodu mu paradoxně pomohly jedovaté houby, které Karel VI. nešťastnou náhodou zkonzumoval na jednom ze svých lovů, a následkem toho 20. října 1740 zemřel.⁹⁵ Jeho nástupkyně Marie Terezie (1740-1780) pak zastavila veškerá trestní řízení a 6. listopadu téhož roku byla

---

⁸² Petrovaradín se dnes nachází na severu Srbska.

⁸³ Temešvár dnes leží na západě Rumunska.

⁸⁴ *Allgemeine Deutsche Biographie* XL, s. 750.

⁸⁵ Během svého pobytu v Messině v létě roku 1725 Jiří Olivier Wallis učinil nečekanou nabídku Václavovi Chotkoví, aby přestoupil do jeho pluku. Hrabě Chotek ale odmítl. Wallisův pluk se údajně skládal z neurozených osob podivného chování. I. CERMAN, *Chotkové*, s. 71.

⁸⁶ D. KUDRNOVÁ, *Inventář*, s. I.

⁸⁷ Roku 1739 byl ustanoven guvernérem Srbska. M. BAROCH, *Hrabata Wallisové*, s. 202.

⁸⁸ Tamtéž

⁸⁹ Dnes součást Bělehradu.

⁹⁰ Mír byl podepsán 18. září 1739. Roman VONDRA, *České země v letech 1705-1792. Věk absolutismu, osvícenství, paruk a třírohých klobouků*, Praha 2010, s. 59.

⁹¹ D. KUDRNOVÁ, *Inventář*, s. I.

⁹² R. VONDRA, *České země*, s. 59; František ČAPKA, *Dějiny země Koruny české v datech*, Praha 1999, s. 372; Štěpán VÁCHA – Irena VESELÁ – Vít VLNAS – Petra VOKÁČOVÁ, *Karel VI. a Alžběta Kristýna. Česká korunovace 1723*, Praha 2009, s. 23. K osobě Karla VI. více například P. VOKÁČOVÁ, *Karel VI.*, in: Marie RYANTOVÁ – Petr VOREL (edd.), *Čeští králové*, Praha-Litomyšl 2008, s. 432-449.

⁹³ P. MAŠEK, *Modrá krev*, s. 296.

⁹⁴ Hrabě Jan Vilém z Zinzendorfu, velitel pevnosti, si Jiřího Oliviera Wallise musel nesmírně vážit. Když ho osobně uváděl do cely, ponechal mu kord a dodal, že neměl naříděno ho odebrat. U šlechtických politických vězňů však bylo běžné jej odevzdat veliteli pevnosti. M. BAROCH, *Hrabata Wallisové*, s. 202.

⁹⁵ Š. VÁCHA – I. VESELÁ – V. VLNAS – P. VOKÁČOVÁ, *Karel VI. a Alžběta Kristýna*, s. 23. Blíže k osobě Karla VI. výběrově Brigitte HAMANNOVÁ, *Habsburkové. Životopisná encyklopedie*, Vídeň 1988, s. 205-207; Bernd RILL, *Karl VI. Habsburg als barocke Großmacht*, Graz 1992; Ivana ČORNEJOVÁ – Jiří RAK – Vít VLNAS, *Habsburkové v českých dějinách. Ve stínu tvých křídel*, Praha 2012, s. 134-147.

hraběti Wallisovi s veškerými hodnostmi vrácena svoboda.⁹⁶ Poslední roky svého života strávil Jiří Olivier Wallis na svých panstvích, odkud byl často zván do Vídně na vojenské konference a porady.⁹⁷ V metropoli habsburského soustání také zemřel 19. prosince 1744.⁹⁸

Během svého života se dvakrát oženil. Jeho první manželkou se stala 30. dubna 1714 hraběnka Marie Antonie Götzenová ze Scharfenecku. Marie Antonie však zemřela bez potomků⁹⁹ 28. února 1743.¹⁰⁰ Půl roku po smrti Marie Antonie si hrabě Wallis vzal Marii Terezii Kinskou (1721-1753),¹⁰¹ dceru knížete Štěpána Viléma Kinského a Marie Josefy Antonie, rozené z Ditrichštejna. S ní měl dvě děti, syna Štěpána Oliviera (1744-1833) a dceru Maximilánu (1744-1776).¹⁰²

K majetkům hraběte Wallise patřil především velkostatek Kolečovice na Rakovnicku, který koupil v roce 1716.¹⁰³ Získané panství postupně rozšířil o Děkov, Hokov a Vysokou Libyni.¹⁰⁴ Roku 1732 přikoupil ještě Petrovice, Horosedly a Horky. Další majetek pak zdědil v Kladsku. Především se jednalo o Morischau, Wernersdorf, Heinzendorf, Möhlten, Stolzenou a další.¹⁰⁵ Za své trvalé sídlo si pak Jiří Olivier Wallis zvolil starý zámek v Kolečovicích.¹⁰⁶

Mladší bratr Jiřího Oliviera hrabě František de Paula se narodil v roce 1677.¹⁰⁷ Jako páže se dostal do služeb římského krále a pozdějšího císaře Josefa I. Zde byl vážně

---

⁹⁶ M. BAROCH, *Hrabata Wallisové*, s. 202.

⁹⁷ *Allgemeine Deutsche Biographie XL*, s. 751. Spolu s hrabětem Wallisem byl propuštěn rovněž hrabě Neipperg, který se 10. dubna 1741 dokonce postavil do čela habsburské armády v bitvě u Molvic (ve Slezsku) a utrpěl porážku. Richard Pražák, *Dějiny Uher a Maďarska v datech*, Praha 2010, s. 148.

⁹⁸ M. BAROCH, *Hrabata Wallisové*, s. 204.

⁹⁹ Tamtéž.

¹⁰⁰ Biographisches Lexikon uvádí jako rok úmrtí první manželky letopočet 1723. Vzhledem k tomu, že od ní Jiří Olivier Wallis obdržel dopis ještě na konci roku 1738, lze přepokládat, že se jedná o překlep. O tom dopis Marie Antonie, rozené Götzenové, Jiřímu Olivierovi Wallisovi z 10. listopadu 1738. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice - G267, kart. 7, inv. č. 366, fol. 9r; Constantin von WURZBACH, *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Österreich LII*, Wien 1885, s. 265.

¹⁰¹ Sňatek se uskutečnil 18. srpna 1743. M. BAROCH, *Hrabata Wallisové*, s. 204.

¹⁰² M. Baroch uvádí dva syny, Štěpána Oliviera a Maximiliána. Autorka se spíše přiklání k dceři, neboť v odborné literatuře je znám i její manžel, hrabě Filip Welsperg z Primöru a Raitenau. C. von WURZBACH, *Biographisches Lexikon*, s. 265; M. BAROCH, *Hrabata Wallisové*, s. 204.

¹⁰³ M. BAROCH, *Hrabata Wallisové*, s. 203.

¹⁰⁴ Obce se nacházejí v západních Čechách.

¹⁰⁵ Dnes na území Polska. M. BAROCH, *Hrabata Wallisové*, s. 203.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 204. Na Kolečovicích dokonce hrabě Wallis hostil 25. června 1721 císařovnu Alžbětu Kristýnu, která se v té době účastnila honu na křivoklátském panství. To v té době patřilo Valdštejnům. Lumír KOTHERA, *Z halali v křivoklátských lesích*, Myslivost, 2002, č. 6, příloha s. 1. Srov. J. HRBEK, *Císařský hon na křivoklátském panství v roce 1721*, Rakovnický historický sborník 7, 2011, s. 5-27, zde s. 17.

¹⁰⁷ M. Baroch uvádí datum narození rok 1677. A. Schmidt-Brentano ovšem uvádí leden 1678. M. BAROCH, *Hrabata Wallisové*, s. 201; A. SCHMIDT-BRENTANO, *Kaiserliche und k.k. Generale*, s. 108.

zraněn ránou z pušky. Mladý Josef I. si společně s vévodou Leopoldem Lotrinským hráli s cvičnými zbraněmi. Leopold věřil, že zbraň nebyla nabitá. Proto v žertu namířil na Josefa I. a vystřelil. V poslední chvíli František de Paula skočil do rány a mladému Habsburkovi zachránil život.¹⁰⁸ Vévoda Lotrinský později daroval Františkovi de Paula jednu kompanii ve svém regimentu jako poděkování za odvrácení možné katastrofy. S touto kompanií se mladý Wallis zúčastnil v roce 1697 dobývání hradu Ebernburgu.¹⁰⁹ Podobně jako bratr se vydal na vojenskou dráhu.¹¹⁰ Po roce 1708 bojoval pod vedením prince Evžena Savojského v Nizozemí, kde zůstal až do podepsání míru v Utrechtu v dubnu 1713. Po dobytí Bělehradu roku 1717 byl jmenován prvním velitelem pevnosti a zůstal jím dalších deset let.¹¹¹ Na konci dvacátých let 18. století se stal velícím generálem habsburského vojska v Transylvánii. Když se v roce 1737 opět rozhořela válka s Turky, František de Paula se okamžitě přemístil se svou armádou do Valašska. Do tamějších bojů ale už zasáhnout nestihl. V říjnu 1737 náhle onemocněl a 18. října téhož roku zemřel v Sibini.¹¹²

Během svého života se oženil s hraběnkou Cecílií z Lichtenštejna. Toto manželství však zůstalo bezdětné. Část svých statků, které převzal po smrti matky, se rozkládala v Kladsku.¹¹³

---

¹⁰⁸ C. von WURZBACH, *Biographisches Lexikon*, s. 259.

¹⁰⁹ Hrad se nachází ve spolkové zemi Porýní-Falc na západě dnešního Německa. C. von WURZBACH, *Biographisches Lexikon*, s. 259.

¹¹⁰ Dne 20. března 1735 získal hodnost polního zbrojmistra. A. SCHMIDT-BRENTANO, *Kaiserliche und k.k. Generale*, s. 108.

¹¹¹ M. BAROCH, *Hrabata Wallisové*, s. 201.

¹¹² Dnes na území Rumunska. C. von WURZBACH, *Biographisches Lexikon*, s. 259; M. BAROCH, *Hrabata Wallisové*, s. 201.

¹¹³ Jednalo se o Plomnitz, Kiesligswalde, části Alt-Waltersdorfu, Kaiserswalde a Fridrichswalde. M. BAROCH, *Hrabata Wallisové*, s. 201.

III. Šlechtická komunikace na prahu novověku

Zásadní místo v životě raně novověkého šlechtice zaujímala především komunikace. Právě přístup k informacím představoval důležitou součást pro úspěšné zahájení dvořanské, diplomatické, duchovní či vojenské kariéry. Uroence k vedení komunikace hnala především touha po získávání novinek, díky kterým si mohl utvářet obraz světa, v němž žil. Komunikace tak tvořila základ pro všechny sociální interakce.¹¹⁴ Přenos informací mezi jedinci probíhal ústní nebo písemnou formou.¹¹⁵ Ač by se mohlo zdát, že se nic nevyrovnalo osobnímu setkání, v drtivé většině případů byly oba způsoby považovány za téměř rovnocenné.¹¹⁶ Ústní sdělení nabízelo bezprostřední reakci šlechticů na dané téma a zároveň poskytovalo prostor pro možnou diskusi. Naopak díky písemné komunikaci mohli jednotliví aktéři překonávat navíc velké vzdálenosti.¹¹⁷

Samotný přenos dopisů mohlo zajišťovat hned několik osob.¹¹⁸ Nejčastěji se jednalo o posly v užším slova smyslu. Tito neurození služebníci či šlechtici se starali o soustavné přenášení písemností, jako novin, listin a dopisů, od pisatele k adresátovi. Poslové však museli oplývat určitými osobními vlastnostmi, jako byla například spolehlivost, společenská obratnost při komunikaci s pisateli i adresáty a v neposlední řadě také znalost geografie a cizích jazyků.¹¹⁹ O doručování korespondence se ovšem

---

¹¹⁴ R. SMÍŠEK, *Císařský dvůr*, s. 292-293.

¹¹⁵ Komunikaci lze rozdělit rovněž podle toho, kdo je příjemcem dané informace. V období raného novověku se začala rozvíjet masová komunikace. Do této skupiny spadají letáky, různá panovnická propaganda a jiné. Vedle masové komunikace existuje také komunikace interpersonální. Blíže k letákové literatuře z počátku 17. století Jana HUBKOVÁ, *Fridrich Falcký v zrcadle letákové publicistiky: letáky jako pramen k vývoji a vnímání české otázky v letech 1619-1632*, Praha 2010. J. Hrbek, *Barokní Valdštejnové*, s. 290.

¹¹⁶ O tom, že písemná forma byla považována za plnohodnotnou náhradou osobního setkání, svědčí i často užívané slovní spojení „psaním navštívití“. Urození jedinci chtěli tímto způsobem vyjádřit svou přítomnost u jiného šlechtice, nejčastěji přítele, příbuzného či jinak blízké osoby. Z. VYBÍRAL, *Politická komunikace aristokratické společnosti českých zemí na počátku novověku*, České Budějovice 2005, s. 246.

¹¹⁷ Z. VYBÍRAL, *Politická komunikace*, s. 246; R. SMÍŠEK, *Císařský dvůr*, s. 293-294.

¹¹⁸ Na počátku novověku se také začala rozvíjet poštovní síť. Z podnětu Ferdinanda I. ji v Římsko-německé říši začali budovat Taxisové. Poštovní zastávky od sebe byly vzdálené dvě hodiny intenzivní jízdy. Pravidelné spoje mezi nimi převážely, kromě zboží a dopisů, také osoby. Právě služeb pošty využíval rovněž Jiří Olivier Wallis, jak vyplývá z jeho korespondence s matkou Marií Magdalenou: „(...) *ich w[e]iß nicht wie die posten gehen.*“ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attemsů, pravděpodobně z počátku března 1697. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inf. č. 236, fol. 14v. Z. VYBÍRAL, *Politická komunikace*, s. 229. Poštu využíval například Jan Bedřich z Valdštejna pro svou korespondenci s litoměřickým biskupem Jaroslavem Ignácem ze Šternberka. J. HRBEK, *Barokní Valdštejnové*, s. 403-404. Blíže ke vzniku státní pošty Miroslav POLIŠENSKÝ, *Poštovní spoje a poštovní stanice v českých zemích v letech 1526-1620*, Sborník Poštovního muzea 4, 1982, s. 113-132.

¹¹⁹ Z. VYBÍRAL, *Politická komunikace*, s. 245.

mohli postarat rovněž důvěryhodní služebníci z řad poddaných v blízkém okolí rezidence daného šlechtice.¹²⁰ K převážení objemnějších zásilek se využívalo služeb poddaných, kteří na vrchnostenském panství pracovali jako formané.¹²¹ Pouze ve výjimečných případech předávali urození svou korespondenci služebníkům, kteří se vydávali na jednorázovou cestu, například za vzděláním.¹²² Ve velké míře se na předávání písemností podíleli také přátelé a příbuzní daného šlechtice.¹²³

Pro šlechtice v diplomatických či vojenských službách, kteří trávili dlouhý čas odloučení od svých blízkých, představovalo zasílání dopisů často jediný způsob, jak udržovat aktivní vztah s okruhem svých „pánů a přátel“.¹²⁴ Jednou z nejdůležitějších a nejstabilnějších sociálních vazeb bylo právě pokrevní i nepokrevní příbuzenství. Rodina vždy dávala jedinci pocit bezpečí a jistoty, ale rovněž záruku podpory a pomoci. Současně také ovlivňovala jeho chování a kladla na něho určité nároky.¹²⁵

---

¹²⁰ Před zneužitím informací obsažených v korespondenci užívali pisatelé různé šifry, propřípadě přezdívky. Druhé jmenované ve svých dopisech uváděli také Zdeněk Vojtěch Popel z Lobkovic a jeho manželka Polyxena Lobkovická z Pernštejna. Kupříkladu manželku Viléma Slavaty z Chlumu a Košumberka nazývali „*Gallina cocida*“ (Vařená slepice). Z. VYBÍRAL, *Politická komunikace*, s. 249. Blíže k tomu P. MAREK, *Svědectví*, s. 31-33, zde s. 33.

¹²¹ Z. VYBÍRAL, *Politická komunikace*, s. 219-220.

¹²² Tamtéž, s. 221.

¹²³ Tento způsob užíval mimo jiné také Karel starší ze Žerotína. V případě potřeby se obracel především na svého bratrance Kašpara Melichara a nevlastního bratra Jana Diviše. Tamtéž, s. 225. Více k tomu Noemi REJCHRTOVÁ (ed.), *Karel starší ze Žerotína. Z korespondence*, Praha 1982, s. 298. Obecně k osobě Karla staršího ze Žerotína pouze výběrově Otakar ODLOŽILÍK, *Karel starší ze Žerotína. 1564-1636*, Praha 1936; Tomáš KNOZ, *Mecenáš labyrintu. Karel starší ze Žerotína*, in: Libor JAN – Zdeněk DRAHOŠ, *Osobnosti moravských dějin I*, Brno 2006, s. 203-218; TÝŽ, *Karel starší ze Žerotína. Don Quijote v labyrintu světa*, Praha 2008.

¹²⁴ Mezi „pány a přátelé“ se tradičně řadil okruh šlechticova pokrevního a nepokrevního příbuzenstva, k němuž se počítalo sešvagřené příbuzenstvo. „Páni a přátelé“ byli současně také šlechtici z nejbližšího i vzdálenějšího okolí jejich sídel, které často spojovaly vazby s daným šlechticem, jež nevycházely z příbuznosti. V. BŮŽEK, „*Páni a přátelé*“ v myšlení a každodenním životě české a moravské šlechty na prahu novověku, *Český časopis historický* 100, 2002, s. 233-234. Blíže k tomu také P. MAŤA, *Svět české aristokracie*, s. 641-656.

¹²⁵ Například starost o nemocné příbuzné. R. SMÍŠEK, *Císařský dvůr*, s. 298; J. HRBEK, *Barokní Valdštejnové*, s. 293.

III. 1 Korespondence s otcem Jiřím Arnoštem Wallisem

Jak už bylo naznačeno výše, členové rodu Wallisů se nejčastěji prosazovali v habsburských vojenských službách a účastnili se bitev na téměř všech bojištích Evropy 17. a počátku 18. století. Žádnou výjimkou nebyl ani otec Jiřího Oliviera Wallise, Jiří Arnošt Wallis. Také on trávil mnoho času mimo domov a své nejbližší. Proto s nimi udržoval styk prostřednictvím písemné komunikace.

Hlavní téma jen dvou dochovaných dopisů z konce osmdesátých let 17. století adresovaných nejstaršímu potomkovi se týkalo především synova vzdělání.¹²⁶ Šlechtická identita se zakládala na neustálém zdůrazňování vlastní sociální výjimečnosti, propracovaném systému odlišností od ostatních sociálních vrstev a kulturní hegemonii. Právě proces socializace pomáhal urozeným jedincům v raném novověku udržet si své výsadní společenské postavení.¹²⁷ Rodiče mladých šlechticů měli obvykle ve způsobech vzdělávání svých dětí na vybranou. Mohli svým synům zaplatit soukromé učitele a vychovatele, nebo je zapsat na partikulární školy v zemích Koruny české či v zahraničí. Některým urozcům se dostalo dvořanské výchovy, ať už na císařském dvoře nebo na předních evropských panovnických dvorech. Kavalírské cesty¹²⁸ pak představovaly poslední fázi výchovy a vzdělání mladého šlechtice.¹²⁹

Z dopisů Jiřího Arnošta Wallise bylo patrné, že byl otcem, který plně dbal na správnou výchovu a vzdělání svých potomků. O to větší důraz pak kladl na výuku nejstaršího.¹³⁰ Předpokládalo se totiž, že v případě smrti otce se stane hlavou rodiny

---

¹²⁶ Vzdělání začalo být chápáno jako další základní znak urozenosti již v průběhu 16. století. V. BŮŽEK – J. HRDLIČKA – P. KRÁL – Z. VYBÍRAL, *Věk urozených. Šlechta v českých zemích na prahu novověku*, Praha-Litomyšl 2002, s. 299.

¹²⁷ Na osvojení náležitých norem a způsobů chování měl urozený jedinec zhruba prvních dvacet let svého života. J. KUBEŠ, *Náročné dospívání*, s. 7.

¹²⁸ Kavalírské cesty poskytovaly urozeným jedincům vzdělání na kvalitních zahraničních vysokých školách. Zároveň zpřístupňovaly praktické sociální techniky, díky nimž urozenec získával známosti nejen na evropských dvorech. Mladí šlechtici se učili hlavně cizím jazykům, tanci, šermu a jízdě na koni. Tyto znalosti později pomohly urozenému mladíkovi získat potřebnou kvalifikaci například k dvorské službě Tamtéž, s. 7-8, 254. Více k tomu TÝŽ (ed.), *Šlechtic na cestách v 16.-18. století*, Pardubice 2007; Z. HOJDA – E. CHODĚJOVSKÁ (edd.), *Heřman Jakub Černín*. Ke vzdělávání šlechticů zejména v 16. století Martin HOLÝ, *Zrození renesančního kavalíra*, Praha 2010.

¹²⁹ M. HOLÝ, *Zrození renesančního kavalíra*, s. 53. Ačkoli lze předpokládat, že by také Jiří Olivier Wallis absolvoval kavalírskou cestu, ať už sám či se svým bratrem, ukazuje se, že tomu tak nebylo. Konec osmdesátých let 17. století trávil doma v Kladsku, protože právě tam mu byly adresovány dopisy od otce. Po otcově smrti se dostal k císařskému dvoru jako páže a již v roce 1690 získal kompanii v pěším pluku (Das Infanterieregiment Jörger). *Allgemeine Deutsche Biographie XL*, s. 749.

¹³⁰ Také Albrecht Pětipeský z Chýš a Egrberku nabádal ve svých dopisech syna Ladislava Ferdinanda a Fridricha Zbyňka, aby se pilně učili. P. MAREŠ (ed.), *Korespondence Albrechta Pětipeského z Chýš a Egrberku*, s. 22.

právě on. Mimo to však vystupoval také jako chápvavý otec, který měl pochopení pro svého syna.¹³¹

V jednom z dopisů z roku 1687¹³² káral Jiřího Oliviera za to, že mu syn v předešlé korespondenci nenapsal, odkud otci odeslal dopis. Informace o místě pobytu pisatele, ale také datu sepsání listu byla velmi důležitá, neboť sloužila pro kontrolu. Adresát tak snadno zjistil, zda se některý dopis neztratil či dokonce nebyl odcizen.¹³³ Současně však Jiří Arnošt svého syna nutil, aby tyto údaje uváděl proto, aby si mladý baron Wallis¹³⁴ zvykal na dobové konvece, jejichž součástí bylo ve svých dopisech vždy uvést místo a datum.¹³⁵ Na rozdíl od Jiřího Oliviera, Jiří Arnošt Wallis vždy přesně napsal, kde se právě nacházel a kdy dopis psal. Jeden z listů synovi odeslal například z Koblence. Tam pobýval v létě roku 1689.¹³⁶ Další dopis potom poslal z vojenského ležení v Transylvánii, kde působil v říjnu 1687.¹³⁷

Ačkoli byly dopisy adresovány nejstaršímu synovi, Jiří Arnošt se nevyhnul ani zmínce ohledně výuky mladšího bratra Jiřího Oliviera, Františka de Paula. Zatímco Jiřího Oliviera výslovně napomínal za zanedbávání francouzského jazyka a dokonce ho neváhal označit za „*grand coquin*“,¹³⁸ bratra Františka de Paula mu naopak dával za vzor. O mladším synovi vůbec nepochyboval, že uměl velmi dobře latinsky. Proto žádal Jiřího Oliviera Wallise, aby bratrovi vyřídil, že by měl otci také jednou napsat dopis v latině.¹³⁹ Také v tomto případě se jednalo o jakousi kontrolu pokroku mladšího potomka ve výuce jazyků a rovněž o možné vzbuzení jisté soutěživosti mezi oběma sourozenci. Staršímu Jiřímu Olivierovi nemuselo být příjemné, že otec jeho mladšího

---

¹³¹ „(...) *jauray toujours la tandrah se pour vous, q'on doit avoir pour un fil aimè et obiysant.*“ Dopis Jiřího Arnošta Wallise Jiřímu Olivierovi Wallisovi z 16. června 1689. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 362, fol. 7r, v.

¹³² Jiřímu Olivierovi bylo v té době 14 let.

¹³³ Z. VYBÍRAL, *Politická komunikace*, s. 237-238.

¹³⁴ Jiří Oliver Wallis je tak osločován na obálce dopisu, který mu zaslal otec Jiří Arnošt Wallis. Obálka dopisu Jiřího Arnošta Wallise Jiřímu Olivierovi Wallisovi z 28. října 1687. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 362, s. f.

¹³⁵ Sám Jiří Olivier Wallis pravděpodobně pobýval na rodovém panství v Kladsku, neboť právě tam mu byl dopis adresován. Tamtéž.

¹³⁶ Koblenz je město nacházející se v dnešní německé spolkové zemi Porýní-Falc. Dopis Jiřího Arnošta Wallise Jiřímu Olivierovi Wallisovi z 16. června 1689. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 362, fol. 7v.

¹³⁷ „(...) *au Camp en Transylvanie la 28 octobre 1687.*“ Do Transylvánie se Jiří Arnošt přemístil krátce po událostech v Košicích a Prešově, o nich bylo řečeno výše. Dopis Jiřího Arnošta Wallise Jiřímu Olivierovi Wallisovi z 28. října 1687. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 362, fol. 2v.

¹³⁸ Tamtéž.

¹³⁹ „(...) *je nen doute point, que mon cher Francois vostre frere sceut fort bien latin ditez ly quil mescruel aussi une fois en latin.*“ Tamtéž.

bratra chválil a nijak o něm nepochyboval. Jiří Arnošt se tak nejspíše snažil u staršího potomka vyvolat žárlivost, díky které by se Jiří Olivier začal snažit pilněji studovat.

Tato výtka však s největší pravděpodobností neměla na Jiřího Oliviera ten správný účinek. V dopise, který obdržel o dvacet měsíců později, se objevila stejná výtka v souvislosti s jakousi hrou, kterou mladý baron popisoval v předešlé korespondenci. Jiří Arnošt na to odpověděl, že synovo vysvětlení podané ve francouzštině obsahovalo příliš mnoho chyb.¹⁴⁰ A opět ho žádal, aby studoval usilovněji, nadále poslouchal své učitele¹⁴¹ a věnoval se užitečným činnostem.¹⁴² Své přání ještě podpořil samotným nadepsáním obálky dopisu. Na ní je Jiří Olivier Wallis označen jako baron Wallis studující v Kladsku.¹⁴³

Samotný důraz kladený na výuku cizích jazyků, zejména pak na francouzštinu, mohl souviset s pronikáním francouzského jazyka do mezinárodní diplomacie, k čemuž docházelo zvolna od konce 17. století. Hlavním motivem rozšiřování francouzštiny byla nepochybně mezinárodní situace za vlády Ludvíka XIV. a Ludvíka XV.¹⁴⁴ Francouzština tak hrála zásadní úlohu v mezinárodní komunikaci. Pokud by ji šlechtici ignorovali, mohli se kvůli své nedostatečné znalosti francouzského jazyka vystavit značnému posměchu při návštěvách zahraničních dvorů či před zahraničními diplomaty, vojevůdci a také svými známými a blízkými, kteří ji ovládali. Běžně se jí mluvilo i ve

---

¹⁴⁰ „*Mon chere fil, Jay reęcu la vostre par la quelle nous mavez fait scavoir le Tema de vostre Commedie, mais l explication que nous mavez faite en france est avec tant des fautes g'il ny a rien de plus, tachez de nous corriger et prenez bien garde si nous (...) bien ou mal.*“ Dopis Jiřího Arnošta Wallise Jiřímu Olivierovi Wallisovi z 16. června 1689. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 362, fol. 7r. Stejně špatně se francouzsky učil také Rudolf Chotek. Jeho otec Václav Antonín Chotek označil synovy francouzsky psané dopisy za směšné a jeho znalosti za nedostatečné. I. CERMAN, *Chotkové*, s. 85-86.

¹⁴¹ Jiřímu Arnoštovi Wallisovi velmi záleželo na tom, aby Jiří Olivier ovládal francouzštinu, neboť vzkazoval jistému Monzovi, pravděpodobně učiteli francouzštiny, aby stále procvičoval Jiřího Oliviera v jazyce francouzském a pokroky sděloval přímo Jiřímu Arnoštovi. Podle všeho však měli mladí Wallisové učitelů více. „*Ditez a Monz (...), quil vous entertien toujours en la lange francoise, et quil me doit aussi esenre fainre scavoir vostre estat, je noudrois bien scavoir.*“ Dopis Jiřího Arnošta Wallise Jiřímu Olivierovi Wallisovi z 28. října 1687. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 362, fol. 2r, v. V raném novověku ale bylo běžné, že si mladí urození jedinci nechávali své dopisy nejprve opravit od hofmistra či učitele, který je danému jazyku vyučoval. Příkladem může být latinsky psaný dopis Leopolda Ignáce z Ditrichštejna svému otci Ferdinandovi z Ditrichštejna z roku 1680. R. SMÍŠEK, *Císařský dvůr*, s. 162.

¹⁴² „*(...) estudiez avec diligence ne puez pas vostre temps inutilement, (...) et suinez les conseils de vos instructeurs (...)*“ Dopis Jiřího Arnošta Wallise Jiřímu Olivierovi Wallisovi z 16. června 1689. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 362, fol. 7v.

¹⁴³ „*Mon chere fil George Oliver Baron de de Wallis estudiant a Glatz.*“ Obálka dopisu Jiřího Arnošta Wallise Jiřímu Olivierovi Wallisovi z 16. června 1689. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 362, s. f. Vzhledem k tomu, že Jiří Arnošt Wallis prostřednictvím korespondence se synem často posílal pozdravy své manželce a zbytku rodiny, lze předpokládat, že Jiří Olivier studoval doma v Kladsku, kde měl domácí učitele.

¹⁴⁴ I. CERMAN, *Šlechtická kultura*, s. 189.

šlechtických palácích ve Vídni i v celé habsburské monarchii. Znalost francouzštiny tvořila nedílnou součást jazykové výbavy každého urozence. Současně představovala symbol společenského statusu.¹⁴⁵

Jak už bylo naznačeno výše, Jiří Arnošt Wallis se ve svých dopisech adresovaných nejstaršímu synovi nezapomínal zmiňovat také o dalších členech rodiny. Vedle Františka de Paula Wallise vzkazoval své pozdravy dalším potomkům. Zmiňoval se zejména o malém Václavovi.¹⁴⁶ O tomto bratrovi Jiřího Oliviera prozatím neexistuje příliš mnoho informací. Samozřejmě pak bylo také vyřizování pozdravů matce Jiřího Oliviera Wallise, Marii Magdaleně, rozené z Attemsů. Jiří Arnošt Wallis nabádal svého syna, aby byl poslušný vůči matce a políbil jí za něj ruce.¹⁴⁷

Typickým rysem šlechtické korespondence raného novověku bylo také upomínání na „dobré přátele“ šlechtice. Udržování „dobrého přátelství“ mezi „pány a přáteli“ urozeného člověka pomáhalo osamocenému jedinci překonávat pocit bezmoci. Šlechtici „dobré přátelství“ museli neustále prohlubovat a upevňovat.¹⁴⁸ Výjimkou nebyl ani polní podmaršálek Jiří Arnošt Wallis. Ve svém dopise určeném nejstaršímu synovi nechával pozdravovat otce Ruteuna či jiné přátele, u nichž často neopomněl pozdravovat také jejich manželky.¹⁴⁹

Závěrem každého dopisu se pak rozloučil se svým synem. Nezapomněl mu poslat otcovské požehnání a připojil, že s ním zůstával celý život, případně že zůstával celým svým srdcem jeho milujícím otcem.¹⁵⁰ Ačkoli se jedná jen o krátké věty, je z nich

---

¹⁴⁵ Frankofonie se ve šlechtickém prostředí prosazovala od poloviny 17. století do poloviny 18. století. Na konci 18. věku byl francouzský jazyk ve šlechtickém prostředí již široce rozšířený. I. CERMÁN, *Šlechtická kultura*, s. 190.

¹⁴⁶ „*Saluez vos freres principalement petit Wenzel (...)*“. Jeho jméno se pak ještě několikrát objevuje v korespondenci mezi Jiřím Olivierem a jeho matkou Marií Magdalenou, rozenou z Attemsů. Dopis Jiřího Arnošta Wallise Jiřímu Olivierovi Wallisovi z 16. června 1689. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 362, fol. 7v. Podobně též Zdeněk Vojtěch Popel z Lobkovic se svým synem Václavem Eusebiem. P. MAREK (ed.), *Svědectví*, s. 44.

¹⁴⁷ „*(...) soyez obeý sant a Madame vostre mere dont vous baiserez les mains de ma part, (...)*“. Dopis Jiřího Arnošta Wallise Jiřímu Olivierovi Wallisovi z 16. června 1689. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 362, fol. 7v.

¹⁴⁸ V. BŮŽEK, „*Páni a přátelé*“, s. 238.

¹⁴⁹ „*(...) saluez de ma part Monsieur le statt syndicus et madame la femme, aussi le pere Ruteun.*“ Dopis Jiřího Arnošta Wallise Jiřímu Olivierovi Wallisovi z 16. června 1689. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 362, fol. 7v.

¹⁵⁰ „*(...) ance cela je finisse et vous envoi je la Bendution paternelle, I demere toute ma nie mon fil vostre affectione Pere G. Wallis.*“ Dopis Jiřího Arnošta Wallise Jiřímu Olivierovi Wallisovi z 28. října 1687. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 362, fol. 2v. „*(...) pour ce je demeurez de tont mon ceur Vostre affectione pere.*“ Dopis Jiřího Arnošta Wallise Jiřímu Olivierovi Wallisovi z 16. června 1689. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 362, fol. 7v.

na první pohled patrné jisté naznačení citů, které k němu choval.¹⁵¹

---

¹⁵¹ Také nejvyšší kancléř Království českého Zdeněk Vojtěch Popel z Lobkovic nezapomínal na svého jediného syna Václava Eusebia. O jejich pevném poutu hovoří jejich vzájemná korespondence. Ve svých listech téměř nikdy neopomněl vyřídit pozdravy svému synovi. P. MAREK (ed.), *Svědectví*, s. 44. Ne vždy však otcové vyjadřovali své vřelé city k dětem. Například Václav Antonín Chotek vychovával své potomky tak, aby se jejich budoucí kariéra podřídila zájmům rodu. I. CERMAN, *Chotkové*, s. 64-67, zde s. 64-65.

III. 2 Korespondence Jiřího Oliviera Wallise a jeho matky na konci 17. století

III. 2. 1 Na vídeňském dvoře

Na rozdíl od dopisů psaných s otcem Jiřího Oliviera Wallise je patrné, že se jeho matka, Marie Magdalena, rozená z Attemsů, zajímala o zcela jiná témata, než bylo vzdělání. Na vině byl samozřejmě také věk mladého Wallise, neboť první dopis, který se ze vzájemné písemné komunikace dochoval, pocházel z roku 1693. V té době bylo Jiřímu Olivierovi již 20 let.¹⁵²

Korespondence Jiřího Oliviera Wallise na první pohled prozrazuje, jak hluboký vztah měl se svou matkou. Patrné je to především z obrovského množství dopisů, které se mezi synem a matkou dochovaly. Dalším ukazatelem je oslovení¹⁵³ v jednotlivých dopisech a především pak rozloučení, v němž si nikdy nezapomněl napsat o mateřské požehnaní.¹⁵⁴ Jiří Olivier mnohdy posílal pozdravení rovněž svým sourozencům a současně je žádal, aby mu také oni nezapomínali psát.¹⁵⁵ Jako poslušný syn mladý Wallis také neopomněl informovat svou matku, kdy se opět shledají.¹⁵⁶ Součástí téměř každého listu ve vzájemné písemné komunikaci mezi Jiřím Olivierem Wallisem a jeho matkou Marií Magdalenou, rozenou z Attemsů, byly rovněž informace ohledně předešlých dopisů.¹⁵⁷

Častým tématem osobních dopisů Marie Magdaleny a jejího syna byla rodina. V jednom z prvních dopisů ze září 1693 Jiří Olivier Wallis reagoval na zprávu, že jeho

---

¹⁵² Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attemsů, z 2. září 1693. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 28r, v; 29r, v.

¹⁵³ „Hoch und wohl gebohrne Graffin, Gnädige frau Mütter (...).“ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attemsů z 2. září 1693. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 28r.

¹⁵⁴ „Befehle mich in lhro gnad gebett und bitte täglich umb dero mutterlichen segen den Sie mir schicken wollen verbleibe.“ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attemsů, z 28. března 1696. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 23r.

¹⁵⁵ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attemsů, z 3. září 1697. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 9v.

¹⁵⁶ „(...) und wir gehen morgen schon auff Ebersdorff als wir sobalt nicht können zum hand kues gelangen.“ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attemsů, z 2. září 1693. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 28v.

¹⁵⁷ „Meine gnädige mama, ich fhelte lh[r]e 2 brief ist ein[ma]hl als von 16 und 22 v[e]br[uar] ich w[e]iþ nicht wie die posten gehen.“ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attemsů, pravděpodobně z počátku března 1697. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 14v.

mladší bratr Václav nebyl stále ještě poslán k císařskému dvoru.¹⁵⁸ Uvedl, že došlo k potížím s blíže neurčeným nedoručeným psaním. Proto Jiří Olivier neváhal využít svých konexí u vídeňského dvora, aby svému bratrovi pomohl dostat se k výše zmiňovanému dvoru. Jiří Olivier ve své korespondenci zmínil zejména Jana Jakuba Wagnera z Wagenfelsu.¹⁵⁹ Mladému Wallisovi radil, jak měl v této situaci dále postupovat, aby Václav mohl co nejdříve přijít k habsburskému dvoru.¹⁶⁰ Jiří Olivier k tomu dodal, že Václav by snad měl mít šanci, neboť král tichého chlapce ve své blízkosti prý nezbytně potřeboval.¹⁶¹ Povahu budoucího císaře Josefa I. historikové obvykle popisují jako lehce vznětlivou, vášnivou a výbušnou.¹⁶² Vychovatelé Josefa I. se tak nejspíše domnívali, že by společnost osob klidnější povahy římskému králi jen prospěla.

Ovšem ani o týden později nepřišel z císařského dvora pro Václava žádný dopis. Jiří Olivier ve svém dalším listě ujišťoval matku, že se stále přimlouval za bratra, přičemž mu v této záležitosti pomáhal již zmiňovaný Jan Jakub Wagner z Wagenfelsu. Současně prosil matku, aby bratra nikam jinam neposílala. Stále prý věřil v kladné vyřízení Václavovy žádosti.¹⁶³ Snaha, kterou Jiří Olivier Wallis a také jeho matka vyvíjeli, aby se mladší bratr dostal k vídeňskému dvoru, byla celkem pochopitelná. V raném novověku získávali chlapci z vážených šlechtických rodin na panovnickém dvoře základy dvorského chování a především zde navazovali kontakty důležité v budoucí kariéře.¹⁶⁴

---

¹⁵⁸ „Ihro [gnädig] [Marie Magdalena, rozená z Attems] schreiben hab ich empfangen, wosimen vorkommen, daß Ihro gnaden mein Brudern noch nicht geschieht haben (...)“. Dopis Jiřího Olivera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attems, z 2. září 1693. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 28r.

¹⁵⁹ Jan Jakub Wagner z Wagenfelsu zajišťoval budoucímu císařovi Josefovi I. a jeho dořanům na habsburském dvoře výuku společenských věd, které obsahovaly především historické přednášky. Valentin URFUS, *Císař Josef I. – nekorunovaný Habsburk na českém trůně*, Praha 2004, s. 29.

¹⁶⁰ „(...) durch den herr von Wegentals sagen laßen, daß ich umb ihm schreiben soll, daß er doch kommen möge, er hat ja auch unser proceptor Ihro gnaden geschrieben (...)“. Dopis Jiřího Olivera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attems, z 2. září 1693. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 28r.

¹⁶¹ „(...) und mein bruder Wentzel vielleicht, anstat seiner zu dienen zunehmen, dan der König leise Knaben höchs vomöten.“ Z této informace se lze dozvědět alespoň něco málo o osobě Václava Wallise, o kterém dosud nebylo ani známo, že vůbec existoval. Dopis Jiřího Olivera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attems, z 2. září 1693. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 28v.

¹⁶² V. URFUS, *Císař Josef I.*, s. 30. O Josefovi I. také Charles W. INGRAO, *Josef I. Der vergessene Kaiser*, Graz 1982.

¹⁶³ Dopis Jiřího Olivera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attems, z 12. září 1693. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 30r.

¹⁶⁴ V. BŮŽEK – J. HRDLIČKA – P. KRÁL – Z. VYBÍRAL, *Věk urozených*, s. 298. Blíže k tomu R. SMÍŠEK, *Císařský dvůr*, s. 222-241. Obvykle to byl otec či vlivní příbuzní, kteří pomáhali svým potomkům

Příchod k císařskému dvoru však nebyl tak jednoduchý.¹⁶⁵ Jiří Olivier se ve své korespondenci s matkou zmiňoval o jiném oblečení, které bratr potřeboval a rozhodně ho musel mít.¹⁶⁶ Pro představu, co bylo třeba ročně obstarat pro páže u vídeňského dvora¹⁶⁷ a kolik to daného šlechtice nebo jeho rodinu stálo, může posloužit účet Jiřího Oliviera Wallise,¹⁶⁸ který se dochoval v korespondenci s jeho matkou z počátku roku 1693.¹⁶⁹ Jiří Olivier potřeboval především různé doplňky ke svému ošacení, jako byly například dlouhé a krátké paruky, klobouky, několik párů černých a bílých punčoch,¹⁷⁰ rukavice, různé ozdoby a krajky.¹⁷¹ Mimo jiné také žádal 10 zlatých na vlasový pudr.¹⁷² Nejdražší položku činily lehké jezdecké boty, které rodinu Wallisovou podle účtu jejich nejstaršího syna vyšly na 73 zlatých.¹⁷³ Nejzajímavější položkou však byla blíže

---

v počátcích jejich dvorské kariéry. Z prostředí barokních Valdštejnů k tomu více J. HRBEK, *Barokní Valdštejnové*, s. 594-595. K pážatům na dvoře Ferdinanda I. také M. HOLÝ, *Exercitia aularum. Dny všední a sváteční pážat na dvoře Ferdinanda I. v polovině 16. století ve světle dvou dochovaných instrukcí*, *Folia Historica Bohemica* 23, 2008, s. 7-34.

¹⁶⁵ Dvořané byli na vídeňském dvoře vystavováni také závidi a intrikám mocenským konkurentů. Například Ferdinand ze Schwarzenberka musel v srpnu 1683 rezignovat na svěřený úřad nejvyššího štolmistra. Důvodem byly právě intriky jeho nepřátel. Ti se snažili rozchvátit majetek, který Ferdinand ze Schwarzenberka zdědil po otci Janu Adolfovi. R. SMÍŠEK (ed.), *Das Tagebuch Ferdinands zu Schwarzenberg*, s. 93.

¹⁶⁶ „(...) so lassen Ihre Ihro gnaden [Marie Magdalena, rozená z Attems] doch ein anderes klaidt machen, den er mus doch ein eigenes klaidt haben.“ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attems, z 2. září 1693. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 28r, v.

¹⁶⁷ O mladá pážata se na císařském dvoře starali především jejich hofmistr, preceptor, učitel tance, šermu, jízdy na koni, ale také učitel hudby a jazyků. Díky pážecí službě bylo vzdělání dostupné i pro nižší šlechtu, která tak získala ekonomické zajištění a cílenou výchovu. P. MAŤA, *Svět české aristokracie*, s. 318; I. CERMÁN, *Šlechtická kultura*, s. 194.

¹⁶⁸ Účet z kavalírské cesty Jana Karla z Valdštejna ze třicátých let 18. století popsal J. HRBEK, *Barokní Valdštejnové*, s. 516-518.

¹⁶⁹ Dvořané byli odměňováni pravidelnými finančními částkami, které ale v žádném případě nemohly pokrýt veškeré výdaje na život na císařském dvoře, ať už na dvorkou reprezentaci či na celkový pobyt ve Vídni. Například nejvyšší komorník Maxmilián z Valdštejna si za svou službu v letech 1651-1655 přišel na 80 zlatých měsíčně. Běžný komorník si měsíčně vydělal dvakrát méně. Tamtéž, s. 649, 651.

¹⁷⁰ Jiří Olivier Wallis ve svém soupisu potřebných věcí nejpodrobněji popsal právě své punčochy: „(...) auff 3 seydene weis melirte strimpf: wan keine klag ist, ist aber klag 3 par schwartze seydene strimpf das par per 6 fl machet 18 fl; auff 2 par karir[t]e stri[m]pf das par 4 fl machet 8 fl (...).“ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attems, z 16. března 1693. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 26r.

¹⁷¹ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attems, z 16. března 1693. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 26r, v.

¹⁷² Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attems, z 16. března 1693. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 26r.

¹⁷³ „(...) zum leichten und auff der Reitschuet komme (...) ich komme auff die reitschuet und zu leichten so neues ich nachen 73 fl geben.“ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attems, z 16. března 1693. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 26v.

nespecifikovaná konverzace,¹⁷⁴ která ročně stála 36 zlatých. Jiří Olivier Wallis k ní dodal, že zmiňovaný předmět studoval společně s mladým králem (Josefem I.).¹⁷⁵ Na tomto místě je třeba si klást otázku, proč tuto informaci připojil. Jiří Olivier chtěl pravděpodobně poukázat na vysokou částku, kterou na zmiňovanou konverzaci potřeboval. Současně lze z této zprávy také usoudit, že mladý Wallis stavěl na odív své společenské kontakty a především pak osobní styk s příslušníkem habsburského rodu.

Na závěr svého soupisu žádal o celkovou sumu 200 zlatých.¹⁷⁶ Současně slíbil, že se svými financemi bude nakládat opatrněji, než tomu bylo předešlý rok.¹⁷⁷ Z toho vyplývá, že předchozí rok patrně překročil částku zaslano svou matkou a lze tak usuzovat, že následně mohl být za toto provinění pokáraný, nebo mu rodina mohla dokonce přestat vyplácet jakékoliv finance.¹⁷⁸ Roční výdaje Jiřího Olivera Wallise nebyly ani zdaleka tak vysoké, jako by byly v případě, že by se rozhodl vycestovat za vzděláním do zahraničí. Raně novověcí šlechtici utráceli na kavalírských cestách na přelomu 17. a 18. století i několik tisíc zlatých ročně. Například Františka Leopolda Buquoye a Karla Jakuba Buquoye vyšla vzdělávací cesta v letech 1726-1731 ročně na 3400 zlatých za každého. Hrabata Leopold Josef a Karel Adam z Lamberka „procestovala“ v letech 1674-1677 18 000 zlatých, což činilo necelých 2600 zlatých ročně na osobu.¹⁷⁹

Na stránkách osobní korespondence Jiří Oliviera Wallise s jeho matkou se však čas od času objevily také smutné zprávy, a to především po úmrtí jeho mladšího bratra

---

¹⁷⁴ Konverzace mohly probíhat v některém z jazyků, kterými Josef I. údajně mluvil. Šlo o latinu, francouzštinu, španělštinu, italštinu, maďarštinu a samozřejmě také němčinu a češtinu. Cílem takové konverzace mohlo být zlepšení v daném cizím jazyce a zvýšení slovní zásoby. Současně tímto způsobem mladí šlechtici tříbili své logické uvažování a smysl pro argumentaci v diskusích. V. URFUS, *Císař Josef I.*, s. 29; R. SMÍŠEK, *Císařský dvůr*, s. 135.

¹⁷⁵ „(...) den Conver[sation, weil ich mit dem König studier des mohnaht 3 fl macht jährlich 36 fl.“ Dopis Jiřího Olivera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attemsů, z 16. března 1693. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 26r.

¹⁷⁶ Mimo to se zmínil také o „recreation geld“, které by měl ještě dostat. Dopis Jiřího Olivera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attemsů, z 16. března 1693. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 26v.

¹⁷⁷ „(...) dan ich an jetzo Jahr behantsam neues anbegehen das ich sie nicht wiederum berezürke (...)“. Dopis Jiřího Olivera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attemsů, z 16. března 1693. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 27r.

¹⁷⁸ Tamtéž. Raně novověký šlechtic se v otázkách nakládání s penězi nacházel mezi dvěma mlýnskými kameny. Na jednu stranu musel vynakládat určitý finanční obnos na udržování reprezentace své osoby i svého rodu, na druhé straně se ale očekávala také střídmost. Nebylo vždy jednoduché vytvořit uměřený soulad mezi oběma hodnotami. P. MAŤA, *Svět české aristokracie*, s. 236.

¹⁷⁹ Tamtéž, s. 261.

Václava na jaře 1696.¹⁸⁰ Jiří Olivier nezapomněl vyzdvihnout Václavovy přednosti, především zmínil jeho šikovnost.¹⁸¹ Je ovšem pozoruhodné, že v souvislosti s bratrovou smrtí připojil zprávu o úmrtí vlastního kuchaře Bernarda.¹⁸² Plynule pak přešel od skonu svého mladšího sourozence k problému s kuchařem, kdy se zmínil, že bude potřebovat nového.

Celý dopis z 28. března 1696 se, kromě kratičké zprávy o úmrtí Václava, zabýval především problémem se služebnictvem. Zejména šlo o již zmíněného kuchaře¹⁸³ a také služebnou Sabinu. Ta byla podle Wallisových slov již dva dny nemocná a on tak musel najmout do služby po dobu jejího onemocnění někoho jiného. Současně však vyjadřoval víru v její brzké uzdravení.¹⁸⁴ Z této zprávy je možné vyčíst hned několik informací. Předně to, že uvedl jméno své služebné, Jiří Olivier poukázal na skutečnost, že měl pouze jedinou, a ta se mu starala o vše potřebné. Zároveň také musela být dobře známá jeho matce, tudíž se lze domnívat, že se o ní ve své korespondenci zmínil již dříve.

O svých aktivitách u vídeňského dvora se Jiří Olivier Wallis příliš nerozepisoval. Několikrát se zmínil o různých kontaktech, které v metropoli habsburského soustátí získal.¹⁸⁵ Kromě toho psal také o římském králi Josefovi I. a jeho pokrocích ve výuce,¹⁸⁶ především pak o jeho lekcích jízdy na koni a současně o jeho učiteli, Františkovi Ferdinandovi Rummelovi.¹⁸⁷ František Ferdinand Rummel (1642-1716) byl světský kněz, který na dvoře císaře Leopolda I. vyučoval náboženskou a mravní výchovu. Jiří Hrbek ve své monografii uvádí, že Josef I. svému učiteli za trápení, které mu svými

---

¹⁸⁰ „Gnädige Mama, Ich habe mit großen stimesten vernehmen wie der mein Bruder Wentzel gestorben.“ Dopis Jiřího Olivera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attemsů, z 28. března 1696. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 23v.

¹⁸¹ Tamtéž.

¹⁸² Tamtéž.

¹⁸³ „(...) ob ich den (...) Koch nicht haben kan (...) ich hätte ihn nur gern ein jahr und wolte mein Reipet lernen laßen bey ihm welcher schon ein guten anfang hat (...).“ Nový kuchař měl být poslán z Vídně. Dopis Jiřího Olivera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attemsů, z 28. března 1696. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 23r.

¹⁸⁴ „(...) auch in diensten zu nehmen, die Sabine ist 2 tag krank, [ich] glaube aber es wie bald beßser werden.“ Tamtéž.

¹⁸⁵ Například o Jiřím Karlovi Haugwitzovi. Poprvé také zmínil prince Evžena Savojského, který se na počátku roku 1697 stal vrchním velitelem císařského vojska na uherském bojišti: „Allein der pri[n]tz hat mir niehmahl darvon nichts geredet.“ Dopis Jiřího Olivera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attemsů, pravděpodobně z počátku března 1697. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 14r. Blíže k Evženovi Savojskému na uherském bojišti především V. VLNAS, *Princ Evžen Savojský*, s. 110-111.

¹⁸⁶ Pokroky ve výuce šermu a historie na počátku roku 1697 sledoval také nejvyšší hofmistr Eleonory Magdaleny Falcko-Neuburské, kníže Ferdinand ze Schwarzenberku. R. SMÍŠEK, *Císařský dvůr*, s. 518.

¹⁸⁷ Blíže nedatovaný dopis Jiřího Olivera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attemsů, pravděpodobně z roku 1696. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 10r.

mladými dvořany působil, odvděčil jmenováním vídeňským biskupem.¹⁸⁸ Pokud se výše zmíněných aktivit účastnil také Jiří Olivier Wallis, své matce je z pochopitelných důvodů nepopsal. Marii Magdaleně se o římském králi nejčastěji svěřoval v souvislosti se sebou samým. V jednom z krátkých listů si jí postěžoval, že byl neustále vytížen a dodal, že došel k závěru, že neměl žádný volný čas.¹⁸⁹ Stručně ji informoval, že se s ní již brzy setká. Více jí toho podle svých slov nemohl napsat, neboť musel jít okamžitě ke králi.¹⁹⁰ Rétorikou dopisu odkazoval na své společenské kontakty a snažil se stylizovat do role šlechtice, který tvořil nedílnou součást císařského dvora.

---

¹⁸⁸ Na výchově Josefa I. se podílel také Jan Jiří Buol, právník, učitel a zdatný byrokrat, který se později prosadil především v dvorských službách. Vychovatelem Josefa I. byl kníže Karel Theodor Otto ze Salmu, který se později stal jeho nejvyšším hofmistrem. V. URFUS, *Císař Josef I.*, s. 28-29; J. HRBEK, *Barokní Valdštejnové*, s. 639-640.

¹⁸⁹ Ve vzájemných korespondencích raně novověkých šlechticů se pravidelně objevovalo vyjádření touhy po vzájemném setkání. Nežřídkakdy ale naznačovali lítost nad svou zaneprázdněností, případně nedostatkem času. R. SMÍŠEK, *Císařský dvůr*, s. 294.

¹⁹⁰ „(...) jetzo gleich mus ich zum König gehen. (...) wolt gekomm zu treiben hab aber so was ich leb kein zeit (...)“ Dopis Jiřího Olivera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attemsů, z 26. prosince 1693. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 24r, v.

III. 2. 2 První kompanie

Jedním z nejdůležitějších témat, která se objevovala na stránkách osobní korespondence Jiřího Oliviera Wallise a jeho matky, byly informace dotýkající se počátku vojenské kariéry mladého barona. Jiří Olivier se tak v jednom ze svých dopisů adresovaných matce z počátku roku 1696 s pýchou pochlubil, že měl brzy zamířit s 8. kompanií do bitevního pole. V souvislosti s touto informací dodal, že byl blíže neurčeným panem Wintzherem a svými učiteli již dobře připraven.¹⁹¹ Dokonce se vyjádřil, že nepocíťoval strach a věřil ve svou skvělou připravenost. Nedoufal prý v nic jiného než, že právě 8. kompanie půjde do válečného pole.¹⁹² Sám Wallis pak podle svých slov dostal od svých nadřízených za úkol ověřit početní stav vojáků,¹⁹³ kteří se měli vydat do bitvy.¹⁹⁴ Současně zmínil, že sám měl k dispozici nejlepší možné vybavení.¹⁹⁵

Z celého dopisu týkajícího se prvních zmínek o válečném tažení, kterého se měl Jiří Olivier zúčastnit, vyznívá určitá naivita. Ta byla pravděpodobně zapříčiněná tím, že se Jiří Olivier zřejmě nikdy předtím nezúčastnil žádné bitvy. Prvotní nadšení z boje však velice rychle vystřídala nespokojenost. O tři měsíce později poslal další dopis z uherského tažení proti Segedínu.¹⁹⁶ Na začátku svého listu se své drahé matce omlouval, že jí již dlouho nenapsal. Jako důvod uvedl, že nepřetržitě pochodovali a neměli příležitost pravidelně odesílat poštu.¹⁹⁷ Celá armáda se navíc neustále přesouvala z místa na místo.¹⁹⁸

Důležitou součástí vzájemné korespondence Marie Magdaleny a jejího syna tvořily také žádosti Jiřího Oliviera o zaslání různých věcí. V jednom z dopisů z června 1696 například žádal o sukno. To mu Marie Magdalena musela pravděpodobně posílat velmi

¹⁹¹ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attemsů, z 28. března 1696. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 23v.

¹⁹² „*Wie wir dan zu dato nichts anders hoffen als das 8 Comp[anie] ins feld gehen.*“ Tamtéž.

¹⁹³ Pravděpodobně hovořil o takzvaném *mustrování*, během něhož došlo k předání zbraní, rozdělení do nižších jednotek a k první přehlídce. *Zmustrování* vojáků se provádělo zejména na jaře, protože tažení se odehrávala pouze v teplém půlroce. P. MAŤA, *Svět české aristokracie*, s. 443.

¹⁹⁴ „*(...) also mache [ich] nur wirklich die rechnung ins feld zu gehen(...)*“. Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attemsů, z 28. března 1696. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 23v.

¹⁹⁵ „*(...) und [ich] habe mich best möglichst Equipirt.*“ Tamtéž.

¹⁹⁶ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attemsů, z 10. června 1696. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 18r.

¹⁹⁷ „*Hoch geboren graffin gnädige Mama unser Continuirlichei mar[s]ch und das wir nicht heint auff die posten kommen, hat mich so langes aufschibens 1000 ursachet.*“ Tamtéž.

¹⁹⁸ „*Hoch und wohl geboren graffin gnädige frau frau Mutter daß ich frau gnaden so lang nicht geschrieben, ist die uhrsach das mein aus mehre dan immer zeit zhur andere werschoben werden.*“ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attemsů, z 20. dubna 1697. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 6r.

často, neboť ji ve výše zmiňovaném dopise prosil, aby mu poslala trochu více zmiňované látky než minule. Současně také poděkoval za krásnou zbroj, kterou mu matka pravděpodobně zaslala.¹⁹⁹ Mimo to prosil rovněž o posílání různých finančních částek.²⁰⁰ Právě otázky týkající se nedostatku financí dělaly mladému baronovi větší starosti než blížící se bitvy. Jiří Olivier se často zmiňoval o tom, že nemůže vystačit se svou gází.²⁰¹ Dokonce si lehce teatrálně postěžoval, že pokud by to tak šlo dál, neměl by ani na šaty.²⁰² V souvislosti s tímto problémem své matce dokonce napsal, že pokud mu nebude vyplaceno více peněz, „*so ich von obristleutnant lauft*“.²⁰³

Jiří Olivier Wallis se mimo jiné své matce svěřoval také s vojenskými taženími do Uher, kterých se osobně účastnil. Několikrát se zmínil o svém nepříteli, Turcích, a to především během letních měsíců roku 1696, kdy se boje v Uhrách znovu rozhořely. Jiří Olivier svou matku informoval o tom, že Osmané pomalu postupovali k Segedínu. K tomu dodal, že oni sami během osmi dnů museli vyrazit na pomoc císařským vojskům k Temešváru.²⁰⁴ Tam již pochodovaly spojené armády saských a braniborských pluků v čele se saským kurfiřtem Augustem Silným.²⁰⁵

V říjnu téhož roku stálo císařské vojsko již u Petrovaradínu, o čemž Jiří Olivier nezapomněl rovněž svou matku informovat.²⁰⁶ Situaci v Petrovaradínu ale příliš

---

¹⁹⁹ „*Ich bedancke mich auch wegen des schönesich zeugs und der einen seinem leinwonet, welcher ich wohl etwas mehrer gebraucht hätte.*“ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attemsů, z 10. června 1696. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 18r.

²⁰⁰ Na počátku roku 1697 žádal Jiří Olivier svou matku o částku 200 fl. Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attemsů, z 2. ledna 1697. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 7r.

²⁰¹ „*Ich jetzo nicht mache mit meine gage auskommen kan.*“ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attemsů, ze 7. března 1697. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 17v.

²⁰² „*(...) mein sel nicht ein kleidt an (...) haben werden.*“ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attemsů, ze 7. března 1697. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 17r.

²⁰³ Tamtéž.

²⁰⁴ „*Neues weiß ich nichts zu schreiben, als das die Osmeé bei Haltos das 10. zu Haltos stehet, und auff Segedin marchiered wonzu wir den in 8 tagen auch stosen werd mitgetz hilf. Ich glaube aber unser continuirliches regen wirdt uns die Bel[a]gerung Temesvar verhindere.*“ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attemsů, z 10. června 1696. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, f. 19v.

²⁰⁵ Augustu Silnému se podařilo v červnu s pomocí císařských, saských a braniborských pluků oblehnout Temešvár. O dva měsíce později ale utrpěl ponižující porážku u řeky Begy, kde svedl bitvu se sultánem Mustafou II. Největším problémem Augusta Silného byla údajně silná kocovina, následek uplynulé noci. Ta prý značně zhoršila jeho úsudek. P. BĚLINA – J. KAŠE – J. MIKULEC – I. VESELÁ – V. VLNAS, *Velké dějiny IX*, s. 34–35.

²⁰⁶ „*(...) so schreiben dir worzüglic wir sind nicht mehr bei der Armée, sondern stehen bei dem wagesunden Peterwaradain.*“ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attemsů, z 3. října 1696. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 21r.

nepopsal. Důležitější pro něho bylo řešení jakéhosi problému svého mladšího bratra Františka de Paula. Matce se zmínil o psaní, které mu sourozenec poslal. František de Paula Wallis si údajně stěžoval, že nebyl povolán k vojsku, z čehož byl Jiří Olivier velmi překvapen.²⁰⁷ Ve své korespondenci naznačil, že se u Františka de Paula pravděpodobně v dřívější době vyskytl jakýsi blíže nespecifikovaný problém, který však byl podle jeho slov již dávno vyjasněn.²⁰⁸ Podle Jiřího Oliviera ovšem bratr díky tomu získal příležitost, aby se během následující zimy ještě něčemu novému přiučil. Teprve v dalším válečném tažení by mohl pomoci.²⁰⁹ Současně vyjádřil odhodlání se za Františka de Paula dále přimlouvát u Josefa I. Římský král mu prý sdělil, že o všem ještě popřemýšlí a následně mu sdělí vlastní rozhodnutí.²¹⁰ Z této zprávy je na první pohled patrné, v jak urozené společnosti se Jiří Olivier Wallis pohyboval, nebo se toužil pohybovat.²¹¹

Téměř celý rok 1697 se Jiří Olivier Wallis nacházel v Uhrách, především v okolí Velkého Varadínu. Podle informací obsažených v listu adresovaném matce z počátku března 1697 byl ve Velkém Varadínu přítomen rovněž Josef I. Jiří Olivier se neváhal zmínit o tom, že zařizoval jeho odjezd. Mladý válečník tak opět dokazoval svou nepostradatelnost a důležitost.²¹²

Během uherského tažení v letních měsících roku 1697²¹³ se Jiří Olivier matce svěřil s problémy s tamními rebely. Patrně šlo o příslušníky kuruckého povstání, které propuklo v létě 1697 v okolí Tokaje. Revolta se sice příliš nerozšířila, přesto s ní měl princ Evžen Savojský dost práce.²¹⁴ Podle vlastních slov Jiřího Oliviera Wallise se

---

²⁰⁷ „Er schreibt mir mein bruder frantz, daß Ihro gnade Ihre nicht wolten außmuster lassen, welcher mich dan sehr verwundert.“ Tamtéž.

²⁰⁸ „(...) was vergedachten meinem bruder mehr bei hof zu erhellen sein.“ Tamtéž.

²⁰⁹ V této souvislosti také doufal v koně pro svého bratra. „(...) dörften sich Ihro gnaden umb pfferdt vor meinem bruder zuerkaufen, keine sorg tragen, in dem ich derselbte schon einige pferde so ins weldtaugl mitbringen werde.“ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attemsů, z 3. října 1696. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 21v.

²¹⁰ „Ihro gnade wollen dieses alleß überlegen undt [l]hro gnädige resollution mich mit (...) wissen lassen, weilen in dieser sache kein aufschub zumachen ist.“ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attemsů, z 3. října 1696. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 22r.

²¹¹ Podobně také Ferdinand ze Schwarzenberka dával najevo, v jak blízké vzdálenosti od Leopolda I. a osob z jeho okolí se pohyboval. R. SMÍŠEK, *Císařský dvůr*, s. 519.

²¹² Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attemsů, ze 7. března 1697. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 17v.

²¹³ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attemsů, ze 17. července 1697. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 4r.

²¹⁴ Do čela tohoto povstání se pak o několik let později postavil František II. Rákóczi. Blíže k povstání kuruců Františka II. Rákócziho například *Biographisches Lexikon zur Geschichte Südosteuropas IV*, München 1981, s. 22-25; John P. SPIELMAN, *Leopold I. Zur macht nicht geboren*, Graz, Köln, Wien 1981;

císařským vojákům podařilo zadržet až 600 povstalců.²¹⁵ Dá se tedy předpokládat, že tyto rebelové byli později výměnou za věznění či popravu využiti jako vojáci v nadcházejících bitvách. K tomu se počítalo ještě dalších 100 rekrutů, které měl zajistit právě Jiří Olivier.²¹⁶

Mladý šlechtic se také ve své korespondenci zmínil o císařském generálovi Ottaviovi Nigrellim,²¹⁷ ten měl vyrazit na pochod se zbytkem císařské armády, ale omluvil se z něho. Z Wallisova dopisu pak vyplývá, že císařský důstojník pravděpodobně řešil problém s výše zmíněnými rebely.²¹⁸

Z osobní korespondence Jiřího Oliviera Wallise o průběhu tažení v Uhrách²¹⁹ v roce 1697 nezazníval strach. Naopak, válečník stále věřil ve vítězství císařských vojsk. Dokonce si ani nestěžoval na bezpochyby nepříjemný náhlý noční pochod v červenci 1697 do Egeru, pouze se o něm zmínil.²²⁰ Chválil také vojáky, kteří jim pomáhali zajistit vítězství v předešlých bojích a vyvázli jen s drobnými zlomeninami.²²¹ Sám Jiří Olivier Wallis věřil také ve svou udatnost a nepřemožitelnost.²²² Dokonce se svěřil matce o jakési blíže nespecifikované akci, které se měl zúčastnit. Mladý Wallis byl skálopevně přesvědčen, že z ní vyjde silnější.²²³ Nebál se ani poznamenat, že se mu

---

J. MIKULEC, *Leopold I.*; V. VLNAS, *Princ Evžen Savojský*, s. 111; P. BĚLINA – J. KAŠE – J. MIKULEC – I. VESELÁ – V. VLNAS, *Velké dějiny IX.*

²¹⁵ „(...) so mein gebracht werden, daß 600 rebellen in den nächsten dorf gelegen.“ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attems, ze 17. července 1697. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 4r.

²¹⁶ „Von meinen obristen welcher mich erwarden zu marschieren und von dann recrauten 100 man ins feld zu schick.“ Tamtéž.

²¹⁷ A. SCHMIDT-BRENTANO, *Kaiserliche und k. k. Generale*, s. 68. O tom také R. SMÍŠEK (ed.), *Das Tagebuch*, s. 501, 503, 631.

²¹⁸ „Herr general [Ottavio] Nigrelli (...) hätte zu mar[s]chieren welcher andere aber mich entschuldiget und keine gehen sein geleistet (...).“ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attems, ze 17. července 1697. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 4r.

²¹⁹ Podle Jiřího Oliviera Wallise se císařská armáda začala přesouvat dále na východ k obléhání Tokaje. K tomu dodal, že by to pro něho mohla být příležitost něco vidět a něčemu se přiučit. Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attems, ze 17. července 1697. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 5r.

²²⁰ „(...) an der nacht an Egerise kommen.“ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attems, ze 17. července 1697. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 4v.

²²¹ „(...) ohne verliehrung einiges Mans hin doch kommen mit anbrechen der tag mich aber in das gebing solvieret und in den pantzel (...) rekvieret.“ Tamtéž.

²²² „Worinen mich den feind nicht getrauen anzugeristen.“ Tamtéž.

²²³ „[Ich] habe den einige action an wahren (...) daß ich mich stärken beenden.“ Tamtéž.

od velitele dostalo dva dny před odesláním dopisu uznání.²²⁴ Současně si však na něj stěžoval, protože mu opět přestal platit žold.²²⁵

Je nepravděpodobné, že by se Jiří Olivier Wallis účastnil po boku prince Evžena Savojského slavné bitvy u Zenty. Mladý šlechtic totiž pobýval pár dní před zmiňovanou bitvou ve Velkém Varadínu,²²⁶ odkud 3. září 1697 napsal matce dopis. V žádném případě v něm nenaznačil, že by se s vojskem chystal na pomoc princů. Větší starost mu činilo jeho plánované zasnoubení. Mladý Wallis výslovně nevedl, s jakou dámou se měl zasnoubit, nicméně z jeho slov je patrné, že s tím nebyl spokojený.²²⁷ Největší starost mu činila finanční otázka chystaného manželského svazku. Jako svatební dar neočekával částku menší, než bylo 100 000 zlatých.²²⁸

---

²²⁴ „*Ich habe als vorgestrig bringt Erfolgen von leuth[nant], wie das mir herr general befahle das Commando anzutretten.*“ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attemsů, ze 17. července 1697. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 4v, 5r.

²²⁵ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attemsů, ze 17. července 1697. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 5r.

²²⁶ Místa jsou od sebe vzdálena více než 270 km.

²²⁷ „*(...) aber ich wil keins ihr bitte erhören (...) also freilich leicht zu schreiben, daß ich aldort kein heüraht bekommen werden.*“ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attemsů, z 3. září 1697. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 8v.

²²⁸ „*(...) und [ich] bleibe bestedig kein unter 100 000 fl zu heuraten.*“ Tamtéž.

III. 3 Korespondence s bratrem Františkem de Paula Wallisem v letech 1716-1717²²⁹

Důležitou osobou, se kterou Jiří Olivier Wallis udržoval písemnou komunikaci, byl jeho bratr František de Paula Wallis. Ve své korespondenci z let 1716-1717 mladšímu sourozenci přiblížil především svou účast v bitvách na uherském bojišti, kam se přesunul po bojích na Apeninském a Iberském poloostrově v prvních šestnácti letech 18. století.²³⁰ Zatímco na sklonku 17. věku Jiří Olivier Wallis teprve vstupoval na evropská bojiště, o dvacet let později již na stránkách své korespondence vystupoval jako protřelý voják.

Po roce 1711, kdy Vysoká Porta získala Azov, začala obracet svou pozornost na západ.²³¹ Roku 1714 nejprve zaútočila turecká vojska na území Republiky svatého Marka a jihu Řecka,²³² které bylo podle mínění velkovezíra Damada Aliho nejslabší částí Svaté ligy.²³³ Poté získali s šestitisícovým vojskem pevnosti na Peloponésu a Krétě. Turci navíc začali vytlačovat i benátské loďstvo z Egejského moře.²³⁴ Vysoká Porta se urychleně chystala vpadnout do Uher.²³⁵ Osmanům šlo v Uhrách především o pevnost Petrovaradín. Její výhodné postavení by jim dopomohlo k dalšímu tažení do Sedmihradska a Chorvatska a současně by se jim otevřely pomyslné dveře do srdce habsburské monarchie.²³⁶ Karel VI., který se sice stále finančně nevzpamatoval z předchozích válek o španělské dědictví,²³⁷ toužil získat Bělehrad a poslední část Uher, která patřila Vysoké Portě, Temešský Banát.²³⁸

Na osmanské hranici v Uhrách se proto vše začalo urychleně připravovat na případný turecký útok. Posilovaly se hradby a navyšovaly se zásoby munice a potravin.

---

²²⁹ Následující kapitola vychází z příspěvku proneseného na Studentské vědecké konferenci pořádané Filozofickou fakultou Masarykovy univerzity v Brně 21. – 22. dubna 2016 a bakalářské práce Moniky Řezáčové obhájené v roce 2015 na Filozofické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. M. ŘEZÁČOVÁ, *Jiří Olivier Wallis a uherské bojiště na počátku 18. století*. TÁŽ, *Uherské bojiště*.

²³⁰ *Algemeine Deutsche Biographie XL*, s. 749-750.

²³¹ P. BĚLINA – J. KAŠE – J. MIKULEC – I. VESELÁ – V. VLNAS, *Velké dějiny IX*, s. 97.

²³² R. VONDRA, *České země*, s. 45.

²³³ Svatá liga byla aliance evropských křesťanských států. Řadily se do ní především Benátská a Janovská republika, Španělsko a Podunajská monarchie. Kromě jiného bojovala proti turecké expanzi. *Malá československá encyklopedie V*, Praha 1987, s. 952-953.

²³⁴ P. BĚLINA – J. KAŠE – J. MIKULEC – I. VESELÁ – V. VLNAS, *Velké dějiny IX*, s. 97.

²³⁵ J. BORITZKA, „*Válka prince Evžena*“, s. 3.

²³⁶ V. VLNAS, *Princ Evžen Savojský*, s. 467.

²³⁷ J. HRBEK, *Evropa a absolutismus v 17. a 18. století (1648-1789)*, Praha 2012, s. 35-39. K válkám o španělské dědictví také J. MIKULEC, *Leopold I.*, s. 149-155; V. VLNAS, *Princ Evžen Savojský*, s. 131-194, 235-361, 395-460; Jeremy BLACK, *Evropa XVIII. století*, Praha 2003, s. 311-314; P. BĚLINA – J. KAŠE – J. MIKULEC – I. VESELÁ – V. VLNAS, *Velké dějiny IX*, s. 46-88.

²³⁸ P. BĚLINA – J. KAŠE – J. MIKULEC – I. VESELÁ – V. VLNAS, *Velké dějiny IX*, s. 98.

Ze severoněmeckých a nizozemských přístavů se najímali zkušení lodní tesaři a námořníci, kteří stavěli na Dunaji válečné lodě s děly.²³⁹ O tomto stavu vypovídají rovněž listy Jiřího Oliviera Wallise adresované jeho bratrovi Františkovi de Paula. Jiří Olivier si již počátkem ledna 1716 svému mladšímu bratrovi stěžoval na nedostatek rekrutů a prosil ho, aby mu poslal další, kteří by tentokrát byli lepší.²⁴⁰ S novými vojáky,²⁴¹ jež, jak se zdá z dochované vzájemné korespondence, František de Paula zasílal pravidelně a často, nebyl Jiří Olivier vždy spokojený. Koncem května 1716 si polní podmaršálek²⁴² Wallis nechal s předstihem zaslat svá zavazadla do Vídně.²⁴³ V hlavním městě habsburské monarchie se měli důstojníci císařské armády shromáždit a společně pak zamířit k vojsku.²⁴⁴ Mimo to se Jiří Olivier výslovně zmínil o rozkazu císařského generála Františka Josefa Wetzela.²⁴⁵ Podle něho měl vyslat své vojsko do Uher. To se však prý ještě koncem dubna nacházelo v jihoitalském Brindisi.²⁴⁶

Princ Evžen Savojský dorazil do ležení císařské armády u Futaku²⁴⁷ 9. července 1716. Není jisté, kdy se v táboře objevil Jiří Olivier Wallis. První dopis, který bratrovi z Futaku odeslal, pocházel z 27. července 1716. Zmínil se v něm o právě probíhajících přípravách na obléhání Petrovaradínu. Mimo jiné ujistil svého mladšího sourozence o dobrém zdravotním stavu prince Evžena Savojského. Také si mu postěžoval, že nepřítel ovládal dva plně průchozí mosty přes řeku Sávu.²⁴⁸ Jejich udržení bylo pro Turky životně důležité, neboť měly sloužit jako ústupové cesty v případě problémů. Ve dnech

---

²³⁹ V. VLNAS, *Princ Evžen Savojský*, s. 465; P. BĚLINA – J. KAŠE – J. MIKULEC – I. VESELÁ – V. VLNAS, *Velké dějiny IX*, s. 98.

²⁴⁰ Výslovně se zmínil asi o šedesáti rekrutech. Dopis Jiřího Oliviera Wallise Františkovi de Paula Wallisovi z 24. ledna 1716. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 9, inv. č. 377, fol. 86v.

²⁴¹ Po skončení třicetileté války se císař Ferdinand III. rozhodl udržet si žoldnéřskou armádu, která měla mít trvalý charakter. Ve stálé službě tak zůstalo devět pěších, devět kyrysnických a jeden dragounský pluk. To byl základ armády, která fungovala až do roku 1918. M. KOLDINSKÁ – I. ŠEDIVÝ, *Válka a armáda*, s. 131. V roce 1706 se v Království českém na základě povolení zemských stavů verbovalo 6528 rekrutů. Petr HAVEL, *Sloužit až do roztrhání těla. Doba vojákova „ležení“ od konce třicetileté války dodnes*, *Dějiny a současnost* 28, 2006, č. 12, s. 29-32, zde s. 30.

²⁴² Tuto hodnost získal 22. května 1716. A. SCHMIDT-BRENTANO, *Kaiserliche und k. k. Generale*, s. 108.

²⁴³ Jiří Olivier Wallis však v tu dobu pobýval na svých statcích v Kladsku. Dopis Jiřího Oliviera Wallise Františkovi de Paula Wallisovi z 29. května 1716. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 9, inv. č. 377, fol. 95r.

²⁴⁴ Tamtéž.

²⁴⁵ M. BRAUBACH, *Prinz Eugen von Savoyen V*, s. 546.

²⁴⁶ „(...) den 23. april wahre das regiment noch zu Brindisi.“ Srov. dopis Jiřího Oliviera Wallise Františkovi de Paula Wallisovi z 29. května 1716. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 9, inv. č. 377, fol. 95.

²⁴⁷ Město ležící nedaleko Petrovaradínu na severozápadě dnešního Srbska.

²⁴⁸ „...der feind hat 2 brücken über die Sau und ist völlig passiert...“ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Františkovi de Paula Wallisovi z 27. července 1716. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 9, inv. č. 377, fol. 109v.

26. a 27. července 1716 překročila osmanská armáda Sávu. Lze tedy předpokládat, že k výstavbě výše zmiňovaných mostů došlo právě v době, kdy Jiří Olivier Wallis psal svůj dopis.²⁴⁹

Obě armády se střetly na počátku srpna. V noci ze 4. na 5. srpna 1716 se velitel, princ Evžen Savojský, rozhodl využít momentu překvapení a s císařským vojskem překročil Dunaj.²⁵⁰ Kolem sedmé hodiny ranní vyrazila habsburská armáda k útoku.²⁵¹ Na jejím levém křídle se se svým regimentem nacházel Jiří Olivier Wallis.²⁵² Princ Evžen Savojský byl díky rychlé kurýrní službě dobře obeznámen se situací na bojišti.²⁵³ I proto se mu přes počáteční problémy podařilo zvítězit. Samotná bitva skončila koncem poledne.²⁵⁴

Boj si vyžádal mnoho obětí na obou stranách, které nikdo nepohřbíval.²⁵⁵ K této skutečnosti se vyjádřila rovněž Mary Wortley Montaguová, manželka lorda Edwarda Wortleyho Montague. Jako anglický vyslanec zamířil se svou chotí v roce 1716 do Cařihradu. Lady Mary se zhrozila při pohledu na pole, které se „*hemžilo lebkami a kostrami nepochovaných mužů, koní a velbloudů*“, když se na počátku roku 1717 pohybovali v okolí petrovaradínské bitvy.²⁵⁶

Krátce po triumfu u Petrovaradínu se princ Evžen Savojský začal připravovat na další tažení k pevnosti Temešvár. Zbavil by se tak turecké hrozby v okolí řeky Tisy a současně by navázal bezpečné spojení se Sedmihradskem.²⁵⁷ Již po třech dnech se císařská armáda dala na zdoluhavý pochod kolem řeky Tisy do ležení v Makové nedaleko Temešváru. Podle vlastních slov Jiřího Oliviera Wallise byla dvoutýdenní cesta velmi úmorná, především kvůli zrádným bažinám, nebo naopak prašným srbským pláním.²⁵⁸ Velký problém představoval také nedostatek koní.²⁵⁹ „*Klage ich nicht,*“

---

²⁴⁹ J. BORITZKA, „*Válka prince Evžena*“, s. 7.

²⁵⁰ P. BĚLINA – J. KAŠE – J. MIKULEC – I. VESELÁ – V. VLNAS, *Velké dějiny IX*, s. 99.

²⁵¹ V. VLNAS, *Princ Evžen Savojský*, s. 468.

²⁵² *Allgemeine Deutsche Biographie XL*, s. 750.

²⁵³ V. VLNAS, *Princ Evžen Savojský*, s. 468.

²⁵⁴ Tamtéž, s. 469. O bitvě u Petrovaradínu se na první stránce zmiňují i vídeňské noviny *Wienerisches Diarium* z 8. srpna 1716. Dostupné jsou na <http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17160808&seite=1&zoom=74> (Odkaz funkční k 27. červenci 2018). Srovnání k bitvě u Petrovaradínu nabízí také Alfred Ritter von ARNETH, *Prinz Eugen von Savoyen (1663-1707) I*, Wien 1858, s. 391-403.

²⁵⁵ Na osmanské straně padlo mezi 10-30 000 vojáků, císařských padlých bylo kolem 5 000. V. VLNAS, *Ztracené ráje Orientu. Mary Wortley Montaguová a její obraz islámského světa*, Dějiny a současnost 27, 2005, č. 10, s. 34-36.

²⁵⁶ Tamtéž.

²⁵⁷ J. BORITZKA, „*Válka prince Evžena*“, s. 10.

²⁵⁸ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Františkovi de Paula Wallisovi z 28. prosince 1716. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 9, inv. č. 377, fol. 107r; V. VLNAS, *Princ Evžen*

dodal ovšem Jiří Olivier Wallis.²⁶⁰ Z této informace je patrná snaha hraběte Wallise vystupovat jako protřelý voják, který byl zvyklý na špatné polní podmínky a zároveň se stylizoval do role neohroženého a statečného válečníka. Již v 16. a 17. století se v dobových textech objevoval obraz ideálního „krýksmana“. S tímto středověkým ideálem křesťanského vojáka se mnozí raně novověcí šlechtici vědomě ztotožňovali.²⁶¹

V ležení u Makové panoval obrovský zmatek, který Jiří Olivier výmluvně popsal ve svém dopise bratrovi.²⁶² Zároveň svého mladšího sourozence žádal o slova útěchy.²⁶³ Největší starosti působily šlechtici především nezdravé bažinaté prostředí, velký nedostatek potravin a píce pro koně. V souvislosti s problémem nedostatečného zásobování potravinami císařského vojska prosil bratra o zakonzervování mouky proti navlhnutí a následné zaslání na uherské bojiště.²⁶⁴ Ke všem výše zmíněným problémům se ještě přidal velký požár. Ten vypukl v táboře v srpnu 1716. Celé vojsko bylo následkem této situace seznámeno s novými protipožárními opatřeními.²⁶⁵ Ačkoli je Jiří Olivier svému bratrovi nijak nepřiblížil, zmínil se mu pouze o častých patrolách, které museli provádět.²⁶⁶ Tyto hlídky mohly jednak patřit k výše zmiňované protipožární ochraně, jednak pomáhali ochránit ležení císařské armády před případnými loupeživými nájezdy osmanských vojáků.

Jiří Olivier Wallis také dal ve své korespondenci najevo jisté obavy ohledně velikosti habsburského vojska vyslaného k Temešváru. Císařská armáda Jiřimu

---

Savojský, s. 470. S obdobnými obtížemi se musel vypořádávat také hrabě Šlik během tažení do Solnoku v Uhrách na konci roku 1690. Starosti mu činily především chybějící potraviny, chronický nedostatek krmiva pro koně a současně i problém s otopem. P. VOKÁČOVÁ, *Příběhy*, s. 182.

²⁵⁹ „(...) auch die pferde hinweg geschikt (...), sonst kein offizir von dir quarnison auf das andrs als zu fus in den feld gehen mus“. Dopis Jiřího Oliviera Wallise Františkovi de Paula Wallisovi z 28. prosince 1716. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 9, inv. č. 377, fol. 106r.

²⁶⁰ Tamtéž.

²⁶¹ Hlavní zásadou „dobrého krýksmana“ tvořily převážně střídmost, umění odpouštět druhým a nestěžovat si na krutosti okolního světa. M. ŽITNÝ, „Dobrý krýksman“, s. 232, 234-235. Mezi „dobré krýksmany“ se mimo jiné řadil také Pavel Korka z Korkyně. Z. VYBÍRAL (ed.), *Paměti Pavla Korky z Korkyně*, s. 31.

²⁶² „...alhier finde ich alles gantz confus es ist mich kein brücken, über die router gescheen werden über die Theis [řeka Tisa]“. Blíže nedatovaný dopis Jiřího Oliviera Wallise Františkovi de Paula Wallisovi z přelomu července a srpna 1716. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 9, inv. č. 377, fol. 111r.

²⁶³ Blíže nedatovaný dopis Jiřího Oliviera Wallise Františkovi de Paula Wallisovi z přelomu července a srpna 1716. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 9, inv. č. 377, fol. 112r.

²⁶⁴ Tamtéž.

²⁶⁵ Tamtéž.

²⁶⁶ Blíže nedatovaný dopis Jiřího Oliviera Wallise Františkovi de Paula Wallisovi z přelomu července a srpna 1716. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 9, inv. č. 377, fol. 112v.

Olivierovi připadala vzhledem k obrovské osmanské přesile jako nedostatečná. Tuto úzkost však nepociťoval pouze hrabě Wallis, ale, jak naznačil ve své korespondenci bratrovi, rovněž naprostá většina císařských vojáků.²⁶⁷

Obléhání temešvárské pevnosti započalo 26. srpna 1716. Celé město obepínaly pevné obranné valy a ze tří stran ho chránily neprostupné bažiny.²⁶⁸ Útok bylo možné vést pouze na silně opevněné předměstí Velká Palanka, které se rozprostíralo na severní straně. Právě v těch místech začali najatí sedmihradští dělníci a císařští sapéři²⁶⁹ kopat sapy.²⁷⁰ Proti habsburské armádě se blížil více než dvojnásobný počet osmanských vojsk v čele s Kurdem Pašou.²⁷¹ Turci se nejdříve střetli s jezdeckými regimenty hraběte Jana Pálffyho z Erdödu.²⁷² Ti je však dokázali po úporném boji zatlačit zpět.²⁷³ Hlavní útok princ Evžen Savojský zahájil v den narozenin císaře Karla VI., 1. října 1716. Nejprve získal Velkou Palanku.²⁷⁴ Po následném ostřelování Temešváru císařskými děly a granáty došlo k téměř úplnému vypálení města, které bylo z velké části postaveno ze dřeva.²⁷⁵ Osmanská posádka kapitulovala 12. října 1716. Tamějším obyvatelům a vojákům bylo dovoleno opustit město i s jejich majetky a domácími zvířaty. Na jih za Dunaj tak zamířilo téměř 12 000 osob.²⁷⁶ Dobytí Temešváru znamenalo konec osmanské vlády nad Banátem.²⁷⁷

Téměř celá oblast Valašska na západ od řeky Aluty se do konce roku 1716 dostala pod kontrolu habsburské armády.²⁷⁸ V lítých bojích se obzvláště vyznamenal

---

²⁶⁷ „(...) ich finde sehr eklig 1000 [?] haben so alles auf Temeswar nachkommen sollen, und wie ich ein und anderes sehen wird euch nichts abgehen.“ Blíže nedatovaný dopis Jiřího Oliviera Wallise Františkovi de Paula Wallisovi z přelomu července a srpna 1716. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 9, inv. č. 377, fol. 112r. Podobně též Albrecht Pětipeský z Chýš a Egrberku pociťoval obavy z obrovské turecké armády, jíž čelil v roce 1596 v bitvě u Keresztes. Útěchu hledal ve víře v boží ochranu. M. ŽITNÝ, *Keresztes 1596. Vytváření obrazu prohrané bitvy s Turky a její druhý život*, Český časopis historický 111, 2013, s. 50.

²⁶⁸ Srov. M. BRAUBACH, *Prinz Eugen von Savoyen III*, s. 324.

²⁶⁹ Sapéři byli v 17.-19. století technickými příslušníky vojska, kteří hloubili a kopali spojovací a přibližovací příkopy k obléhané pevnosti. Těmto příkopům se říkalo sapy. *Malá československá encyklopedie V*, s. 519.

²⁷⁰ V. VLNAS, *Princ Evžen Savojský*, s. 471.

²⁷¹ Celkem 30 000 osmanských vojáků. Tamtéž.

²⁷² Polní maršál hrabě Jan Pálffy z Erdödu (1663-1751) vstoupil do císařské armády roku 1681, od roku 1704 byl chorvatským bánem. Dne 24. dubna 1709 se stal polním maršálem. Stál za Pragmatickou sankcí, v níž podporoval Marii Terezií. J. BORZITKA, „*Válka prince Evžena*“, s. 7; A. SCHMIDT-BRENTANO, *Kaiserliche und k. k. Generale*, s. 72.

²⁷³ V. VLNAS, *Princ Evžen Savojský*, s. 471.

²⁷⁴ Tamtéž.

²⁷⁵ J. BORZITKA, „*Válka prince Evžena*“, s. 11.

²⁷⁶ V. VLNAS, *Princ Evžen Savojský*, s. 473.

²⁷⁷ Tamtéž.

²⁷⁸ Tamtéž.

generál Claudius Florimund Mercy (1666-1734). Podařilo se mu získat Ujpalanku, Pančovu a Mehadii.²⁷⁹ Jeho válečné úspěchy neunikly ani hraběti Wallisovi, který o nich zpravoval svého bratra: „...*Merci ist wohl glügseelig, das sich alle öhrte so ahn ihn begabben*“.²⁸⁰ Hrabě Mercy nechal na nově dobytá nehostinná území přivést velké množství sedláků, řemeslníků a vysloužilých vojáků z Apeninského poloostrova, Lotrinska a německy mluvících zemí. Mimo jiné mezi nimi nechyběli ani Srbové, obyvatelé Království českého a Horních Uher.²⁸¹

Zimu z přelomu let 1716-1717 strávil Jiří Olivier Wallis střídavě mezi Prahou, Brnem a svými statky v Kladsku. V dopisech adresovaných mladšímu bratrovi se chlubil především svým přepychovým ubytováním v Brně. Jednotlivé pokoje byly údajně stejně dobře vybavené jako jeho zámecká rezidence v Kladsku.²⁸² K této informaci přidal ještě sdělení, že František de Paula obdržel generální služné. Jiří Olivier neopomněl ani připojit zprávu, že mu tuto informaci osobně řekl princ Evžen Savojský.²⁸³ Jiří Olivier se nejspíše pokoušel stavět na odív své kontakty a blízký vztah, ať už skutečný či domnělý, k princovi Evženovi Savojskému. Zde se jednalo o určitou formu společenské reprezentace.

Jiří Olivier Wallis také nezapomněl v závěru svého posledního dopisu z prosince roku 1716 popřát mladšímu bratrovi k Novému roku. Rovněž vyjádřil touhu se s ním co nejdříve shledat, „...*alles mus doch einmahl aufhören*“.²⁸⁴

Další tažení habsburského vojska do Uher se začalo připravovat hned počátkem následujícího roku 1717. Cílem útoku se tentokrát stal Bělehrad. Samotná císařská armáda vyrazila podle svědectví Jiřího Oliviera Wallise k hlavnímu městu dnešního Srbska 3. května 1717.²⁸⁵ S blížícím se střetem Vysoké Porty s císařským vojskem hrabě Wallis vyjadřoval na stránkách své korespondence s mladším bratrem z května

---

²⁷⁹ Hrabě Mercy se narodil v Lotrinsku. Účastnil se roku 1683 bitvy u Vídně, tureckých válek i válek o španělské dědictví. Dne 12. října 1723 byl jmenován císařským polním maršálem. Spravoval dobytá území v Banátu a roku 1734 velel císařské armádě na Apeninském poloostrově. Zde také zemřel v roce 1734. J. BORZITKA, „*Válka prince Evžena*“, s. 12; A. SCHMIDT-BRENTANO, *Kaiserliche und k. k.*, s. 63.

²⁸⁰ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Františkovi de Paula Wallisovi ze 7. prosince 1716. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 9, inv. č. 377, fol. 101r.

²⁸¹ V. VLNAS, *Princ Evžen Savojský*, s. 473.

²⁸² Dopis Jiřího Oliviera Wallise Františkovi de Paula Wallisovi z 12. prosince 1716. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 9, inv. č. 377, fol. 99r.

²⁸³ Služné činilo přibližně 3000 zlatých. Tamtéž.

²⁸⁴ „*Glückeligs neues jahr un alle vergnügung mir aber ohne dein angedegeheit balt das güch dich zu sehen.*“ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Františkovi de Paula Wallisovi z 12. prosince 1716. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 9, inv. č. 377, fol. 116v.

²⁸⁵ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Františkovi de Paula Wallisovi ze 17. května 1717. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 9, inv. č. 377, fol. 136r.

1717 naději. S boží pomocí měli zvítězit stejně jako u Petrovaradinu a Temešváru.²⁸⁶ K tomu dodal, že „...wir wollen besser hoffen“.²⁸⁷

Dne 21. května 1717 dorazil do futackého ležení velitel císařské armády, princ Evžen Savojský. Jeho příjezd se neobešel bez bouřlivého přivítání vojáky.²⁸⁸ Se svou stotisícovou armádou se 9. června vydal na pochod k Bělehradu, k němuž dorazil o sedm dnů později.²⁸⁹ Nejprve bylo třeba obklíčit bělehradskou pevnost. K tomu mělo sloužit několik mostů, které se začaly stavět na řekách Sávě a Dunaji.²⁹⁰ Zásobování ohromné armády zajišťovaly říční lodě, jež se plavily na Dunaji.²⁹¹ Mimo to rovněž sváděly boje s galérami Vysoké Porty.²⁹² K rychlým přepadením a výsádkům sloužily oběma stranám lehké veslice s jedním dělem, zvané čajky.²⁹³ Ve své korespondenci určené mladšímu bratrovi se o těchto lodích zmínil rovněž Jiří Olivier Wallis. Hrabě Wallis si velmi dobře uvědomoval jejich velkou výhodu, která tkvěla ve velmi dobrých manévrovacích schopnostech a nepatrném ponoru.²⁹⁴

Osmanská armáda, která 22. června 1717 vyrazila z Edirne, čítala téměř 200 000 mužů. Po týdnu pochodu se dostala k Bělehradu a téměř ihned obklíčila císařské oblehatele.²⁹⁵ Současně vojáci Vysoké Porty začali útočit na předmostí u Sávy. Tímto způsobem se pokoušeli přerušit zásobovací cestu z Petrovaradína do tábora prince Evžena Savojského.²⁹⁶ Vzhledem k výše uvedeným problémům se velitel císařského vojska rozhodl pro útok na osmanský tábor.²⁹⁷ V noci z 15. na 16. srpna 1717 začala císařská děla pálit na bělehradskou pevnost. Cílem bylo odlákat pozornost od útoku na opačnou stranu, kde vojáci tureckého sultána rozbili svoje ležení.²⁹⁸ Hodinu po půlnoci vyrazil s jízdou maršál Jan Pálffy z Erdödu. Pěchotu naopak vedl princ Alexander

---

²⁸⁶ Podobně jednali v září 1604 též obránci Ostřihomi, kdy je Turci silně ostřelovali. Své vítězství císařští obránci přičítali božímu zásahu. M. ŽITNÝ, *Ideál křesťanského rytířstva v paměti rytířského rodu Pětipeských z Chýš a Egrberku*, in: V. BŮŽEK – J. DIBELKA (edd.), *Utváření identity ve vrstvách paměti*, České Budějovice 2011, s. 212.

²⁸⁷ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Františkovi de Paula Wallisovi z 12. května 1717. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 9, inv. č. 377, fol. 140.

²⁸⁸ V. VLNAS, *Princ Evžen Savojský*, s. 477.

²⁸⁹ Tamtéž, s. 478.

²⁹⁰ J. BORITZKA, „*Válka prince Evžena*“, s. 15.

²⁹¹ Princ Evžen Savojský měl k dispozici deset velkých lodí. Tamtéž, s. 14.

²⁹² V. VLNAS, *Princ Evžen Savojský*, s. 479.

²⁹³ Lehké veslice s jedním dělem. J. BORITZKA, „*Válka prince Evžena*“, s. 6.

²⁹⁴ O tom blíže nedatovaný dopis Jiřího Oliviera Wallise Františkovi de Paula Wallisovi z přelomu července a srpna 1716. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 9, inv. č. 377, fol. 111v.

²⁹⁵ V. VLNAS, *Princ Evžen Savojský*, s. 479.

²⁹⁶ Tamtéž, s. 480.

²⁹⁷ J. BORITZKA, „*Válka prince Evžena*“, s. 22-23.

²⁹⁸ V. VLNAS, *Princ Evžen Savojský*, s. 481.

Württembergský.²⁹⁹ V husté ranní mlze však levé křídlo zcela ztratilo přehled o bojišti. Když se zdálo, že osmanská jízda vtrhne do mezer křesťanské sestavy, mlha se náhle rozplynula a princ Evžen Savojský tak mohl spatřit bojiště v celé jeho šíři.³⁰⁰ Díky lepší viditelnosti se do útoku zapojilo dělostřelectvo. Do čela dvou bataliónů se poté postavil sám princ Evžen Savojský. Proti tureckým jednotkám dorážejícím na levé křídlo se se zbývajícími jednotkami druhé vlny osobně postavil podmaršálek Wallis.³⁰¹ V boji došlo k obratu a Turci začali postupně ustupovat. Bitva skončila kolem desáté hodiny ranní.³⁰² O dva dny později kapitulovala samotná bělehradská pevnost, do níž princ Evžen Savojský triumfálně vjel 22. srpna 1717.³⁰³

Vzhledem k tomu, že se v následujících dnech vylodilo u sardinských břehů patnáct španělských bataliónů, další vojenská tažení do nitra osmanského území byla zastavena. Císař Karel VI. si nemohl dovolit vést válku na dvou frontách. Proto se rozhodl s Vysokou Portou uzavřít mír, který pro něj byl v dané chvíli velmi výhodný.³⁰⁴ Pod císařskou nadvládou se ocitli Srěm, Bělehrad, západní část Valašska, Temešský Banát a sever dnešního Srbska.³⁰⁵ Současně obě strany uzavřely výhodnou obchodní dohodu, díky které se rozvinul čilý námořní obchod mezi Levantou a habsburskými přístavy na Apeninském poloostrově.³⁰⁶

---

²⁹⁹ J. BORITZKA, „*Válka prince Evžena*“, s. 17.

³⁰⁰ Tato událost byla vysvětlována jako zázračný zásah Panny Marie. V. VLNAS, *Princ Evžen Savojský*, s. 482.

³⁰¹ J. BORITZKA, „*Válka prince Evžena*“, s. 18. Jiřímu Olivierovi Wallisovi se podařilo zničit poslední tureckou baterii. *Allgemeine Deutsche Biographie XL*, s. 750.

³⁰² V. VLNAS, *Princ Evžen Savojský*, s. 482.

³⁰³ Tamtéž, s. 483-484.

³⁰⁴ Mír byl uzavřen 21. července 1718 v Požarevaci. Tamtéž; P. BĚLINA – J. KAŠE – J. MIKULEC – I. VESELÁ – V. VLNAS, *Velké dějiny IX*, s. 102.

³⁰⁵ R. PRAŽÁK, *Dějiny Uher*, s. 145.

³⁰⁶ J. BORITZKA, „*Válka prince Evžena*“, s. 22.

III. 4 Korespondence Anny Marie Wallisové a Luisy Wallisové se svým bratrem

V Moravském zemském archivu v Brně, v Rodinném archivu Wallisů, se nachází také několik dochovaných dopisů ze vzájemné korespondence Jiřího Oliviera Wallise a jeho dvou sester, Anny Marie Wallisové a Luisy Wallisové, později Metternichové.³⁰⁷ Jak je typické pro valnou většinu nejen urozených dam na prahu novověku, ani o sestřích Wallisových neexistují téměř žádné bližší informace. Pouze díky dochované korespondenci historici a historičky mohou získávat alespoň nějaké zprávy o těchto ženách.

Obě sestry chovaly k milovanému bratrovi hlubokou náklonnost. Vztah mezi šlechticem a jeho sestrami však nemusel být vždy vřelý. O tom hovoří příklad Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkovic. Jeho jediné dvě sestry Johana a Beninga, které se dožily dospělosti, se se svým bratrem neměly příliš v lásce. Ačkoli Johana působila ve fraucimoru Polyxeny Lobkovické z Pernštejna, její vztah ke knížeti z Lobkovic a jeho manželce nebyl nijak idylický. O druhé sestře, Benigně, neměl Zdeněk Vojtěch už vůbec žádné zprávy. Když v roce 1625 zemřela, bratr o tom dokonce nedostal ani zprávu.³⁰⁸

Na rozdíl od knížete z Lobkovic udržoval hrabě Wallis se svými sestrami velmi dobré vztahy. Příkladem mohou být oslovení³⁰⁹ mezi Jiřím Olivierem a Annou Marií v jednotlivých listech. Každý dopis obsahoval dvoje oslovení. První bylo psáno poněkud stroze a pouze ve francouzštině. Anna Marie oslovovala svého bratra „*Mon frère*“, Jiří Olivier pak svou sestru nazýval „*Mademiosselle*“.³¹⁰ Druhé oslovení, které následovalo bezprostředně za prvním, psali oba aktéři komunikace německy. Stejný jazyk pak používali i v následujícím textu dopisů. Druhé oslovení navíc obsahovalo také naznačení vřelého vztahu, jenž mezi oběma sourozenci panoval. Anna Marie svého

---

³⁰⁷ M. Baroch pouze uvádí iniciály křestního jména manžela Luisy Wallisové, N. von Metternich. M. BAROCH, *Hrabata Wallisové*, s. 201.

³⁰⁸ P. MAREK (ed.), *Svědectví*, s. 47.

³⁰⁹ Za zmínku stojí také podpis Jiřího Oliviera Wallise. V dopise ze 17. března 1706 se již podepisoval jako „*Gne[di]g[er] graf Wallis*“. Právě v březnu uvedeného roku získal Jiří Olivier spolu se svými bratry Františkem de Paula a Janem Hugem hraběcí titul. Dopis Jiřího Oliviera Wallise Anně Marii Wallisové ze 17. března 1706. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 356, fol. 9r; M. BAROCH, *Hrabata Wallisové*, s. 202.

³¹⁰ Blíže nedatovaný dopis Anny Marie Wallisové Jiřímu Olivierovi Wallisovi z konce třicátých let 18. století. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 356, fol. 7v. Srov. dopis Jiřího Oliviera Wallise Anně Marii Wallisové ze 17. března 1706. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 356, fol. 9r.

bratra oslovovala „*Mein lieber bruder*“, zatímco Jiří Olivier ji nazýval „*Meine Alleliebste freile schwester*“.³¹¹ Ze strany Anny Marie je navíc patrná úcta, kterou ke staršímu bratrovi chovala. Sestra Jiřího Oliviera současně myslela na bratrovy zdravotní potíže, jež ho s největší pravděpodobností trápily. I proto ji každá zpráva o zlepšení zdravotního stavu Jiřího Oliviera, kterou vždy netrpělivě očekávala, velmi potěšila.³¹²

Jiří Olivier Wallis a jeho rodina se již od dob, kdy se přesunuli z Irska na evropský kontinent, tradičně hlásili ke katolické víře. Zbožnost nebyla v případě hraběte Wallise natolik patrná, jako u jeho manželky a ženské části rodiny. Nejčastěji se však projevy bohabojnosti objevovaly právě v korespondenci Anny Marie Wallisové.³¹³ Téměř v každém dochovaném listě, který Anna Marie Wallisová svému bratrovi poslala, se objevily odkazy na víru a Boha.³¹⁴ To vede k otázce, zda Anna Marie byla tolik zbožná žena, nebo zda nezvolila dráhu řádové sestry.³¹⁵ Mnoho dcer z chudších šlechtických rodů rodiče posílali do kláštera. Důvodem byl především nedostatek finančních prostředků na jejich případné věno. Většina peněz totiž připadla na výchovu prvorozeného syna a jeho bratrů. Příkladem mohou být dcery Václava Antonína Chotka, Marie Anna a Terezie, které byly poslány do klášterů.³¹⁶ Zejména Terezie, na rozdíl od své starší sestry, nesla svůj úděl velmi špatně.³¹⁷

Anna Marie také často zmiňovala svou rodinu. Jednalo se o milovaného bratra Františka de Paula a především o matku. Stejně jako Jiří Olivier k ní chovala vřelé city.

---

³¹¹ Blíže nedatovaný dopis Anny Marie Wallisové Jiřímu Olivierovi Wallisovi z konce třicátých let 18. století. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 356, fol. 7v. O tom také dopis Jiřího Oliviera Wallise Anně Marii Wallisové ze 17. března 1706. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 356, fol. 9r.

³¹² „*Mein allerliebster bruder, göstern (...) halte [ich] 2 briefe von ihn [Jiří Olivier Wallis] (...) erait mich seiner gelikliche ankunft und (...) sehe ihn beständige gesundtheit.*“ Blíže nedatovaný dopis Anny Marie Wallisové Jiřímu Olivierovi Wallisovi z konce třicátých let 18. století. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 356, fol. 5r.

³¹³ Obdobně zbožná byla rovněž Polyxena Lobkovická z Pernštejna. Ta se údajně horlivě starala o obrácení protestantů na katolickou víru. Na přelomu let 1625 a 1626 na svém litomyšlském panství měla přimět 1500 poddaných ke konverzi ke katolictví. Kněží, litomyšlský děkan a jezuité prý dokonce posílali zarputilé nekatolíky právě k výše zmíněné kněžně, která je svým moudrým přesvědčováním a zarputilostí dokázala přimět ke konverzi. P. MAREK (ed.), *Svědectví*, s. 92.

³¹⁴ „*Man muß heilig gott alles (...) ställen (...)*“. Blíže nedatovaný dopis Anny Marie Wallisové Jiřímu Olivierovi Wallisovi z konce třicátých let 18. století. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 356, fol. 1r.

³¹⁵ Pro druhou možnost hovořily také zprávy o jakémsi muži, o něhož se během jeho nemoci starala. V jednom z dopisů se bratrovi svěřila, že se tento muž cítil hůře a ona mu nemohla nic odmítnout. „*Er vielt er böser württ, so kan ich ihn auf nie abschlagen.*“ Blíže nedatovaný dopis Anny Marie Wallisové Jiřímu Olierovi Wallisovi z konce třicátých let 18. století. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 356, fol. 4r.

³¹⁶ Marie Anna vstoupila do kláštera voršilek v Metách ve Francii a Terezie do ženského kláštera svatého Jiří na Pražském hradě. I. CERMAN, *Chotkové*, s. 65-66.

³¹⁷ Tamtéž, s. 65-67. Srov. P. MAŤA, *Svět české aristokracie*, s. 540.

Právě téma matky se na stránkách jejich vzájemných dopisů objevovalo zejména v souvislosti s řešením finančních otázek. V dopise z 9. března 1708 Jiří Olivier svou sestru ujišťoval, že jakmile mu bude zaplacen žold, ihned pošle matce 3000 zlatých.³¹⁸ Sám se zmínil o více než 1000 zlatých, které si hodlal vzít s sebou na následující tažení na Apeninský poloostrov.³¹⁹ Dopis, který poslal své sestře v březnu 1708,³²⁰ byl totiž odeslán z Piombina, které se nachází v provincii Livorno v Toskánsku.³²¹ Kromě toho se pohyboval i v dalších městech Toskánska. Především šlo o Florencii a Sienu.³²² Jeho přítomnost na Apeninském poloostrově byla jen občas přerušena návštěvami Vídně.³²³ Díky těmto informacím věděla Anna Marie, kam přesně následující listy odeslat.³²⁴

Koncem třicátých let 18. století odeslala Anna Marie hraběti Wallisovi svůj poslední dochovaný dopis. Bratrovi se v něm svěřila se svým onemocněním, kterého se velmi obávala. Ačkoli tuto nemoc blíže nepřiblížila, byla přesvědčená, že brzy zemře.³²⁵ Lze předpokládat, že k smutné události opravdu došlo. Počátkem února 1738 obdržel Jiří Olivier dopis od své druhé sestry, Luisy Metternichové, rozené Wallisové. Ta svého bratra zpravila o smrti milované sestry Anny Marie.³²⁶ V hlubokém zármutku se bratrovi svěřila, že se za ní bude modlit.³²⁷ Z dopisu vyplývá, že Luisa s Annou Marií trávila poslední chvíle, neboť bratra ujistila, že jí milovaná sestra vyjevila v poslední

---

³¹⁸ „Wie es mir schiebt bezahlet, daß also der frau Mutter 3000 fl ich die frau schibt geben werden.“ Dopis Jiřího Olivera Wallise Anně Marii Wallisové z 9. března 1708. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 356, fol. 10 v.

³¹⁹ „Ich dieser glügs und viel 1000 fl (...) in Meine bagage ziehung bereiht werden.“ Tamtéž.

³²⁰ Ještě dva roky před tím trávil určitý čas také ve Vratislavi, z které se podle vlastních slov měl přesunout do Štýrského Hradce. Dopis Jiřího Olivera Wallise Anně Marii Wallisové ze 17. března 1706. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 356, fol. 9r, v.

³²¹ Dopis Jiřího Olivera Wallise Anně Marii Wallisové z 9. března 1708. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 356, fol. 10 v

³²² Tamtéž.

³²³ Tamtéž.

³²⁴ Tamtéž.

³²⁵ Blíže nedatovaný dopis Anny Marie Wallisové Jiřímu Olivierovi Wallisovi z konce třicátých let 18. století. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 356, fol. 8r.

³²⁶ Doba, která obvykle uplynula mezi smrtí a pohřbem, se lišila podle pohlaví zemřelého šlechtice. Zatímco muži na svůj pohřeb „čekali“ i několik měsíců, ženy byly obvykle pohřbívány do několika dnů, popřípadě týdnů od smrti. Smrt ženy obvykle nevyžadovala tolik pozornosti stavovské společnosti, na rozdíl od časově náročných příprav na dostatečně reprezentativní rozloučení se zemřelým velmožem. Se zemřelou se tak nejčastěji loučili pouze nejbližší rodinní příbuzní a přátelé. P. KRÁL, *Smrt a pohřby české šlechty na počátku novověku*, České Budějovice 2004, s. 220-221.

³²⁷ „Mein hochwehrster herr brutter, ich beklage von ganzen herzen den über schribben fruh zeitigen Todest fall unser aller liebsten schwester Anna Mietel undt werde dere saal in meinere württigen gebett zu betenken.“ Dopis Luisy Metternichové, rozené Wallisové, Jiřímu Olivierovi Wallisovi z 1. února 1738. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 365, fol. 7r.

chvíli svou lásku a s modlitbou na rtech skonala.³²⁸ Mezi oběma sestrami musely panovat vřelé vztahy, neboť o půl roku později se Luisa svěřila svému bratrovi o penězích, které získala po smrti Anny Marie.³²⁹ Z této částky plánovala dát bratrovi 1000 zlatých. Zbytek si chtěla ponechat pravděpodobně pro svého syna Josefa.³³⁰

O Josefovi se Luisa ve své korespondenci zmiňovala poměrně často. Svého staršího bratra prosila, aby se za jejího syna Josefa přimluvil u svých nadřízených a vzal ho s sebou na vojenské tažení nejspíše ještě téhož roku.³³¹ Luisa tak pravděpodobně chtěla pro svého syna získat místo v císařské armádě a kdo jiný než právě úspěšný bratr Jiří Olivier Wallis měl k němu pomoci. K celé prosbě pak připojila ještě informaci o tom, že pokud Jiří Olivier přijme svého synovce, Luisa již bude moci v klidu zemřít.³³² Nejspíše se tak chtěla ujistit, že bude o syna dobře postaráno i po její smrti. Luise na celé záležitosti muselo velmi záležet, neboť svou prosbu v následujících dopisech ještě několikrát zopakovala. Dokonce uvedla, že by se Josef spokojil i s platem 50 zlatých.³³³ V této záležitosti plně spoléhala na svého bratra, který mladému Josefovi mohl poskytnout protekci. A znovu nezapomněla zopakovat, že teprve poté mohla zemřít s čistým svědomím.³³⁴ Protekce přátel či příbuzných patřila k naprosto běžným jevům nejen v prostředí raně novověké dvorské společnosti. Jedinci, kteří se mohli pyšnit každodenním osobním stykem s panovníkem nebo dalšími vlivnými představiteli

---

³²⁸ „(...) nicht er manglen daß mein liebe schwester zu mir ihn den letzen (...) zugen bezeigt ihr schwesterlich lieb zu mitt sterben der vor lassen (...) ein gebezt hatt.“ Tamtéž. Podobně také u smrtelné postele Sabiny Harantové, druhé manželky Jana Jiřího Haranta z Polžic byly kromě manžela přítomné také její matka a sestra. P. KRÁL, *Smrt a pohřby*, s. 139.

³²⁹ Psala o částce 2300 zlatých. Dopis Luisy Metternichové, rozené Wallisové, Jiřímu Olivierovi Wallisovi z 12. listopadu 1738. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 365, fol. 9v.

³³⁰ „(...) daß wan mein sohn Joseph (...) zu seinem (...) avancement verholffen werden kan, daß als dan aus denen mir comp[a]ct den 2300 fl tausent fl gern fallen lasten.“ Dopis Luisy Metternichové, rozené Wallisové, Jiřímu Olivierovi Wallisovi z 12. listopadu 1738. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 365, fol. 9v, 10r.

³³¹ „(...) undt vor lassen söhn Josefft in meinere lieber herr brutter hoch genatt milttes andencken undt balt ing befürter ung geger samblich zu befellen.“ Dopis Luisy Metternichové, rozené Wallisové, Jiřímu Olivierovi Wallisovi z 5. července 1738. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 365, fol. 5v.

³³² „(...) wehe ich nur gesichertt daß mein lieber herr brutter diesser meinere wiessen ihn seinere schu[t]z undt hoch genahtt nemmen (...) daß ehr avanciertt möggt wehrten so kan ich umb so ruhiger sterben gleich.“ Dopis Luisy Metternichové, rozené Wallisové, Jiřímu Olivierovi Wallisovi z 5. července 1738. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 365, fol. 6r.

³³³ „Mein bruder beliebst meins sohn Joseph mit funftzig fl zu beschein.“ Dopis Luisy Metternichové, rozené Wallisové, Jiřímu Olivierovi Wallisovi z 12. listopadu 1738. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 365, fol. 9r.

³³⁴ „Mein herr bruder geruhe doch (...) mog verlastenen wichten in der hohe protection zu nehmen und wie dröpflein von den gerden auf ihm fallen zu lasten so sterbe ich dasto frvendig und ruhiger und bin bis ins grab.“ Dopis Luisy Metternichové, rozené Wallisové, Jiřímu Olivierovi Wallisovi z 12. listopadu 1738. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 365, fol. 10r.

habsburské armády a dvorské politiky, byli často středem pozornosti svých příbuzných i „pánů a přátel“. Ti je často žádali o protekci a doporučující dopisy.³³⁵

Součástí téměř každé korespondence raně novověkých šlechticů a šlechticů bylo sdělování novinek z blízkého i vzdálenějšího okolí jednotlivých aktérů komunikace.³³⁶ Výjimkou nebyla ani sestra Jiřího Oliviera Wallise, Luisa. V jednom ze svých prvních dopisů z konce 17. století staršímu sourozenci nadšeně líčila, jak se svou matkou, bratry Františkem de Paula, Hugem a Václavem a sestrou Annou Marií navštívili blíže nejmenované město.³³⁷ Jiřímu Olivierovi nezapomínala sdělovat ani novinky z rodného Kladska. „*Waß ihn wietter nichts neüs zu schrieben,*³³⁸ *alls daß die fl. Althan wirdt heiraten mitt dem graf von Seren.*“³³⁹ Reagovala tak na plánovanou svatbu blíže nejmenované slečny Althannové a hrabětem Serényim. O samotném hraběti se poté vyjádřila, že „*er ist ein schöner*“ než jeho budoucí manželka.³⁴⁰ Zdá se tedy, že hraběnka Althanová podle mínění Luisy Wallisové půvaby příliš neoplývala.

Luisa Metternichová, rozená Wallisová, ve své korespondenci rovněž reagovala na bratrovo povýšení na „*Generalfeldmarschall*“.³⁴¹ Jiřímu Olivierovi poblahopřála,³⁴² dodala však, že se tuto informaci dozvěděla až z novin, s odstupem více než jednoho roku.³⁴³ Pravděpodobnou příčinou této mezery v komunikaci mohl být pobyt hraběte Wallise na dalekém Apeninském poloostrově. Některé z listů se rovněž během cesty mohly ztratit.

³³⁵ R. SMÍŠEK, *Císařský dvůr*, s. 300-301.

³³⁶ Z. VYBÍRAL, *Politická komunikace*, s. 247.

³³⁷ „*Ich befienden tuht mitt meiner frau Mutter und brüder, schwester mihr Jahr auf den Montag ihn der statt.*“ Dopis Luisy Wallisové Jiřímu Olivierovi Wallisovi z 12. října 1694. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 365, fol. 2r. O podobných procházkách do města se zmiňovala také dvorní dáma císařovny Eleonory Magdaleny Falcko-Neuburské, Erdmunda Tereza z Ditrichštejna. P. VOKÁČOVÁ, *Příběhy*, s. 293.

³³⁸ Podobně psal také Václav Haugvic z Biskupic v dopise Jáchymovi z Hradce 30. srpna 1556, že nevěděl, co nového by psal. Tímto způsobem šlechtici jen zdůrazňovali význam sdělovaných novinek s cílem upoutat čtenářovu pozornost a současně odkazovali na množství nových událostí a zpráv. Z. VYBÍRAL, *Politická komunikace*, s. 247-248.

³³⁹ Dopis Luisy Wallisové Jiřímu Olivierovi Wallisovi z 12. října 1694. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 365, fol. 2r. Serényiové byli starý uherský šlechtický rod, žijící na Moravě od druhé poloviny 16. století. P. MAŠEK, *Šlechtické rody*, s. 213-214.

³⁴⁰ Dopis Luisy Wallisové Jiřímu Olivierovi Wallisovi z 12. října 1694. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 365, fol. 2r.

³⁴¹ Hodnost získal 22. května 1737. A. SCHMIDT-BRENTANO, *Kaiserliche und k.k. Generale*, s. 108.

³⁴² Luisa Metternichová, rozená Wallisová, mimo jiné popřála svému bratru štěstí v následujícím tažení do Uher. „*(...) daß Commando dere selben in Ungaren (...) hab dir ser halb meiner schultieger glick wunsch von ganzen herzen ab statten.*“ Dopis Luisy Metternichové, rozené Wallisové, Jiřímu Olivierovi Wallisovi z 5. července 1738. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 365, fol. 5r.

³⁴³ „*Nach dere Jah[r] auß der zeitung er früllich ehr sehe daß mein lieber herr brutter ahn langst von ihro Römischen kaiserlig May[je]st[ät] nicht allein zum general felt mar[s]chal.*“ Tamtéž.

Poslední dva dochované dopisy z konce roku 1738 již zcela viditelně psal místo Luisy Metternichové, rozené Wallisové, její písař. Sama Luisa se v závěrečném postskriptu omlouvala, že již nebyla schopna sama napsat list a prosila bratra, aby to nebral jako projev neúcty.³⁴⁴ Jako nejpravděpodobnější důvod, proč nebyla schopná dopis napsat vlastní rukou, se jeví nejspíše nějaké závažné onemocnění. Luisa navíc uvedla, že se v tomto zdravotním stavu nacházela již 7 let. Zhoršení jejího zdraví však muselo nastat až koncem roku 1738, neboť předešlé dopisy z letních měsíců téhož roku ještě zvládla napsat vlastní rukou.³⁴⁵

---

³⁴⁴ „P.S. Ich bin aber mit dem sieben Jahr stand incommodient, als das dieser ursach selbst nicht (...) händig schreiben können, bitte als dieses nicht angeädig zu nehmen.“ Dopis Luisy Metternichové, rozené Wallisové, Jiřímu Olivierovi Wallisovi z 12. listopadu 1738. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 365, fol. 10v.

³⁴⁵ Například dopis Luisy Metternichové, rozené Wallisové, Jiřímu Olivierovi Wallisovi z 5. července 1738. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 365, fol. 5r, 5v, 6r.

III. 5 Manželská korespondence Jiřího Oliviera Wallise a jeho první ženy

III. 5. 1 Každodenní starosti Marie Antonie, rozené Götzenové

Naprosto stěžejní bylo pro kariéru raně novověkých šlechticů sociální zázemí. Bez sociálních vztahů se urození jen těžko podařilo zvýšit společenský status.³⁴⁶ Nejdůležitějším pilířem těchto vztahů byla především rodina v čele s jeho manželkou. Podle dobových naučení³⁴⁷ vystupovala mimo jiné jako ochránkyně rodinného krbu a věrná a oddaná manželka.³⁴⁸ Raně novověká společnost byla navíc přesvědčená, že žena byla povinována následovat svého muže, popřípadě sídlit tam, kde jí určil.³⁴⁹ Především v pobělohorském období začalo docházet k pozvolnému zrovnoprávnění postavení šlechticů. Rozhodně se však nejednalo o obecný a většinový jev, současně také nešlo o emancipaci v pravém slova smyslu, v jakém je známá až z 19. století. Především ve šlechtickém prostředí postupně docházelo ve vztahu mezi manželi k narušování starobylých konvencí. Šlechtičny toužily po rozšíření životního prostoru, svobodnějším životě a ohleduplnějším zacházení.³⁵⁰ K postupnému zrovnoprávnění urozených dam docházelo díky vtažení české šlechty do světa habsburských dvorů. Především šlechtičny, které pocházely z ciziny, nacházely u císařoven ochranu před nesázemi.³⁵¹ Zpravidla šlo o bývalé dvorní dámy, které mohly pocházet z císařovny domoviny.³⁵² Dalším důvodem postupné emancipace byly především sňatky s osobami, které pocházely z různých, navzájem odlišných sociokulturních a jazykových prostředí. Kvůli

---

³⁴⁶ P. MAREK (ed.), *Svědectví*, s. 40.

³⁴⁷ Z 16. století například Jan KOCÍN Z KOCINĚTU, *Abeceda pobožné manželky a rozšafné hospodyně*, Praha 1585. Rovněž Jan Hasištejnský z Lobkovic radil svému synovi, jak si vybrat správnou ženu. František URBÁNEK (ed.), *Urozeného pána pana Jana z Lobkovic na Hasištejně Zpráva a naučení jeho synu Jaroslavovi v tom, co činiti a co nechati, a kterak se a pokud v čem zachovávatí má*, Praha 1876, s. 14-15.

³⁴⁸ Milena LENDEROVÁ – Božena KOPIČKOVÁ – Jana BUREŠOVÁ – Eduard MAUR (edd.), *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*, Praha 2009, s. 97.

³⁴⁹ P. MAŤA, *Svět české aristokracie*, s. 554.

³⁵⁰ Tamtéž, s. 555. Příkladem může být rovněž takzvaný „perštejnský salon“. Tento pojem označoval společnost, která se scházela v domácnosti Marie Manrique de Lara v dnešním Lobkovickém paláci. Ten se tak stal jedním z center španělské kultury a politiky. U Marie Manrique se mimo jiné scházeli představitelé přední české katolické šlechty a císařského dvora. Blíže k tomu Josef JANÁČEK, *Ženy české renesance*, Praha 1976, s. 103-111.

³⁵¹ Ačkoli se ženy na přelomu 17. a 18. století nemohly dostat do veřejného života ve stejné míře jako muži, přesto existovaly určité výjimečné druhy státní a církevní služby. Raně novověké šlechtičny se tak nejčastěji objevovaly v úřadech abatýší ženských klášterů či ve dvorských úřadech, například jako nejvyšší hofmistryně ženské části císařovny hofštátu. Ovdovělé šlechtičny se mohly současně angažovat ve správě zděděných statků. I. CERMAN, *Šlechtická kultura*, s. 187.

³⁵² P. MAŤA, *Svět české aristokracie*, s. 562.

tomu také často docházelo k manželským konfliktům, které mohly v krajním případě skončit rozlukou.³⁵³

Na druhou stranu existovala také šťastná manželství.³⁵⁴ V raném novověku ovšem nebyla vzájemná náklonnost manželů na prvním místě. Pár se před vstupem do manželství obvykle poznal jen letmo. K vzájemnému sblížení tak často docházelo až během společného soužití. Příkladem může být Ferdinand z Ditrichštejna a Marie Alžběta z Eggenberku či Zuzana Černínová z Harasova se svým manželem Janem Černínem z Chudenic. Druhá zmiňovaná šlechtična ve svém dopise adresovaném synovi o soužití s manželem prohlásila: „*My jsme s mým přenejmilejším panem manželem neměli, když jsme se k sobě dostali, tak mnoho; když jsme na sebe laskavi byli, Pán Bůh nám žehnati ráčil, že jsme sami nevěděli, odkud nám to přichází.*“³⁵⁵

Hlubokou náklonnost je možné vyčíst také z korespondence Jiřího Oliviera Wallise a jeho manželky Marie Antonie, rozené Götzenové ze Scharfenecku.³⁵⁶ Marie Antonie začínala každý dopis oslovením, z kterého je na první pohled patrná upřímná láska. Jiřího Oliviera nejčastěji oslovovala „*mein aller libster schatz*“.³⁵⁷ Obdobná oslovení vypovídající o vřelém vztahu manželů se objevovala rovněž například v korespondenci Ferdinanda z Ditrichštejna s jeho manželkou Marií Alžbětou z Eggenberku. Pro Marii Alžbětu byl její manžel „*mein herz*“, „*mein guttenes herr*“, „*mein engel*“ či „*herrscher meines leben*“.³⁵⁸ O vřelém citu mezi manželi vypovídá také dlouhé odloučení.³⁵⁹ Stesk po manželovi vyjadřovaly především ženy, jejich protějškové však svým dopisům v drtivé většině případů nic takového nesvěřovali.³⁶⁰ Podobně tomu bylo také u manželky Jiřího Oliviera Wallise. Marie Antonie se dokonce

---

³⁵³ Císařovna Eleonora Gonzagová, manželka Ferdinanda II., se roku 1636 postavila za svou krajanu a vzdálenou příbuznou Giovannu Martinickou di Gonzada a zachránila ji od tvrdého trestu za nevěru. Tamtéž, 560, 562-563.

³⁵⁴ Vřelý vztah panoval například mezi Zdeňkem Vojtěchem Popelem z Lobkovic a jeho ženou Polyxenou Lobkovickou z Pernštejna. P. MAREK (ed.), *Svědectví*, s. 40-45. Projevy lásky mezi manželi z rodu Valdštejnů také J. Hrbek, *Barokní Valdštejnové*, s. 312.

³⁵⁵ Zdeněk KALISTA (ed.), *Korespondence Zuzany Černínové z Harasova*, s. 201. Blíže k tomu R. SMÍŠEK, *Císařský dvůr*, s. 203-205.

³⁵⁶ Manželka Jiřího Oliviera Wallise se podepisovala Marie Antonie, proto budou tato dvě jména používána i v následující práci.

³⁵⁷ Blíže nedatovaný dopis Marie Antonie, rozené Götzenové, Jiřímu Olivierovi Wallisovi z 24. června nejspíše z roku 1737, nebo 1738. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 366, fol. 1r.

³⁵⁸ R. SMÍŠEK, *Císařský dvůr*, s. 205. Rovněž nejvyšší kancléř Zdeněk Vojtěch Popel z Lobkovic oslovoval ve španělštině svou ženu Polyxenu Lobkovickou z Pernštejna výrazy jako „*nejkrásnější manželka*“, „*zlatá kněžna*“, „*cukrová pusinka*“. Manželka mu tyto projevy vroucné lásky oplácela oslovením jako „*můj živote*“, „*můj králi*“ a „*můj anděli*“. P. MAREK (ed.), *Svědectví*, s. 26.

³⁵⁹ I. CERMAN, *Šlechtická kultura*, s. 224.

³⁶⁰ Tamtéž.

nebála uchýlit až k takovým výrazům, že „*mit grosten schrocken (...) ersehen*“, že se Jiří Olivier Wallis vydá na další tažení. Marie Antonie doufala, že by ji před tím mohl alespoň ještě jednou navštívit.³⁶¹ Svou prosbu pak dokonce několikrát zopakovala. Na první pohled tak z jejího dopisu vyznívá jistá zoufalost z dlouhého odloučení.³⁶² Naopak neskrývanou radost projevila vždy, když ji Jiří Oliver Wallis informoval o svém brzkém příjezdu.³⁶³ Nakonec byl každý dopis Marie Antonie zakončen vroucným přáním, aby Jiří Olivier Wallis svou manželku nepřestal milovat.³⁶⁴

Marie Antonie ve svých listech manželovi vystupovala také jako žena, která slepě neposlouchala příkazy svého manžela, což koresponduje s výše naznačenými tezemi týkajícími se zrovnoprávnování šlechticů v průběhu 17. a 18. století. Příkladem může být dopis z podzimu 1740. Hrabě Wallis svou manželku prosil, aby odjela do Kladska. Podle jeho slov se tam měla cítit bezpečněji.³⁶⁵ Manželka mu však oznámila, že raději zůstane v Kolečovicích. Tamní vzduch jí údajně připadal zdravější. K tomu dodala, že bude manžela s radostí očekávat právě tam.³⁶⁶ V dopise z listopadu 1738 manželka Jiřího Oliviera naopak ukázala, že se mimo jiné také angažovala ve správě rodinného majetku.³⁶⁷ Na základě informací obsažených v listě se Jiří Olivier chystal k opravě kolešovického zámku. Marie Antonie svého manžela informovala, že na rekonstrukci

---

³⁶¹ „(...) weil ehr schreibt ehr weis nicht ob ehr noch vor sein marschs wort kann her komen ich hof 10.“ Dopis Marie Antonie, rozené Götzenové, Jiřímu Olivierovi Wallisovi z 14. října 1733. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 366, fol. 9v, 11r, 11v, 13r.

³⁶² Na druhou stranu byla Marie Antonie na svého manžela také nesmírně pyšná, obzvláště tehdy, když byl jmenován guvernérem Srbska: „*Ich habe auch aus sein brieff ersehen, das ihm ihro meirstat der keiser zum guverner in spanich reich Servien [Srbsko] gemacht hat, wahr zu ich ihm gliche wienschen thu[n], gott erhalt ihm nuhr der bei seine gesundheit.*“ Dopis Marie Antonie, rozené Götzenové, Jiřímu Olivierovi Wallisovi z 30. listopadu 1738. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 366, fol. 6r.

³⁶³ „*Ich ersehe auch aus sein schreiben, daß ich balt das vor geichen wehr haben ihm zu sehen.*“ Blíže nedatovaný dopis Marie Antonie, rozené Götzenové, Jiřímu Olivierovi Wallisovi z 13. listopadu nejspíše z 30. let 18. století. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 366, fol. 7v, 8r.

³⁶⁴ „*[Ich] biet ihm, mein schatz, hab ehr mich lieb, ich bin sein dreileich.*“ Blíže nedatovaný dopis Marie Antonie, rozené Götzenové, Jiřímu Olivierovi Wallisovi nejspíše z října či listopadu 1740. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 366, fol. 4r.

³⁶⁵ „*[Ich] dir schon sagen lassen, wen du auf Glatz gehen solst, wo mir scheid, den du sichr sein wirst.*“ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Antonii, rozené Götzenové, z 23. října 1740. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 9, inv. č. 375, fol. 41v.

³⁶⁶ „(...) weil ehr mihr in mein wiellen stellen thut, wo ich diesen winter sein, weil, hier aber in glatzischen, also berichte ihm, daß ich lieber schon zu Kollschowitz bleiben viel, weilen mihr die einsige luft beser an schlagen thut, werde ihm hier also mit freiden er warten.“ Blíže nedatovaný dopis Marie Antonie, rozené Götzenové, Jiřímu Olivierovi Wallisovi nejspíše z října či listopadu 1740. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 366, fol. 3v.

³⁶⁷ Jistými hospodářskými vlohami oplývala také Zuzana Černínová z Harasova. Z. KALISTA (ed.), *Korespondence Zuzany Černínové z Harasova*, s. 10.

výše zmíněného sídla bude dohlížet sama.³⁶⁸ Mimo jiné si stěžovala především na nedokončené opravy „*brauere haus*“³⁶⁹ a „*wasch haus*“.³⁷⁰ V raném novověku bylo naprosto běžné, že se šlechtičny zajímaly o správu svých majetků. Například Zdeněk Vojtěch Popel z Lobkovic se svou manželkou Polyxenou Lobkovickou z Pernštejna často konzultoval veškeré důležité kroky týkající se správy rodinných statků. V roce 1608 své manželce dokonce prodal Vysoký Chlumeč za 35 000 kop míšeňských grošů.³⁷¹ Je ovšem také známo, že si oba manželé půjčovali vysoké částky od svých „pánů a přátel“, a to jak společně, tak i individuálně.³⁷²

Také manželská korespondence Jiřího Oliviera Wallise a jeho ženy obsahovala typické sdělování novinek z okolí obou aktérů. Marie Antonie svého manžela informovala o návštěvách, které za ní na Kolečovici přicestovaly,³⁷³ nebo naopak psala o vlastních návštěvách svých „pánů a přátel“.³⁷⁴ Jiřímu Olivierovi ovšem nepsala pouze o příjemných novinkách. V listopadu roku 1738 zpravila manžela o smrti hraběte Františka Václava z Kolovrat (1689-1738). Zprávu o jeho smrti obdržela podle svých slov od jeho syna, Františka Ferdinanda z Kolovrat.³⁷⁵

---

³⁶⁸ „(...) weil ehr dem in scheckter geschrieben hast, das ehr das schlos gehrn bewohat haben mächt, so ist sie hier.“ Dopis Marie Antonie, rozené Götzenové, Jiřímu Olivierovi Wallisovi z 30. listopadu 1738. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 366, fol. 5v.

³⁶⁹ Obvykle každý velkostatek barokní doby měl svůj vlastní pivovar. Právě výrobou a prodejem piva putovalo do pokladny šlechtice, kterému pivovar patřil, nejvíc peněz. Více k tomu A. VALENTA, *Lesk a bída barokní aristokracie*, Hradec Králové 2011, s. 38-39.

³⁷⁰ „(...) und der geistliche wohnt nach allezeit in seiner alten wonungen, dem brauere haus ist nichts gemacht worden, aber wohl an dem wasch haus, ist aber auch noch nicht gahr ferdich.“ Dopis Marie Antonie, rozené Götzenové, Jiřímu Olivierovi Wallisovi z 30. listopadu 1738. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 366, fol. 5v.

³⁷¹ Celkově k sídlům a statkům Zdeňka Vojtěcha a Polyxeny P. MAREK (ed.), *Svědectví*, s. 61-81, zde s. 63.

³⁷² Více k tomu M. RYANTOVÁ, *Polyxena z Lobkovic. Obdivovaná i nenáviděná první dáma království*, Praha 2016, s. 302-306.

³⁷³ „[Ich] berichte ihm, das der graff Wentzel Götz mit seiner grafín und tochter bei mir sein.“ Dopis Marie Antonie, rozené Götzenové, Jiřímu Olivierovi Wallisovi z 30. listopadu 1738. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 366, fol. 6r.

³⁷⁴ „Sie [kněžna Marie Gabriela Lažanská] hat mich besuchen lasen, das ich zu ihr kommen mächt, weilen ich aber ohne dame schon ein mahl bei ihr gewesen bin, mir nach meine gott selliger schwagerin gelebt hat, und ich der zu an jetz keine rechte klag hab, und die Josefhral gar nichts schwartzes an zu ziehn hat, so habe ich mich ent schuldigen lasen.“ Dopis Marie Antonie, rozené Götzenové, Jiřímu Olivierovi Wallisovi z 10. listopadu 1738. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 366, fol. 9r, v. Téměř každý dopis končí zprávou o výše zmíněné *Josefhral*. S největší pravděpodobností se jednalo o jakousi „dvorní dámu“ Marie Antonie. „P.S. die Josefhral hiest ihm die hand und bestehl sich zu gnaden (...)“. Blíže nedatovaný dopis Marie Antonie, rozené Götzenové, Jiřímu Olivierovi Wallisovi z 13. listopadu nejspíše z třicátých let 18. století. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 366, fol. 8r.

³⁷⁵ „[Ich] berichte ihm, das der graf Frantz Wentzel Kolowrath gestorben ist und hat mir sein sohn [František Ferdinand z Kolovrat] barte geben.“ Dopis Marie Antonie, rozené Götzenové, Jiřímu Olivierovi Wallisovi z 10. listopadu 1738. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 366, fol. 9r.

Marie Antonie nezapomínala ani na nižší sociální vrstvy. V tomtéž dopise informovala svého manžela o nemoci kněze z blízké vesnice Heřmanov.³⁷⁶ Podle svých slov nemocnému knězi dokonce zaplatila lékaře, ale jeho stav byl velmi vážný.³⁷⁷ Heřmanovského faráře si musela Marie Antonie velmi vážit, neboť jí po smrti drahé švagrové pomáhal vyrovnat se s jejím zármutkem.³⁷⁸ Přes veškerou péči, kterou Marie Antonie knězi poskytla, o tři týdny později zemřel, což Marie Antonie opět neopomněla svému choti sdělit.³⁷⁹

---

³⁷⁶ Dnes je Heřmanov částí obce Kolečovice.

³⁷⁷ „*Der phorer von Herm[anns]dorf ist gefehrlich krank, und gielt ihm der docktor schlechte hofnung zu sein auf kommen.*“ Dopis Marie Antonie, rozené Götzenové, Jiřímu Olivierovi Wallisovi z 10. listopadu 1738. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 366, fol. 9v.

³⁷⁸ „*(...) welcher ich wohl betauren thun, weil dieser nach der eintzige war, der mich dan und wan heimb gesucht hat, dan so lang mein liebe schwagerin todt ist, nach kein mensch bei mihr gewesen ist, und wohl kein wunder wehr, wan ich vor lange weil fauhl werden mächt.*“ Tamtéž.

³⁷⁹ „*Der pfohrer von Herm[anns]dorf ist schon gestorben.*“ Dopis Marie Antonie, rozené Götzenové, Jiřímu Olivierovi Wallisovi z 30. listopadu 1738. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 366, fol. 6r, v.

III. 5. 2 Jiří Olivier Wallis a jeho korespondence s manželkou v letech 1739 a 1740

V roce 1739 se Jiří Olivier Wallis pohyboval především na uherském bojišti.³⁸⁰ Přiznával, že neměl příliš mnoho času na psaní, za což se Marii Antonii také omlouval.³⁸¹ Na oplátku svou ženu ale prosil, aby mu ona často psala.³⁸² Hlavním důvodem přítomnosti hraběte Wallise v Uhrách bylo vypuknutí nové turecké války,³⁸³ která se rozhořela na jaře roku 1736, když ruská armáda přes Krym zaútočila na Azov.³⁸⁴ Koncem května Turci, které do té doby zaměstnával na východě boj s Persií, vyhlásili carevně válku. Vzhledem k tomu, že se císařská armáda nacházela po předchozích bojích ve velmi žalostném stavu a současně se nedostávalo státních financí, císaři se příliš nechtělo zasahovat do bojů. Vlivem okolností se však Vídeň začala v letních měsících roku 1736 připravovat na válku.³⁸⁵

Do čela císařských vojsk se nejprve postavil polní maršál hrabě Bedřich Jindřich Seckendorff.³⁸⁶ Jeho zpočátku slibné tažení bylo po třech měsících zmařeno a hrabě Seckendorff byl odvolán z funkce. Během následujících měsíců se císařským vojskům příliš nedařilo. Po dvou letech válčení a obrovských ztrátách se habsburská armáda ocitla zpět na vlastním území, které musela bránit.³⁸⁷

V polních taženích roku 1739 se hlavním velitelem císařské armády stal právě Jiří Olivier Wallis. Ten založil tábor s hlavními habsburskými silami u Zemunu nedaleko Bělehradu, další část armády pod vedením polního zbrojmistra hraběte Reinharda Viléma Neipperga rozbila tábor nedaleko Temešváru. Hrabě Wallis se 22. července

---

³⁸⁰ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Antonii, rozené Götzenové, z 2. června 1739. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 9, inv. č. 375, fol. 29r.

³⁸¹ „*Ich habe nicht viel zeit zu schieben.*“ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Antonii, rozené Götzenové, z 2. června 1739. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 9, inv. č. 375, fol. 29r.

³⁸² „*Alleliebt schatz schibe mir doch dise list.*“ Tamtéž.

³⁸³ Krátce k celé problematice také I. ČORNEJOVÁ – J. RAK – V. VLNAS, *Habsburkové v českých dějinách*, s. 142; R. PRAŽÁK, *Dějiny Uher*, s. 147; B. HAMANNOVÁ, *Habsburkové*, s. 207.

³⁸⁴ Díky spojenecké smlouvě z roku 1726 se ruská carevna Anna nemusela příliš obávat, císař byl díky této smlouvě povinen přispět svou armádou v případě, že dojde k válce mezi Ruskem a Vysokou Portou. P. BĚLINA – J. KAŠE – J. MIKULEC – I. VESELÁ – V. VLNAS, *Velké dějiny IX*, s. 146.

³⁸⁵ Především šlo o čestnou povinnost oplácet Rusům jejich vojenskou pomoc z roku 1735. Současně panovala obava, že by Rusové v případě svého vítězství mohli pokračovat na území v jihovýchodní Evropě. Tamtéž, s. 147.

³⁸⁶ V. VLNAS, *Smlouva Karla VI. s Ruskem a rusko-habsburská válka s Turky*, in: V. BŮŽEK – R. SMÍŠEK (edd.), *Habsburkové 1526-1740. Země Koruny české ve středoevropské monarchii*, Praha 2017, s. 216-218, zde s. 218.

³⁸⁷ P. BĚLINA – J. KAŠE – J. MIKULEC – I. VESELÁ – V. VLNAS, *Velké dějiny IX*, s. 148.

1739 střetl u Grocky³⁸⁸ s celým osmanským vojskem, ačkoli předpokládal, že šlo pouze o turecký předvoj. Rovněž podcenil rychlost soupeře a současně nepočkal na Neippergovy posily.³⁸⁹ Vlivem těchto okolností musel hlavní vyjednávač hrabě Neipperg podepsat mírovou smlouvu, která znamenala ztrátu obrovského území získaného mírem v Požarevací z července 1718. Císaři tak zůstal pouze Temešský Banát.³⁹⁰

Jiří Olivier Wallis se k celé situaci částečně vyjádřil až v dopise z 31. října 1739. Tou dobou pobýval v Sigetu, kde se nacházelo jeho polní ležení.³⁹¹ Z celé zprávy je patrné, že Jiří Olivier byl smířen se svým osudem a celou situaci bral jako jakousi zkoušku od Boha. Přesto byl přesvědčen, že neudělal nic špatného.³⁹²

Hrabě Wallis a hrabě Neipperg se před vojenskou vyšetřovací komisí dostali až 19. listopadu 1739.³⁹³ Poté byl Jiří Olivier dne 22. února 1740 zatčen a uvězněn v Brně na Špilberku.³⁹⁴ Hrabě Wallis nesl své uvěznění v „žaláři národů“ se ctí. Přesto se neubránil projevům vroucí lásky ke své manželce, když v jednom z dopisů z počátku května roku 1740 vyjádřil přání, aby mohl trávit čas po jejím boku na svých statcích v Kolečovicích.³⁹⁵ Naopak manželka Jiřího Oliviera, Marie Antonie, snášela manželovo věznění mnohem hůře. O jejím stavu vypovídá dopis hraběte Wallise z 11. září roku 1740, kde svou ženu utěšoval.³⁹⁶

Jiří Olivier se ve vězení nemohl mít příliš zle. Své manželce psal o vybavení přidělené cely, kde nechyběla křesla, a dokonce ani „*canape*“.³⁹⁷ Kromě toho se Marii

---

³⁸⁸ Během událostí u Grocky v červenci 1739 Jiří Olivier Wallis své manželce dopisy nepsal, respektive se žádný nedochoval.

³⁸⁹ V. VLNAS, *Smlouva Karla VI.*, s. 216-218, zde s. 218.

³⁹⁰ Tamtéž.

³⁹¹ „*Mein alleliebste schatz, ich bin noch alzeit h[ie]r in Siget, wo er wohl felde haüser hat.*“ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Antonii, rozené Götzenové, z 31. října 1739. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 9, inv. č. 375, fol. 30r.

³⁹² „*(...) in dese hat alles gott und biet dich betrübe dich nicht weder die Josphete, (...) und befil übers alles gott den almählig, den so angemacht und mit mir haben wiel, wir nichts böse gehen.*“ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Antonii, rozené Götzenové, z 31. října 1739. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 9, inv. č. 375, fol. 30v.

³⁹³ P. BĚLINA – J. KAŠE – J. MIKULEC – I. VESELÁ – V. VLNAS, *Velké dějiny IX*, s. 151.

³⁹⁴ P. MAŠEK, *Modrá krev*, s. 296.

³⁹⁵ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Antonii, rozené Götzenové, z 8. května 1740. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 9, inv. č. 375, fol. 34r, v.

³⁹⁶ „*Alleliebster schatz, ich erhielt dein schib von 5 [Septem]brs, ich mihe dr[a]us, aus den du wieder komt lis gen[e]st.*“ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Antonii, rozené Götzenové, z 11. září 1740. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 9, inv. č. 375, fol. 35r.

³⁹⁷ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Antonii, rozené Götzenové, z 8. května 1740. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 9, inv. č. 375, fol. 34r.

Antonii svěřoval s běžnými každodenními záležitostmi, jako bylo například počasí.³⁹⁸ Jiří Olivier rovněž prozradil něco málo o své tamější stravě; denně prý dostával chmelový salát.³⁹⁹ Hrabě Wallis si nemohl stěžovat ani na nedoručenou poštu. Prodlevy mezi odeslanou a přijatou korespondencí mezi oběma manželi byly stejně velké, jako když Jiří Olivier pobýval v zahraničí.⁴⁰⁰

Ve své korespondenci určené manželce Marii Antonii se hrabě Wallis zmínil rovněž o bratranci Václavu Wallisovi (Franz Wenzel Wallis). Ten si s Jiřím Olivierem také dopisoval a občas ho ve vězení dokonce navštívil.⁴⁰¹ Pro Jiřího Oliviera Wallise to muselo jistě hodně znamenat, neboť z jeho korespondence vyznívá, že se k němu většina „pánů a přátel“ po jeho zatčení otočila zády.⁴⁰²

Vyšetřování hraběte Wallise i hraběte Neipperga pokračovalo až do podzimních měsíců roku 1740 a nebylo ukončeno ani v době úmrtí císaře Karla VI.⁴⁰³ Jiří Olivier Wallis se o císařově smrti musel dozvědět poměrně brzy, neboť již tři dny poté reagoval na panovníkův skon ve svém posledním dochovaném dopise ze Špilberku. Manželce sdělil, že císař Karel VI. zemřel a na trůn nyní dosedne jeho dcera Marie Terezie.⁴⁰⁴ V hraběti Wallisovi se rozhořela naděje na možné propuštění.⁴⁰⁵ Jiří Olivier opět celou záležitost vnímal jako boží zkoušku, přičemž ta podle něj měla brzy skončit.⁴⁰⁶ Marii Antonii rovněž prosil, aby poslala blíže nespecifikovanou sumu stříbra nejspíše do kolešovického kostela. To mělo sloužit jako poděkování za císařovu duši.⁴⁰⁷ Mecenát

---

³⁹⁸ „*Es täglich schneit (...)*“. Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Antonii, rozené Götzenové, z 30. března 1740. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 9, inv. č. 375, fol. 38v.

³⁹⁹ „*(...) und habe täglich hopten salaht.*“ Tamtéž.

⁴⁰⁰ Například Marie Antonie dopis psala 5. září a její manžel odpověď odesílal již 11. září. Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Antonii, rozené Götzenové, z 11. září 1740. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 9, inv. č. 375, fol. 39r.

⁴⁰¹ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Antonii, rozené Götzenové, z 5. července 1740. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 9, inv. č. 375, fol. 35r.

⁴⁰² „*(...) mein onkel (...), so habe ich doch mich nichts von ihn gesehen.*“ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Antonii, rozené Götzenové, z 30. března 1740. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 9, inv. č. 375, fol. 37r.

⁴⁰³ Císař Karel VI. zemřel 20. října 1740. P. BĚLINA – J. KAŠE – J. MIKULEC – I. VESELÁ – V. VLNAS, *Velké dějiny IX*, s. 151.

⁴⁰⁴ „*(...) kaiser [Karel VI.] tod sollen (...) Theresia ist als königin zu Wien (...) werden.*“ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Antonii, rozené Götzenové, z 23. října 1740. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 9, inv. č. 375, fol. 41r.

⁴⁰⁵ K propuštění obou vojevůdců došlo v rámci amnestie vyhlášené při nástupu Marie Terezie na trůn. P. BĚLINA – J. KAŠE – J. MIKULEC – I. VESELÁ – V. VLNAS, *Velké dějiny IX*, s. 151.

⁴⁰⁶ „*(...) was wird vielleicht dir (...) meinung nach geben, so gott alle abenden wollen.*“ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Antonii, rozené Götzenové, z 23. října 1740. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 9, inv. č. 375, fol. 41r.

⁴⁰⁷ „*(...) und repetire dir (...), die sille noch und noch bis auf die kirch silbr aus ponz zu schicken.*“ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Antonii, rozené Götzenové, z 23. října 1740. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 9, inv. č. 375, fol. 41v.

raně novověkých šlechticů tvořil obvyklou součástí reprezentace daného urozence. Velmožové nejčastěji podporovali nejrůznější osoby, jako například literáty, umělce, sirotky, žebráky či duchovní. Právě na náboženský mecenát se vynakládaly nevyšší částky. Obvykle se jednalo o různé almužny, stavby a opravy kostelů či financování církevních institucí.⁴⁰⁸

---

⁴⁰⁸ P. MAŤA, *Svět české aristokracie*, s. 261, 264. K tomu také M. RYANTOVÁ, *Církevní patronát Eggenberků a Schwarzenberků na přelomu 17. a 18. století*, in: V. BŮŽEK (ed.), *Život na dvorech barokní šlechty (1600-1730)*, České Budějovice 1996, s. 617-637; M. GAŽI (ed.), *Schwarzenberkové v české a střeoevropské kulturní historii*, České Budějovice 2008. K církevnímu a uměleckému mecenátu důstojníků a vojenských podnikatelů také V. PRCHAL, *Společenstvo hrdinů*, s. 257-258.

IV. Strasti a radosti rodinné korespondence Jiřího Oliviera Wallise

Ke každodennímu životu raně novověkého šlechtice, který dlouhou dobu pobýval jako diplomat v zahraničí či jako válečník na vzdáleném bojišti,⁴⁰⁹ patřilo naznačení citů, smyslových vjemů a emocí na stránkách osobních dopisů.⁴¹⁰ V případě Jiřího Oliviera Wallise a jeho rodiny se jednalo především o různé podoby vyjádření stesku po domově a svých blízkých. Zmiňovaný stesk se u šlechticů a šlechticů, kteří prožívali delší dobu v odloučení od svých příbuzných a přátel, objevoval poměrně často.⁴¹¹ Svědčí o tom téměř veškerá písemná komunikace, jíž Jiří Olivier Wallis udržoval se svou rodinou. Nejčastěji se projevoval přáním, aby adresáti hraběti Wallisovi často psali. Svou matku v dopise ze září 1697 dokonce prosil, aby mu kromě samotné Marie Magdaleny, psali také ostatní sourozenci.⁴¹²

Výjimku netvořila ani korespondence s mladším bratrem Františkem de Paula Wallisem. Jiří Olivier svého bratra několikrát žádal, aby mu psal co možná nejčastěji.⁴¹³ Sám Jiří Olivier ho ujistil, že také on mu bude psát.⁴¹⁴ Tyto informace svědčí o mimořádně vřelém vztahu, který mezi oběma bratry panoval.⁴¹⁵ Nejvýrazněji se však

---

⁴⁰⁹ Stesk po domově na uherském bojišti prožíval také otec Jiřího Oliviera Wallise, Jiří Arnošt. V korespondenci se svým synem ho často žádal, aby vyřídil své pozdravy matce a sourozencům. Marii Magdaleně měl za něj dokonce políbit ruku. Dopis Jiřího Arnošta Wallise Jiřímu Olivierovi Wallisovi z 16. června 1689. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 367, fol. 7v.

⁴¹⁰ V. BŮŽEK – J. HRDLIČKA – P. KRÁL – Z. VYBÍRAL, *Věk urozených*, s. 32-33; R. SMÍŠEK, *Císařský dvůr*, s. 295.

⁴¹¹ Srov. stesk po manželce v případě Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkovic a jeho ženy Polyxeny Lobkovické z Pernštejna. P. MAREK (ed.), *Svědectví*, s. 40-41. R. SMÍŠEK, *Císařský dvůr*, s. 25-207, 539-540. Podobně také F. DVORSKÝ, (ed.), *Zuzana Černínová z Harasova*; František TISCHER (ed.), *Dopisy Sylvie hraběnky Černínové, rozené Caretto-Millesimovy, s chotěm jejím Heřmanem hrabětem Černínem z Chudenic z let 1635-1651*, Praha 1908.

⁴¹² Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attemsů, z 3. září 1697. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 9v.

⁴¹³ Jiří Olivier Wallis vyjadřoval často touhu být ve svém domě a spravovat svůj majetek. Srov. s Jindřichem Michalem Hýzlem z Chodů (1575-1665). Ten naopak dával přednost působení na uherském bojišti před idylickým rodinným zázemím. Na svých statcích by se údajně musel zabývat jen četbou historických knih a hospodářstvím. M. KOLDINSKÁ, *Každodennost*, s. 16. Srov. dopis Jiřího Oliviera Wallise Františkovi de Paula Wallisovi z 12. prosince 1716. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 9, inv. č. 377, fol. 99v.

⁴¹⁴ „... adieu, ich kann fast nicht aufhören, dir zu schreiben“. Dopis Jiřího Oliviera Wallise Františkovi de Paula Wallisovi z prosince 1716. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 9, inv. č. 377, fol. 116r.

⁴¹⁵ Podobně též Ferdinand z Ditrichštejna udržoval velmi úzké vztahy se svým o rok mladším bratrem Maxmiliánem III. z Ditrichštejna. Současně spolu absolvovali kavalírskou cestu po západní Evropě. R. SMÍŠEK, *Císařský dvůr*, s. 324-326. O silném citovém poutu mezi bratry Zdeňkem Vojtěchem a Ladislavem Popelem z Lobkovic hovoří také P. MAREK (ed.), *Svědectví*, s. 45-46. Naopak jsou známy také případy, kdy se bratři neměli v oblibě. Pro srovnání synové Jaroslava Bořity z Martinic žili po otcově smrti (1649) v konfliktních vztazích. Bratry Jana Kristiána (1641-1710) a Jana Seijfrída z Eggenberku (1644-

projevy smutku z dlouhého odloučení projevovaly v manželské korespondenci Jiřího Oliviera Wallise a jeho ženy Marie Antonie. Onen stesk se rovněž velmi silně projevil v průběhu roku 1740, kdy byl Jiří Olivier uvězněn ve vězení na Špilberku.⁴¹⁶

Mezi řádky osobních dopisů Jiřího Oliviera Wallise se také často objevoval pocit strachu.⁴¹⁷ Jiří Olivier Wallis a jeho blízcí svěřovali své korespondenci především dva typy strachu. Tím nejčastějším byl strach z tělesných neduhů.⁴¹⁸ Myšlením raně novověkého člověka často prostupovala úzkost z možného onemocnění.⁴¹⁹ Otázky ohledně vlastního zdraví či zdraví jiných osob se na stránkách osobních dopisů objevovaly poměrně často.⁴²⁰ V raném novověku se mladíci z urozených rodů prostřednictvím svých domácích učitelů seznamovali se základy zdravotní péče,⁴²¹ u lůžek nemocných šlechticů však byla naprosto samozřejmostí přítomnost profesionálních lékařů. Výjimku netvořily ani návštěvy léčivých pramenů v lázních, velmožové popřípadě využívali i neobvyklých léčebných postupů.⁴²² Jeden z nich popsal na stránkách svého dopisu z července 1716, určeného mladšímu bratrovci, rovněž Jiří Olivier Wallis. Na zprávu ohledně nemoci, která mu „*ein chagrin aber geben solcher zu*

1713) rozhádal spor o dědictví po otci Janovi Antonínovi z Eggenberka (1610-1649). P. MAŤA, *Svět české aristokracie*, s. 570.

⁴¹⁶ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Antonii, rozené Götzenové, z 11. září 1740. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 9, inv. č. 375, fol. 35r.

⁴¹⁷ Strach tvoří podstatnou složku lidské zkušenosti, jakýsi obranný val či pojistku proti ohrožení, jež pomáhá organismu předejít smrti. Jean DELUMEAU, *Strach na západě ve 14.-18. století I*, Praha 1997, s. 18-19. O fenoménu strachu také Lenka HANOVSKÁ – Linda HRONÍKOVÁ a kol., *Člověk a strach. Strach v antropologických perspektivách*, Praha 2013.

⁴¹⁸ Už v předbělohorské době se objevily více či méně vědecké lékařské texty, takzvaná konsilia. Blíže k tomu Bohdana DIVIŠOVÁ, *Dobré rady pro zdraví. Lékařská konsilia rudolfínské doby*, Dějiny a současnost 26, 2004, č. 1, s. 15-18.

⁴¹⁹ Také Karel starší ze Žerotína se téměř o sto let dříve velice živě zajímal o vlastní nemoci, sbíral lékařské knihy a prohluboval své znalosti v této oblasti. Blíže k tomu T. KNOZ, *Karel st. ze Žerotína*, zejména s. 282-286. K chorobám šlechticů a slavných osobností více například Ivan LESNÝ, *Zprávy o nemocech mocných*, Praha 1989; Hans BANKL, *Život a smrt slavných II*, Praha 2006; V. BŮŽEK – J. HRDLIČKA, *Péče o zdraví, nemoci a hygiena*, in: V. BŮŽEK – J. HRDLIČKA a kol. (edd.), *Dvory velmožů s erbem růže*, Praha 1997, s. 177-184; Jan ŠTĚPÁN, „Potřeboval-li bys... pro opatření zdraví svého tělesného doktora lékařství.“ *Nemoci biskupa Stanislava Pavlovského z Pavlovic*, in: O. JAKUBEC (ed.), *Stanislav Pavlovský z Pavlovic (1579-1598). Biskup a mecenáš umírajícího věku*, Olomouc 2009, s. 82-85. Z pohledu antropologicko-lékařského přístupu například Emanuel VLČEK, *Jak zemřeli. Významné osobnosti českých dějin z pohledu antropologie a lékařství*, Praha 1993.

⁴²⁰ Neustále se opakující dotazy na zdraví patřily k jednomu ze způsobů upevňování „dobrého přátelství“. V. BŮŽEK, „*Páni a přátelé*“, s. 240.

⁴²¹ T. KNOZ, *Karel st. ze Žerotína*, s. 283; TÝŽ, „...s pomocí boží dosti mírně se mám...“ *Zdraví a nemoci Karla st. ze Žerotína*, Acta Musei Moraviae, Scientiae sociales 82, 1997, č. 1-2, s. 184.

⁴²² M. KOLDINSKÁ, *Každodennost*, s. 145. Význačný lékař konce 16. a počátku 17. století Matyáš Borbonius z Borbenheimu doporučoval typické pouštění žilou či návštěvy léčivých pramenů. Vedle toho je možné se setkat i s radou požívat skořicový olej v polévce proti závratí, muškátový květ v octě, případně si vyplachovat bolavá ústa kozím mlékem. Max DVOŘÁK, *Dva deníky dra Matyáše Borbonia z Borbenheimu*, Praha 1896, s. 133, 134, 141. K tomu též V. BŮŽEK a kol., *Společnost*, s. 258-261.

lesen“,⁴²³ svému sourozenci doporučil zaručený recept. František de Paula měl nejprve smíchat kávu⁴²⁴ s rebarborou,⁴²⁵ neboť ta „*treibet alle malignitet aus*“.⁴²⁶ Podle dalších instrukcí radil nechat upéct šedý chléb spolu s oříšky. Po jeho zkonsumování měl František de Paula opět vypít šálek kávy. Jiří Olivier rozhodně nedoporučoval konzumovat uzené vepřové maso a polévky s velkým podílem ječmene.⁴²⁷ Současně svého mladšího sourozence přesvědčoval, aby omezil popíjení silného červeného vína. Místo toho bratrovi radil vypít v průběhu dne tři sklenice syčené vody.⁴²⁸ František de Paula měl poté staršího sourozence zpravovat o svém postupném uzdravování.⁴²⁹ Ovšem také sám hrabě Wallis si čas od času stěžoval na vlastní nemoci. V korespondenci s matkou své tělesné neduhy sice nepřiblížil, uvedl však, že se jeho zdravotní stav ani v nejmenším nezlepšil.⁴³⁰

Strach o zdraví blízké osoby však nebyl vždy opodstatněný. Choť Jiřího Oliviera, Marie Antonie, předpokládala, že její manžel onemocněl tehdy, když jí dlouho neposlal žádnou zprávu.⁴³¹ S pocitem úzkosti psala urychleně další list, kde mu své obavy

---

⁴²³ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Františkovi de Paula Wallisovi z 27. července 1716. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 9, inv. č. 377, fol. 109r.

⁴²⁴ Ve Vídni se káva začala vařit 17. ledna 1685. První kavárna však byla zřízena již roku 1647 v Benátkách. V Praze taková kavárna vznikla až roku 1714, kdy ji založil jistý Georgio Diodato z Damašku. V. VLNAS, *Princ Evžen Savojský*, s. 43-44. Srov. Dana MAREŠOVÁ, *Káva, čaj a čokoláda v každodenní kultuře raně novověkých šlechtických sídel v českých zemích*, České Budějovice 2015 (Diplomová práce).

⁴²⁵ Rebarbora, nebo také reveň, pochází z Tibetu. Místní obyvatelé ji pěstovali pro její léčivé schopnosti. Dokázala prý čistit střeva a zlepšovat krev. Přes povodí Volhy (tehdy Rha) se díky poutníkům zvaným barbaros (odtud pravděpodobně její latinský název *Rherumrhabarbarum*) dostala do Evropy. Dostupné na http://www.lidovky.cz/rebarbora-k-nam-prisla-z-tibetu-da-se-jist-naslakko-i-naslano-pq4-/dobra-chut.aspx?c=A100606_114845_dobra-chut_tsh (Odkaz funkční k 22. květnu 2018.). Rebarbora byla patrně dosti oblíbená. Například inventář vojenské polní lékárny z roku 1688 obsahoval vedle drceného santalového dřeva, rtuti, opia, psího a lidského sádla a aloe, také výše zmiňovanou rebarboru. V. VLNAS, *Princ Evžen Savojský*, s. 222.

⁴²⁶ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Františkovi de Paula Wallisovi z 27. července 1716. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 9, inv. č. 377, fol. 109r.

⁴²⁷ Tamtéž.

⁴²⁸ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Františkovi de Paula Wallisovi z 27. července 1716. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 9, inv. č. 377, fol. 110r. Také Zdeněk Vojtěch Popel z Lobkovic podobně radil svému bratrovi Ladislavovi. Během jeho nemoci, která předcházela Ladislavově smrti v březnu 1621, se aktivně podílel na bratrově léčbě. P. MAREK (ed.), *Svědectví*, s. 46.

⁴²⁹ Podobné otázky ohledně zdraví adresáta byly v raně novověké korespondenci šlechticů poměrně časté. Nemoc se v období humanismu a renesance dostávala do stále bližšího povědomí. T. KNOZ, „...s pomocí boží dosti mírně se mám...“, s. 184.

⁴³⁰ „(...) *in deme nicht trost dero gesundheit (...) zunehmen.*“ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attemsů, z 10. června 1696. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 18r.

⁴³¹ Rovněž Marie Alžběta z Eggenberka nesla dlouhé odloučení od manžela velice těžce. Pokud od svého chotě delší čas neobdržela list, okamžitě mu psala znovu, aby se ujistila, že u něho neupadla v nemilost. R. SMÍŠEK, *Císařský dvůr*, s. 206.

sdělila.⁴³² Podobné vyjádření strachu o partnerovo zdraví se vyskytovalo v manželské korespondenci raně novověkých šlechticů poměrně často. Například pokud korespondence Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkovic a jeho manželky Polyxeny Lobkovicové z Pernštejna nedorazila včas, propadali kníže z Lobkovic a jeho žena depresím a strachu o partnerovo zdraví.⁴³³

Strach z onemocnění se v myslích nejen urozených osob objevoval především v souvislosti s obavami ze smrti své i jiných osob.⁴³⁴ Blízcí obvykle nepociťovali smutek pouze ze ztráty svých příbuzných a přátel,⁴³⁵ ale především z obavy z dalšího osudu duše zemřelého. Před člověkem tak stála hrozba očistce, nebo ještě hůře pekla.⁴³⁶ Ve chvíli, kdy člověk onemocněl, se měl začít modlit. Bylo důležité, aby si ke svému lůžku nechal zavolat lékaře a zejména kněze, který by nemocnému vysvětlil, jak se chovat na smrtelné posteli.⁴³⁷

Raně novověký člověk a zejména šlechtic se snažil ve své poslední hodině na tomto světě naplnit ideál „dobrého umírání“. Takový jedinec se o něj měl podle dobových naučení snažit celý život, protože nikdy nemohl vědět, kdy zemře.⁴³⁸ V intencích „dobré smrti“ člověk umíral bez jakýchkoli projevů strachu či bolesti. Umírající měl být na smrt připravený tak, aby poslední záležitosti vyřešil ještě před svým skolem. Součástí ideálního rozloučení umírajícího s pozemským životem bylo

---

⁴³² „Mein schatz ich lebe im lauter sorgen, und fürchte ehr mus etwan gar krank sein, weil ich schon so lang kein brief von ihm bekommen hab.“ Dopis Marie Antonie, rozené Götzenové, Jiřímu Olivierovi Wallisovi z 10. listopadu 1738. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 366, fol. 9r.

⁴³³ P. MAREK (ed.), *Svědectví*, s. 40-41.

⁴³⁴ Nemocemi, umrtím a pohřby některých habsburských panovníků se v českém prostředí věnoval především Václav Bůžek. V. BŮŽEK, *Ferdinand I. ve svědectví o jeho nemocech, smrti a posledních rozloučeních*, Český časopis historický 112, 2014, s. 402-430; TÝŽ – P. MAREK, *Smrt Rudolfa II.*, Praha 2015.

⁴³⁵ Největší smutek obvykle pociťovali lidé, kteří přišli o někoho z nejbližších příbuzných. Podle dobových naučení se měli pozůstalí po překonání prvotního smutku radovat nad úmrtím blízkých, protože byli konečně vysvobozeni z posmrtného života. P. KRÁL, *Smrt a pohřby*, s. 141-143. Některé dobové příručky například Mikuláš KRUPĚHORSKÝ, *Knížka o smrti. Kterak se křesťané k smrti strojiti mají a co je k takovému přihotovení vzbuditi má*, Praha 1594. O tom, jak se správně připravit na smrt také kritická edice latinského textu A. van HECK (ed.), *De Praeparatione ad mortem*, in: *Opera omnia Desiderii Erasmi Roterodami recognita et adnotatione critica instructa notisque illustrata V/1*, Amsterdam–Oxford 1977, s. 321-393. Více k tomu P. KRÁL, *Smrt a pohřby*, s. 43-76. Příručky sloužily především jako ideální normy. Lze tedy očekávat, že praxe byla úplně jiná.

⁴³⁶ Tamtéž, s. 141-142.

⁴³⁷ Tamtéž, s. 74.

⁴³⁸ V. BŮŽEK – J. HRDLIČKA – P. KRÁL – Z. VYBÍRAL, *Věk urozených*, s. 365. Srov. Philippe ARIÈS, *Dějiny smrti II. Zdivočelá smrt*, Praha 2000, s. 16-21.

také poslední sbohem jeho rodině a přátelům. Umírající měl také, pokud tak již neučinil, sepsat závěť.⁴³⁹

Téma smrti se objevovalo rovněž v osobní korespondenci Jiřího Oliviera Wallise a jeho blízkých, především v listech jeho ženských příbuzných.⁴⁴⁰ Luisa Wallisová ve své korespondenci adresované hraběti Wallisovi vzpomínala půl roku po smrti sestry Marie Anny na úmrtí svého bratra Františka de Paula. Podle jejích slov zemřel v pozhnaném věku.⁴⁴¹ Současně také zavzpomínala na svého zemřelého nejstaršího syna Jana Viléma.⁴⁴² V manželské korespondenci se také čas od času objevil motiv smrti, a to především v dopise z konce listopadu roku 1738. Marie Antonie v něm reagovala na předchozí list svého manžela, kde, patrně opakovaně, truchlil nad prvním výročím úmrtí svého bratra Františka de Paula. Manželka se svého chotě pokoušela utěšit. Slibovala Jiřímu Olivierovi, že se za svého švagra bude modlit a prosit za něj, díky čemuž František de Paula získá místo v božím království.⁴⁴³ Ke zmiňovanému dopisu z roku 1738 Marie Antonie připojila ještě v rychlosti psanou doušku. Svého manžela v ní krátce zpravila o smrti svého vlastního bratra Františka Antonína Götzena (1693-1738). Je patrné, že se Marie Antonie tuto informace dozvěděla na poslední chvíli během psaní dopisu. Proto ji připojila až na konec dopisu.⁴⁴⁴

Další typ strachu, kterým trpěli především šlechtici působící v rozličných armádách, se týkal úzkosti z blížící se bitvy. Zatímco na počátku své vojenské kariéry psal roku 1697 Jiří Olivier Wallis své matce o vlastním nadšení z nadcházejících

---

⁴³⁹ Tamtéž, s. 67, 74-75. Blíže k testamentům například Michaela HRUBÁ, „Nedávej statku žádnému, dokud duše v těle.“ *Pozůstalostní praxe a agenda královských měst severozápadních Čech v předbělohorské době*, Ústí nad Labem 2002; P. KRÁL, *Mezi životem a smrtí*. Testamenty z počátku 16. století z prostředí měšťanek z Českých Budějovic se ve své bakalářské práci věnovala Lucie MRVKOVÁ, *Žena v Českých Budějovicích ve světle testamentů*, České Budějovice 2014 (Bakalářská práce).

⁴⁴⁰ Téma smrti se objevilo rovněž v korespondenci s matkou Marií Magdalenou. Dopis Jiřího Oliviera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attemsů, z 28. března 1696. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 23v.

⁴⁴¹ Zemřel 18. října 1737 ve věku 60 let.

⁴⁴² Dopis Luisy Metternichové, rozené Wallisové, Jiřímu Olivierovi Wallisovi z 5. července 1738. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 365, fol. 5v.

⁴⁴³ „*Mein schatz, ich erhalte heind sein schreiben und ersehe daraus, das noch zu dato so viel leid an der (...) sterben thun, welches mir ein grosen kumern wegen seines vor uhrsacht, doch hofe ich, gott wird ihm erhalten, dan ich fleisich dar ihm bitten (...), und weil ehr vor langt zu wiesen, wo meiner gott selligen schwagern, (...) ist so berichte ihm.*“ Dopis Marie Antonie, rozené Götzenové, Jiřímu Olivierovi Wallisovi z 30. listopadu 1738. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 366, fol. 5r.

⁴⁴⁴ „*Jetzt gleich bekommen ich ein brief von meiner schwagerin in aus Glatz, welche mir barte giebt, das mein lieber bruder [František Antonín Götzen] dem 21 dieser [21. listopad 1738] mit gott abgehen ist.*“ Dopis Marie Antonie, rozené Götzenové, Jiřímu Olivierovi Wallisovi z 30. listopadu 1738. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 366, fol. 6v.

bojů,⁴⁴⁵ během tažení na Bělehrad v roce 1717 svůj názor již změnil.⁴⁴⁶ O blížící se bitvě se na stránkách dopisu se svým bratrem Františkem de Paula vyjádřil jako o „*einen schweren feldzug*“.⁴⁴⁷ Vzhledem k tomu, že podobné slovní spojení nepoužil ani u předchozích tažení na Petrovaradín a Temešvár, lze předpokládat, že před nadcházející bitvou pocíťoval jistou úzkost. Své obavy však blížeji nerozvedl. To vede k domněnce, zda se hrabě Wallis nesnažil stylizovat do role nebojácného a odvážného vojáka stejným způsobem, jakým se o to snažili válečníci o 100 let dříve.⁴⁴⁸

Jiří Olivier Wallis však nevystupoval pouze jako udatný válečník, ale rovněž se stylizoval do role schopného hospodáře.⁴⁴⁹ Již v dopise z 10. června 1696 si dovolil kritizovat špatné hospodaření své matky. Podle Jiřího Oliviera „*gnädige Mama*“ vše prohospodařila. To jí ovšem nedával za vinu. Problém viděl spíše v jakémsi neschopném služebníkovi Marie Magdaleny.⁴⁵⁰ Ujišťoval ji, že se touto záležitostí zabýval už od Vídně, patrně během pochodu do Uher. Matka i jeho sourozenci se podle něho těšili dobrému společenskému postavení. Současně však dobře věděl, v jak špatné finanční situaci se matka i sestra nacházely.⁴⁵¹ Omlouval se také své matce, že psal tak

---

⁴⁴⁵ Dopis Jiřího Olivera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attemsů, z 28. března 1696. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 23v.

⁴⁴⁶ Naopak Marie Antonie, rozená Götzenová, se ve svém dopise z konce května 1717 o blížícím se tažení na Bělehrad nezmínila, ačkoli o něm z předchozího manželova dopisu věděla. Místo toho svého chotě zpravila o novinkách, které se děly v Kolečovicích. Psala o svém bratrovi a jeho dceři, kteří ji navštívili. Větší starosti než manželovo tažení jí činila její švagrová Anna, která onemocněla a podle názoru přivolaného doktora neměla velké naděje na uzdravení. „*Mein schatz es freud mich das ehr gliücklich nacher Belograd an kommen ist. (...) [Ich] bericht ihm das mein bruder mit seiner elteste dachter gestere fruh zu mihr heraus kommen ist. (...) Mein liebe schwagrin die freil Anna Miedel ist recht sehr granck und giebt der doctor und die graff (?) schlechte hoffnung zu ihren auf kommen.*“ Dopis Marie Antonie, rozené Götzenové, Jiřímu Olivierovi Wallisovi z 30. května nejspíše z roku 1717. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 366, fol. 9v, 11r, 11v, 12r.

⁴⁴⁷ Dopis Jiřího Oliviera Wallise Františkovi de Paula Wallisovi z 12. prosince 1716. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 9, inv. č. 377, fol. 100v.

⁴⁴⁸ M. ŽITNÝ, „*Dobrý krýksman*“, s. 237. K ideálům ctností křesťanských rytířů v předbělohorském období například V. BŮŽEK, *Ideály křesťanského rytířství v chování urozeného muže předbělohorské doby*, in: Radmila ŠVARŤÍČKOVÁ SLABÁKOVÁ a kol., *Konstrukce maskulinní identity v minulosti a současnosti. Koncepty, metody, perspektivy*, Praha 2012, s. 47-60. M. SVOBODA, *Utváření (sebe)reprezentace křesťanského rytíře jako protitureckého bojovníka: příklad Melchiora z Redernu (1555-1600)*, *Historie – Otázky – Problémy* 6, 2014, č. 2, s. 169-185.

⁴⁴⁹ Jako schopný hospodář vynikal rovněž Václav Odolen Pětipeský z Chýš a Egrberku. Více k tomu P. MAREŠ (ed.), *Korespondence Albrechta Pětipeského z Chýš a Egrberku*, s. 10-12.

⁴⁵⁰ „*(...) ich es erkenne alles, was ich empfangen thue und nimme gott zu zeüg, mit der zostehten und hefftigsten lieb, so ein kindt zu seiner mutter haben kan, ihro gnad wirtschafften nur, das ihro gnad nichts (...) ergreifften oder verwirtschafften(...)*“. Dopis Jiřího Olivera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attemsů, z 10. června 1696. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 18v.

⁴⁵¹ „*(...) sondern ich versichere ihro gnad, daß ichs von Wien hab, eine so uble beschreibung unserer wirtschafft (...), daß ihro gnad oder mein geschwister es geniesen hätten standt (...) noch, aber also weis ich, wie schlecht sich ihro gnad haltet und meine schwester gehalten werden.*“ Dopis Jiřího Olivera

otevřeně. Přiznal ale, že měl své matce více radit a sdělit jí svůj názor ohledně správného hospodaření.⁴⁵² Dodal, že jí chtěl psát častěji ohledně zmiňované záležitosti. Nebyl si však jistý, zda by za svou případnou kritiku matčina hospodaření u ní neupadl v nemilost. Sám Wallis věřil ve svou výbornou znalost z oblasti hospodaření. Dokazoval to zmínkami o svém studiu a také o vlastních kavalírských kvalitách.⁴⁵³ Tyto kvality však blíže nerozvinul.⁴⁵⁴

Problém s hospodařením se objevil také v jednom z dopisů adresovaném matce na počátku roku 1697. V dopise se zmínil, že strávil vánoční svátky roku 1696 ve Vídni. Své matce nezapomněl poděkovat za přání k novému roku a na oplátku jí popřál do následujících měsíců všechno dobré. Nezapomněl ani napsat o hospodářských problémech, se kterými se matka potýkala v uplynulém roce 1696. Mladý Wallis vyjádřil přání, aby její hospodářství v novém roce lépe prosperovalo než v předcházejícím. Zmínil se také o osobě blíže neznámého pana Montaniho, který byl s největší pravděpodobností správcem matčina majetku. Jiří Olivier prý do něho vkládal svou důvěru.⁴⁵⁵

Přesvědčení o svých skvělých znalostech z oblasti hospodaření proniklo také do osobních dopisů, které si Jiří Olivier vyměňoval s Františkem de Paula v roce 1716. V otázkách ohledně správy majetku žádal svého bratra, aby s veškerým rozhodováním ve věci správy majetku počkal, dokud se Jiří Olivier nevrátí z tažení.⁴⁵⁶ Hrabě Wallis tak byl patrně přesvědčen, že podobným záležitostem rozuměl mnohem lépe než jeho mladší bratr.

Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attemsů, z 10. června 1696. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 19r.

⁴⁵² „(...) *ihro gnad seint so gnädig und nehmen mir es doch nicht ungnädig auff (...); ihro gnad sei nicht ungnädig, das ich also frei schreiben, in deme ihro gnad nur so oft schreiben, ich solte ihro gnad zu weilen rahten und meine meinung eröffnen.*“ Dopis Jiřího Olivera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attemsů, z 10. června 1696. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 18v, 19r.

⁴⁵³ V průběhu 17. století začal ve výchově mladých šlechticů upadat vliv Castiglioneho Dvořana. Místo něho se objevil nový ideál raně novověkého dvořana, který vždy jednal čestně, dokonale se uměl chovat a současně se vyznačoval sebeovládáním, galantností a zdvořilostí. R. SMÍŠEK, *Císařský dvůr*, s. 122.

⁴⁵⁴ Dopis Jiřího Olivera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attemsů, z 10. června 1696. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 19v.

⁴⁵⁵ „(...) *neuen Jahr wuntch hoffe auch o[h]ne zweifel, daß dir wirtschaft in den Neuer Jahr besser kan staken (...) wirt als in alte, welches ich auch von hertzen wintsche, hoffe auch, daß herr Montani es auf solche weiß wirt.*“ Dopis Jiřího Olivera Wallise Marii Magdaleně, rozené z Attemsů, z 2. ledna 1697. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol. 7v.

⁴⁵⁶ Blíže nedatovaný dopis Jiřího Oliviera Wallise Františkovi de Paula Wallisovi z přelomu července a srpna 1716. MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 9, inv. č. 377, fol. 111r. Mnoho důstojníků vlastnilo několik panství, prostřednictvím nichž si zajišťovali stálý příjem. V. PRCHAL, *Společenstvo hrdinů*, s. 257.

V. Závěr

Cílem předkládané diplomové práce bylo poodhalit rodinné vztahy, jež panovaly mezi raně novověkým šlechticem a válečníkem Jiřím Olivierem Wallisem a jeho blízkými rodinnými příslušníky tak, jak je zachytili na stránkách vzájemné osobní korespondence.⁴⁵⁷ Současně se prostřednictvím informací obsažených v těchto listech podařilo zmapovat každodenní život hraběte Wallise a jeho příbuzných. Díky historicko-antropologickému přístupu bylo rovněž možné nahlédnout do myšlenkového světa raně novověkého šlechtice.

Irský katolický rod Wallisů se na evropský kontinent přesunul již počátkem 17. století. Jeho příslušníci se v Římsko-německé říši a později v Království českém zapojili do třicetileté války a tureckých válek. Výjimku netvořili ani Jiří Arnošt Wallis a jeho synové Jiří Olivier a František de Paula, jejichž korespondencím se autorka ve své práci zevrubně věnovala. Stranou pozornosti neponechala ani ženskou část příbuzenstva Jiřího Olivera Wallise.

Přestože Jiří Arnošt Wallis platil bezpochyby za protřelého a zkušeného vojáka, ve francouzsky psané korespondenci z let 1687 a 1689 své válečné zážitky synovi nepřiblížil. Z několika dochovaných dopisů bylo možné doložit zájem Jiřího Arnošta o svého syna, ale i další členy své rodiny, a především o proces jeho socializace. Právě tento proces pomáhal urozeným jedincům v raném novověku udržet si své výsadní společenské postavení.

Díky osobní korespondenci Jiřího Oliviera Wallise a jeho matky Marie Magdaleny, rozené z Attemsů, z devadesátých let 17. století mohla autorka také zmapovat vztah mezi oběma výše zmíněnými aktéry. Jejím prostřednictvím byla s to částečně nahlédnout do každodenního života mladého Jiřího Oliviera Wallise na dvoře císaře Leopolda I. Jiří Olivier v průběhu své zdejší pážecí služby dostal příležitost navázat kontakty důležité pro jeho další kariéru. Současně stavěl na odív své společenské postavení, když se matce chlubil s tím, že se často pohyboval v bezprostřední blízkosti budoucího císaře Josefa I. Jiří Olivier Wallis se matce svěroval rovněž s vlastními zážitky ze svého prvního válečného tažení do Uher v roce 1696.

O něco pozdější období zachycuje korespondence Jiřího Oliviera Wallise s jeho bratrem Františkem de Paula Wallisem z let 1716-1717. Ve svých dopisech se Jiří Oliver věnoval především tažením na Petrovaradín, Temešvár a Bělehrad. Na stránkách

---

⁴⁵⁷ Vybrané dopisy spadají do celkového časového období let 1687 - 1740.

své korespondence mladšímu bratrovi odhalil především „nezidealizovanou“ stránku své osobnosti a každodenního života urozeného jedince na válečném tažení. Františkovi de Paula Wallisovi si stěžoval na velký zmatek, který panoval v ležení habsburské armády. Habsburští vojáci byli vystavováni nezdravému nebo naopak prašnému prostředí, v zimních kvartýrech často strádali zimou a trpěli nedostatkem potravin a píce pro koně.

Kromě výše zmíněných příbuzných udržoval hrabě Wallis písemný styk rovněž se svými sestrami Annou Marií a Luisou. Ačkoli se dochovalo pouze několik dopisů z převážně počátku 18. století, měla autorka přesto možnost alespoň částečně proniknout do myšlenkového světa sester Jiřího Oliviera, o nichž současná historiografie neví nic bližšího. Ze stránek osobních dopisů vysvítala hluboká náklonnost, kterou obě sestry ke staršímu bratrovi chovaly. Součástí korespondence bylo také sdělování novinek z blízkého i vzdáleného okolí obou šlechticů.

Velmi důležitou roli v životě hraběte Wallise hrála rovněž jeho manželka Marie Antonie, rozená Götzenová. Na základě studia dochované epistolografie Marie Antonie adresované manželovi převážně na konci třicátých let 18. století bylo možné rozpoznat hlubokou náklonnost, jež mezi manželi Wallisovými panovala. Především na osloveních, které Marie Antonie používala v jednotlivých psaních a také na smutku, jež manželku hraběte Wallise přepadal vždy, když žila delší čas v odloučení od svého muže pobývajícího na vzdálených bojištích celé Evropy. Marie Antonie kromě jiného vystupovala také jako schopná hospodářka, která se v době manželovy nepřítomnosti starala o správu jejich majetku. Jak bylo běžné pro korespondenci raně novověkých urozených jedinců, také Marie Antonie informovala manžela ve svých listech o všech novinkách ze svého okolí.

Také Jiří Oliver Wallis dával ve své korespondenci adresované manželce najevo horoucí lásku, byť ne v takové míře jako jeho choť. Osobní dopisy z let 1739 a 1740 se zaměřily především na jeho prožitky ze žaláře na Špilberku, kde byl uvězněn za uzavření „ostudného míru“ s Turky. Proto se autorka v této části práce zevrubně zabývala zejména problematikou turecké války probíhající v letech 1736-1740.

Na základě prostudovaných souborů korespondence se autorka zabývala rovněž analýzou některých společných témat, které se ve vzájemných dopisech Jiřího Oliviera Wallise a některých jeho příbuzných objevovala. Především se jednalo o antropologické kategorie stesku po domově, strachu z nadcházejících bitev, ale také úzkosti z onemocnění a smrti. Autorka neponechala stranou zájmu ani fenomén sebestylizace

hraběte Wallise do role, až už domnělého či skutečného, statečného válečníka, aby tak dal na odív své výsadní postavení v raně novověké společnosti. Kromě toho Jiří Olivier svým chováním a jednáním dokazoval, že byl rovněž schopným hospodářem.

Předložená práce pouze nastínila výše zmíněná témata, díky čemuž otevřela dveře dalšímu možnému bádání. Vzhledem k obsáhlému souboru dochované osobní korespondence v Moravském zemském archivu v Brně a dalších pramenů uložených v Österreichisches Staatsarchiv Wien, Kriegsarchiv, by se další výzkum mohl zabývat obdobím, které Jiří Olivier Wallis strávil na Apeninském poloostrově, zmapovat jeho život v italských městech a současně přiblížit jeho tamní vojenská tažení. Dále by historičky a historikové mohli využít také korespondenci hraběte Wallise s jeho známými, přáteli, nadřízenými či podřízenými a poodhalit míru šlechticova vztahu k těmto osobám.

VI. Seznam použitých pramenů a literatury

VI. 1 Archivní prameny

Moravský zemský archiv Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice - G 267, kart. 4, inv. č. 236.

Moravský zemský archiv Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice - G 267, kart. 7, inv. č. 356.

Moravský zemský archiv Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice - G 267, kart. 7, inv. č. 362.

Moravský zemský archiv Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice - G 267, kart. 7, inv. č. 363.

Moravský zemský archiv Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice - G 267, kart. 7, inv. č. 365.

Moravský zemský archiv Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice - G 267, kart. 7, inv. č. 366.

Moravský zemský archiv Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice - G 267, kart. 9, inv. č. 375.

Moravský zemský archiv Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice - G 267, kart. 9, inv. č. 377.

VI. 2 Vydané prameny a staré tisky

Allgemeine Deutsche Biographie VI, München-Leipzig 1877, s. 406-421.

Allgemeine Deutsche Biographie XL, München-Leipzig 1896, s. 749-751.

ARNETH, Alfred Ritter von, *Prinz Eugen von Savoyen (1663-1718) I-II*, Wien 1858-1864..

DVOŘÁK, Max (ed.), *Dva deníky dra Matiaše Borbonia z Borbenheimu*, č. 9, Praha 1896 .

KALISTA, Zdeněk (ed.), *Korespondence Zuzany Černínové z Harasova s jejím synem Humprechtem Janem Černínem z Chudenic*, Praha 1941.

MAREK, Pavel (ed.), *Svědectví o ztrátě starého světa. Manželská korespondence Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkovic a Polyxeny Lobkovické z Pernštejna*, České Budějovice 2005.

MAREŠ, Petr (ed.), *Korespondence Albrechta Pětipeského z Chýš a Egrberku z let 1570-1596*, České Budějovice 2015.

SMÍŠEK, Rostislav (ed.), *Das Tagebuch Ferdinands zu Schwarzenberg aus den Jahren 1686-1688 und 1696-1697*, České Budějovice 2015.

VYBÍRAL, Zdeněk (ed.), *Paměti Pavla Korky z Korkyně. Zápisky křesťanského rytíře z počátku novověku*, České Budějovice 2014.

WURZBACH, von Constantin, *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Österreich LII*, Wien 1885.

VI. 3 Literatura

- BAROCH, Miroslav, *Hrabata Wallisové*, Heraldika a genealogie 40, 2007, č. 3-4, s. 193-226.
- BĚLINA, Pavel, *Raně novověké vojenství*, in: ŠEDIVÁ KOLDINSKÁ, Marie – CERMAN, Ivo a kol., *Základní problémy studia raného novověku*, Praha 2013, s. 471-499.
- BĚLINA, Pavel – KAŠE, Jiří – MIKULEC, Jiří – VESELÁ, Irena – VLNAS, Vít, *Velké dějiny zemí koruny české IX*, Praha-Litomyšl 2011.
- BOKOVÁ, Hildegard – SPÁČILOVÁ, Libuše, *Stručný raně novohornoněmecký glosář*, Olomouc 2003.
- BORZITKA, Jiří, „*Válka prince Evžena*“, 1716-1718, Historický obzor 19, 2008, č. 1-2, s. 2-22.
- BRAUBACH, Max, *Prinz Eugen von Savoyen I-V*, Wien 1963-1965.
- BŮŽEK, Václav, „*Páni a přátelé*“ v myšlení a každodenním životě české a moravské šlechty na prahu novověku, Český časopis historický 100, 2002, s. 229-264.
- BŮŽEK, Václav a kol., *Společnost českých zemí v raném novověku*, Praha 2010.
- BŮŽEK, Václav a kol., *Světy posledních Rožmberků*, Praha 2011.
- BŮŽEK, Václav – HRDLIČKA, Josef, *Péče o zdraví, nemoci a hygiena*, in: BŮŽEK, Václav – HRDLIČKA, Josef (edd.), *Dvory velmožů s erbem růže*, Praha 1997, s. 177–184.
- BŮŽEK, Václav – HRDLIČKA, Josef – KRÁL, Pavel – VYBÍRAL, Zdeněk, *Věk urozených. Šlechta v českých zemích na prahu novověku*, Praha-Litomyšl 2002.
- CERMAN, Ivo, *Chotkové. Příběh úřednické šlechty*, Praha 2008.
- CERMAN, Ivo, *Šlechtická kultura v 18. století. Česká šlechta a osvícenství*, Praha 2011.
- ČAPKA, František, *Dějiny zemí Koruny české v datech*, Praha 1999.
- ČORNEJOVÁ, Ivana – RAK, Jiří – VLNAS, Vít, *Habsburkové v českých dějinách. Ve stínu tvých křídel*, Praha 2012.
- DELUMEAU, Jean, *Strach na západě ve 14.-18. století I*, Praha 1997.
- DIVIŠOVÁ, Bohdana, *Dobré rady pro zdraví. Lékařská konsilia rudolfínské doby*, Dějiny a současnost 26, 2004, č. 1, s. 15-18.
- DÜLMEN, Richard van, *Historická antropologie. Vývoj. Problémy. Úkoly*, Praha 2002.
- HAMANNOVÁ, Brigitte, *Habsburkové. Životopisná encyklopedie*, Vídeň 1988.

- HANOVSÁ, Lenka – HRONÍKOVÁ, Linda a kol., *Člověk a strach. Strach v antropologických perspektivách*, Praha 2013.
- HANZAL, Josef, *Cesty české historiografie 1945-1989*, Praha 1999.
- HAVEL, Petr, *Sloužit až do roztrhání těla. Doba vojáková „ležení“ od konce třicetileté války dodnes*, Dějiny a současnost 28, 2006, č. 12, s. 29-32.
- HOLMES, Richard, *Obrazy války. Chování člověka v bitvě*, New York 1986.
- HOLÝ, Martin, *Zrození renesančního kavalíra*, Praha 2010.
- HRBEK, Jiří, *Barokní Valdštejnové v Čechách 1640-1740*, Praha 2013.
- HRBEK, Jiří, *Evropa a absolutismus v 17. a 18. století (1648-1789)*, Praha 2012.
- JANÁČEK, Josef, *Ženy české renesance*, Praha 1976.
- KNOZ, Tomáš, *Karel st. ze Žerotína. Don Quijote v labyrintu světa*, Praha 2008.
- KNOZ, Tomáš, „...s pomocí boží dosti mírně se mám...“ *Zdraví a nemoci Karla st. ze Žerotína*, Acta Musei Moraviae, Scientiae sociales 82, č. 1-2, 1997, s. 183-199.
- KOLDINSKÁ, Marie, *Každodennost renesančního aristokrata*, Praha 2001.
- KOLDINSKÁ, Marie – ŠEDIVÝ, Ivan, *Válka a armáda v českých dějinách. Sociohistorické črty*, Praha 2008.
- KOTHERA, Lumír, *Z halali v křivoklátských lesích*, Myslivost, č. 6, 2002, příloha s. 1.
- KRÁL, Pavel, *Smrt a pohřby české šlechty na počátku novověku*, České Budějovice 2004.
- KUBEŠ, Jiří, *Náročné dospívání urozených. Kavalírské cesty české a rakouské šlechty (1620-1750)*, Pelhřimov 2013.
- KUBEŠ, Jiří (ed.), *Šlechtic na cestách v 16.-18. století*, Pardubice 2007.
- KUDRNOVÁ, Dana, *Inventář rodinného archivu Wallisů G267*, Moravské Budějovice 1963.
- KUTNAR, František – MAREK, Jaroslav, *Přehledné dějiny českého a československého dějepisectví*, Praha 1997.
- LENDEROVÁ, Milena – KOPIČKOVÁ, Božena – BUREŠOVÁ, Jana – MAUR, Eduard (edd.), *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*, Praha 2009.
- Malá československá encyklopedie V*, Praha 1987.
- MAŠEK, Petr, *Modrá krev. Minulost a přítomnost 445 šlechtických rodů v českých zemích*, Praha 2003.
- MAŠEK, Petr, *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II*, Praha 2010, s. 421.
- MAŤA, Petr, *Svět české aristokracie (1500-1700)*, Praha 2004.

- MIKULEC, Jiří, *Leopold I. Život a vláda barokního Habsburka*, Praha-Litomyšl 1998.
- PÁNEK, Jaroslav, *Poslední Rožmberkové. Velmoži české renesance*, Praha 1989.
- PRAŽÁK, Richard, *Dějiny Uher a Maďarska v datech*, Praha 2010.
- PRCHAL, Vítězslav, *Obráz křesťanského rytíře? Turcika ve šlechtických zbrojnicích raného novověku*, *Theatrum historiae* 2, 2007, s. 123-136.
- PRCHAL, Vítězslav, *Společenstvo hrdinů. Válka a reprezentační strategie českomoravské aristokracie 1550-1750*, Praha 2015.
- RYANTOVÁ, Marie, *Polixena z Lobkovic. Obdivovaná i nenáviděná první dáma království*, Praha 2016.
- ŘEZÁČOVÁ, Monika, *Uherské bojiště v letech 1716-1717 očima Jiřího Oliviera Wallise*, České Budějovice 2015 (Bakalářská práce).
- SCHMIDT-BRENTANO, Antonio, *Kaiserliche und k. k. Generale (1618-1815)*, München 2006.
- SMÍŠEK, Rostislav, *Císařský dvůr a dvorská kariéra Ditrichštejnů a Schwarzenberků za vlády Leopolda I.* České Budějovice 2009.
- SMÍŠEK, Rostislav, *Šlechta a sny ve druhé polovině 16. století. Snová kultura Jeronýma staršího Šlika*, in: BŮŽEK, Václav – DIBELKA, Jaroslav (edd.), *Utváření identity ve vrstvách paměti*, České Budějovice 2011, s. 219-248.
- SPÁČILOVÁ, Libuše – SPÁČIL, Vladimír – BOK, Václav, *Glosář starší němčiny k českým pramenům*, Olomouc 2015.
- TLAMSOVÁ, Hanka, *Marie Justina ze Schwarzenberka. Obráz (nemocné) šlechtičny v polovině 17. století*, České Budějovice 2012, (Bakalářská práce).
- URFUS, Valentin, *Císař Josef I. – nekorunovaný Habsburk na českém trůně*, Praha 2004.
- VÁCHA, Štěpán – VESELÁ, Irena – VLNAS, Vít – VOKÁČOVÁ, Petra, *Karel VI. a Alžběta Kristýna. Česká korunovace 1723*, Praha 2009.
- VALENTA, Aleš, *Lesk a bída barokní aristokracie*, České Budějovice 2011.
- VLNAS, Vít, *Dva pražské literární ohlasy turecké války z let 1716-1718*, *Folia Historica Bohemica* 21, 2005, s. 219-234.
- VLNAS, Vít, *Princ Evžen Savojský. Život a sláva barokního válečníka*, Praha-Litomyšl 2001.
- VLNAS, Vít, *Ztracené ráje Orientu. Mary Wortley Montaguová a její obraz islámského světa*, *Dějiny a současnost* 27, 2005, č. 10, s. 34-36.

- VLNAS, Vít, *Smlouva Karla VI. s Ruskem a rusko-habsburská válka s Turky*, in: Václav BŮŽEK – Rostislav SMÍŠEK (edd.), *Habsburkové 1526-1740. Země Koruny české ve středoevropské monarchii*, Praha 2017, s. 216-218.
- Vojenské dějiny Československa II (1526-1918)*, Praha 1986.
- VOKÁČOVÁ, Petra, *Příběhy o hrdé pokoře. Aristokracie českých zemí v době baroka*, Praha 2014.
- VONDRA, Roman, *České země v letech 1705-1792. Věk absolutismu, osvícenství, paruk a třírohých klobouků*, Praha 2010.
- VYBÍRAL, Zdeněk, *Politická komunikace aristokratické společnosti českých zemí na počátku novověku*, Pelhřimov 2005.
- WORTHINGTON, David, *Scotisch Clients of the Habsburgs, 1618 to 1648*, Aberdeen 2001. (Disertační práce)
- ŽITNÝ, Miroslav, *Ideál křesťanského rytířstva v paměti rytířského rodu Pětipeských z Chýš a Egrberka*, in: Václav BŮŽEK – Jaroslav DIBELKA (edd.), *Utváření identity ve vrstvách paměti*, České Budějovice 2011.
- ŽITNÝ, Miroslav, *Dobry kryksman“ – diskursivní kategorie a maskulinní vzor myšlení nižší šlechty z českých zemí na přelomu 16. a 17. století*, *Studia Comeniana et historica* 43, 2013, č. 89-90, s. 224-248.
- ŽITNÝ, Miroslav, *Keresztes 1596. Vytváření obrazu prohrané bitvy s Turky a její druhý život*, *Český časopis historický* 111, 2013, s. 31-65.

VII. Obrazové přílohy

1. Obrazová příloha č. 1: Jiří Olivier Wallis. [převzato z: https://de.wikipedia.org/wiki/Georg_Olivier_von_Wallis#/media/File:Wallis.jpg , odkaz funkční k 23. červenci 2018]
2. Obrazová příloha č. 2: Zámek Kolečovice. [převzato z: https://de.wikipedia.org/wiki/Kole%C5%A1ovice#/media/File:Kole%C5%A1ovice,_Star%C3%BD_a_Nov%C3%BD_z%C3%A1mek.jpg , odkaz funkční k 23. červenci 2018]
3. Obrazová příloha č. 3: Vilém Reinhard Neipperg. [převzato z: https://de.wikipedia.org/wiki/Wilhelm_Reinhard_von_Neipperg#/media/File:Wilhelm-reinhard-neipperg.jpg , odkaz funkční k 30. červenci 2018]
4. Obrazová příloha č. 4: Dopis Jiřího Arnošta Wallise synovi Jiřímu Olivierovi Wallisovi z 28. října 1687. [převzato z MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 7, inv. č. 367, fol. 2r, v.]
5. Obrazová příloha č. 5: Dopis Jiřího Oliviera Wallise matce Marii Magdaleně, rozené z Attemsů, z 16. března 1693. [převzato z MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 4, inv. č. 236, fol 26r.]
6. Obrazová příloha č. 6: Dopis Jiřího Oliviera Wallise bratrovi Františkovi de Paula Wallisovi z 27. července 1716. [převzato z MZA Brno, Rodinný archiv Wallisů Moravské Budějovice – G 267, kart. 9, inv. č. 377, fol. 109r.]

*Georg Oliver Graf Wallis,
Kaisert. General Feld Marschall Lieuten
Gouverneur von Messina,*

1. Jiří Olivier Wallis

2. Zámek Kolečovice

3. Vilém Reinhard Neipperg

†
Mon tres chere fil. George:

Je metlone assez que je ne reçois
point des lettres de vous du uient
cela peut estre que vous oubliez
nostre France, ça me chagrinerait
roit fort, et je vous assure, si
vous oubliez nostre France, je
me facheray extremement
et je ne vous cognoistray point
pour mon fil, dites à Moriz
que il se prenne garde, d'ini
der dans mon courroux, quil vous
entretien toujours en la langue fran
se françoise, et quil me doit
aussi escrire et faire scauoir
nostre estat, je voudrois bien

4. Dopis Jiřího Arnošta Wallise synovi Jiřímu Olivierovi Wallisovi
z 28. října 1687.

Specification
 Was ich jährlich notwendig mache.

auff 2 lange paraceten eine per 16 Reichth. macht 48 fl.
 eine kurze paraceten. — — — 12 fl.
 den Correctitor weid ich mit dem flöbrig Studei
 des nehmt 3 fl. macht jährlich — — — 36 fl.
 3 lüch anes per 4 fl. macht — — — 12 fl.
 auff 3 per seyden. weismelike Strimpf. wan
 keine klag ist, ist aber klag 3 per schwarze
 seyden Strimpf das per 12 fl. macht 12 fl.
 auff 2 per lanne Strimpf das per 4 fl. macht 8 fl.
 auff das puder Jösemilöl und anders extra gemacht 10 fl.
 auff auffputz oder garnaturen. Kommet kein klag in Swy-
 chen so brauch ich jährlich nur — — — 40 fl.
 Kommet aber ein klag dasunder nach mehr. Sonnes
 26

5. Dopis Jiřího Oliviera Wallise matce Marii Magdaleně, rozené z Attemsu,
 z 16. března 1693.

